PLANINSKI
VESTNIK

Glasilo
Planinske zveze
Slovenije

REVIJA ZA LJUBITELJE GORA ŽE OD LETA 1895

109. LETO / NOVEMBER 2004 / 700 SIT

11

Tine Mihelič:
Klic gora

V hribe v Turčijo

9 770350 434008

Nadaljevanje skupščine PZS

SKRČENA CENA!

GORE-TEX Vibram DiGAfix®

~~64.990 SIT~~

44.990 SIT

Mt.CRACK PRO

Gorniški tehnični čevlji za zimsko osvajanje vrhov, hojo po ledenikih, in plezanje zaledenelih slapov.

- Podložena membrana gore-tex® duratherm dodatno ohranja toploto.
- Poseben sistem diagonalnega zategovanja vezalk DiGAfix® skrbi za dober oprijem stopala.
- Tog podplat z vdelanim blažilcem je ojačan s karbonskimi vlakni za natančno prileganje avtomatskih derez.

MEINDL

Čevlje Mt.Crack lahko v novembru po znižani ceni kupite le na sedežu podjetja Logos Trend, d. o. o.

Logos Trend, d. o. o., Ljubljanska 21 /k, Kamnik, vsak dan od 8h do 17h, tel.: 01/ 8311 615, e-pošta: logos.trend@k2.net

Ekskluzivni zastopnik in distributer blagovne znamke MEINDL v Sloveniji je podjetje Logos Trend, d. o. o. / **www.logos-trend.si**

Izdajatelj in založnik:
Planinska zveza Slovenije
ISSN 0350–4344
Izhaja enkrat mesečno, julija kot dvojna številka. Planinski vestnik objavlja izvirne prispevke, ki še niso bili objavljeni nikjer drugje.

Naslov uredništva:
PLANINSKA ZVEZA SLOVENIJE
Uredništvo Planinskega vestnika
Dvoržakova ulica 9, p.p. 214
SI–1001 Ljubljana
telefon: 01 434 56 86, faks: 01 434 56 91
e–pošta: pv@pzs.si
http://www.planinskivestnik.com

Vladimir Habjan (odgovorni urednik)

Uredniški odbor:
Marjan Bradeško, Marjeta Keršič – Svetel, Andrej Mašera, Mateja Pate, Emil Pevec (tehnični urednik), Andrej Stritar (namestnik odgovornega urednika), Tone Škarja, Adi Vidmajer
Lektoriranje: Mojca Volkar

Oblikovanje: Jurij Kocbek
Grafična priprava: Studio CTP, d. o. o.
Tisk: DELO tiskarna, d. d.
Naklada: 5115 izvodov

Prispevke, napisane z računalnikom, pošiljajte natisnjene in po elektronskem mediju na naslov uredništva ali na eletronski naslov. Poslanih prispevkov ne vračamo. Številka transakcijskega računa PZS je 05100–8010489572, odprt pri Abanki, D.D., Ljubljana. Naročnina 6.950 SIT, 50 EUR za tujino, posamezna številka 700 SIT. Članarina PZS za člane A vključuje naročnino. Reklamacije upoštevamo dva meseca po izidu številke. Ob spremembi naslova navedite tudi stari naslov. Upoštevamo samo pisne odpovedi do 1. decembra za prihodnje leto. Mnenje avtorjev ni tudi nujno mnenje uredništva. Kopiranje revije ali posameznih delov brez soglasja izdajatelja ni dovoljeno. Uredništvo si pridržuje pravico do objave ali neobjave, krajšanja povzemanja ali delnega objavljanja nenaročenih prispevkov v skladu s svojo uredniško politiko in prostorskimi možnostmi.

Fotografija na naslovnici:
Južni greben Škrlatice
Tone Škarja

UČITELJICA ŽIVLJENJA

Zgodovine nekoč nisem preveč marala. Od množice letnic in golih dejstev, ki smo jih morali recitirati, mi ni ostalo prav veliko, čeprav je – takrat še – tovarišica posebno pomembne zgodovinske prelomnice vedno pospremila z udarcem pete ob tla, z visoko v zrak dvignjenim kazalcem in s krikom »Pozor!« Toda poleg njenih svaril in občasnih zgodbic o dvornih damah, ki jih je imenovala kokete, mi je ostal trdno v spominu le še napis na prvi strani zvezka: Zgodovina je učiteljica življenja. Bil je lep, vsaka črka drugačne barve, a z njegovim pomenom se takrat nisem kaj dosti ukvarjala.

Nekje sredi najstniških let me je zaneslo v svet vertikale. Potegnilo me je tako močno, da sem si modrosti s predavanj alpinistične šole zapisovala v poseben zvezek, zavit v plakat, ki je vabil k vpisu v šolo. Po bližnjem hribu sem se podila s 15 kilogrami knjig v nahrbtniku, odkrila Šance in Rimski zid, si izpisala iz Miheličevega vodnika vse smeri, ki sem jih nameravala nekoč preplezati, in nenadoma razmišljala le še o tem, kam me bo odneslo med koncem tedna. Nič nenavadnega torej – to tudi dandanes počne večina tistih, ki jih plezanje popolnoma prevzame.

Pa vendar obstaja drobna, a pomembna razlika med nekoč in danes. Knjige. V obdobju, ko sem odkrila stene, sem znova odkrila zgodovino, toda v veliko prijetnejši luči. Sočne zgodbe starih mačkov, odlično nasprotje suhoparnih podatkov iz učbenikov. Menda knjižnica ni premogla knjige o alpinizmu, ki je ne bi prebrala. Bonatti, Terray, Buhl, Messner, Mazeaud, Harrer, Bridwell, Grošelj, Manfreda, Škarja, Mahkota, Škamperle, Lenarčič, Mihelič (in mnogi drugi) – zajeten kup knjig izpod peresa legend našega in svetovnega alpinizma se je znašel v mojih rokah. Plezalsko biblijo, Zaplotnikovo Pot, sem tako ali tako znala skoraj na pamet.

Kaj ta imena pomenijo današnjemu rodu plezalskih začetnikov? Kot kažejo opažanja zadnjih let, večina o njih ne ve prav dosti. Zgodovina alpinizma na alpinistični šoli že a priori ni preveč čislana tema. Tako tudi rezultati preverjanja znanja iz zgodovine ob koncu šole navadno niso ravno hvalevredni. Ob zahtevnejšem preizkusu bi vprašalna pola bržkone ostala bolj ali manj prazna. Takšne so moje izkušnje, čeprav se v zadnjih nekaj letih izogibamo dolgočasnemu podajanju letnic in si prizadevamo spodbuditi tečajnike, da bi segli po knjigah in se tako na prijeten način seznanili z zgodovino.

Je kriva doba, v kateri so zakon elektronski mediji? Miselnost, da šteje le čim hitrejše doseganje osebnih rekordov, torej so edina uporab(lje)na literatura le plezalni vodniki? Je krivec neusmiljeni tempo življenja, ki drastično krči spokojne trenutke, nekoč namenjene prebiranju dobre knjige? Nosijo krivdo za to, da se nam zgodovina že v nežnih letih za vekomaj priskuti, snovalci učnega načrta? Ali s(m)o krivi tisti, ki lahko vplivamo na prihajajoče plezalske rodove, pa jim ne znamo približati del plezalskih predhodnikov? Krivda (če o njej sploh lahko govorimo) in resnica sta kot po navadi nekje vmes. Gotovo pa je, da tradicionalno zgražanje nad »današnjo mladino«, ki o zgodovini ne ve nič – še več, zgodovina ji je deveta briga, saj je v ospredju zanimanja le bliskovit športni uspeh – pač ne bo pomagalo. Po večini so bob ob steno tudi pridige o zavedanju svojih korenin. Zato premislimo, kaj in na kakšen način lahko vsi, ki imamo priložnost, naredimo za to, da bodo s prahom prekrite in v sivino pozabe potopljene zgodbe osvajalcev nekoristnega sveta spet postale aktualne. In da bo magistra vitae upravičila svoj naziv.

Mateja Pate

P. S. Ob koncu pisanja tega uvodnika me je nekoliko potolažila (če sploh lahko tako rečem) v neki reviji prebrana izjava Borisa Cavazze o podmladku na AGRFT: »Sploh ne poznajo igralcev niti za deset let nazaj.« Torej ni ignorantska le alpinistična mladina, ampak so očitno protizgodovinsko razpoložene slovenske mlade duše vseh profilov ...

AKTUALNA TEMA 4-12

Klic gora 6
Tine Mihelič

Plezalski opus Tineta Miheliča 10
Rudi Zaman

Bibliografija Tineta Miheliča 11
Andrej Stritar

IZLET 13-20

Manj obiskane poti na znano goro 13
Andreja Erdlen

Poti na Nanos 16
Milena Ožbolt

Ponce in Vevnica 17
Jana Remic

Greben Rateških Ponc in Vevnica 19
Andrej Stritar

PLANINSTVO 21-50

Anglež na Kranjskem v devetnajstem stoletju 21
Marjan Bradeško

Jubilej »spremljevalca« 25
Žarko Rovšček

Nadaljevanje skupščine PZS 28
Vladimir Habjan

23. srečanje alpinistov veteranov 30
France Zupan

Iskanje Aljaževega stolpiča 32
Samo Jemec

Okoli Škrlatice 35
Vladimir Habjan

Lastron dei Scarperi 40
Iztok Snoj

Za novo leto po Likijski poti 44
Andrej Stritar

Na turno smuko v Turčijo 48
Rok Stritar

V hribe v Turčijo 50
Mateja Pate, Andrej Stritar

ALPINIZEM 51-61

Prijetno s prijetnim 51
Mateja Pate

Majhno maščevanje 54
Miha Valič

Na drugem koncu vrvi 58
Tanja Grmovšek

NAŠA SMER 62-64

JZ-raz Kuželjske stene 62
Suzana in Viktor Relja

NOVICE IZ VERTIKALE 65-66

ŽIVLJENJE GORA 67-70

Potepanje po kolovozih in grebenih Volovje rebri 67
Darja Jenko

Alpe za prihodnje generacije 69
Marjeta Keršič – Svetel

PISMA BRALCEV 71-72

LITERATURA 72-74

NOVICE IN OBVESTILA 74-79

Kako poznamo naše gore 81

KAZALO

4 Tine Mihelič leta 1974 v Dolomitih

Tine Mihelič: Klic gora

Gore imam rad. Iz tega preprostega dejstva je razbrati ves smisel mojega gorništva, alpinizma, andinizma ... in seveda v prvi vrsti ljubezni do narave, predvsem gorske. V gore sem se zaljubil pri šestnajstih in vzpostavil najtrajnejše ljubezensko razmerje svojega življenja.

104 ali 109?

Letos je nekaj naših bralcev opazilo majhno spremembo, ki smo jo vpeljali na naši naslovnici, in nas opozorilo nanjo. Gre za zapis o tekočem letniku vestnika. Je to 104. ali 109. letnik? Naj pojasnimo svoje videnje. Na naslovnici zdaj piše, da Planinski vestnik izhaja od leta 1895, t. j. 109. leto. Do januarja letos pa smo pisali, da smo v 104. letniku.

Pravzaprav sta obe trditvi pravilni. Prva številka PV je res izšla leta 1895, torej pred 109 leti. Vendar pa v tem obdobju PV skupaj šest let ni izhajal (1915–1920) in bi zato na policah lahko našteli le 103 vezane letnike (letošnji je torej 104.). V uredništvu pa smo se na začetku leta 2004 odločili, da na naslovnici sledimo višji številki, torej vsem letom od »rojstva« naprej. Tako naši reviji dodamo nekaj častitljivosti in bomo, ne nazadnje, lahko že prihodnje leto praznovali okrogli 110. rojstni dan (oziroma 105. letnik).

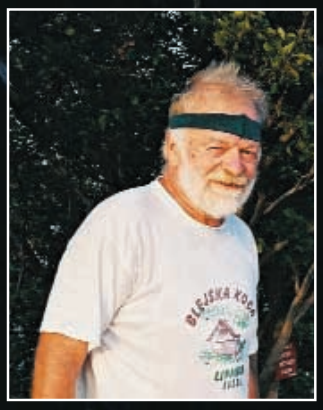
Uredništvo

49 Na vrhu Tahtalija 📷 Urša Stritar

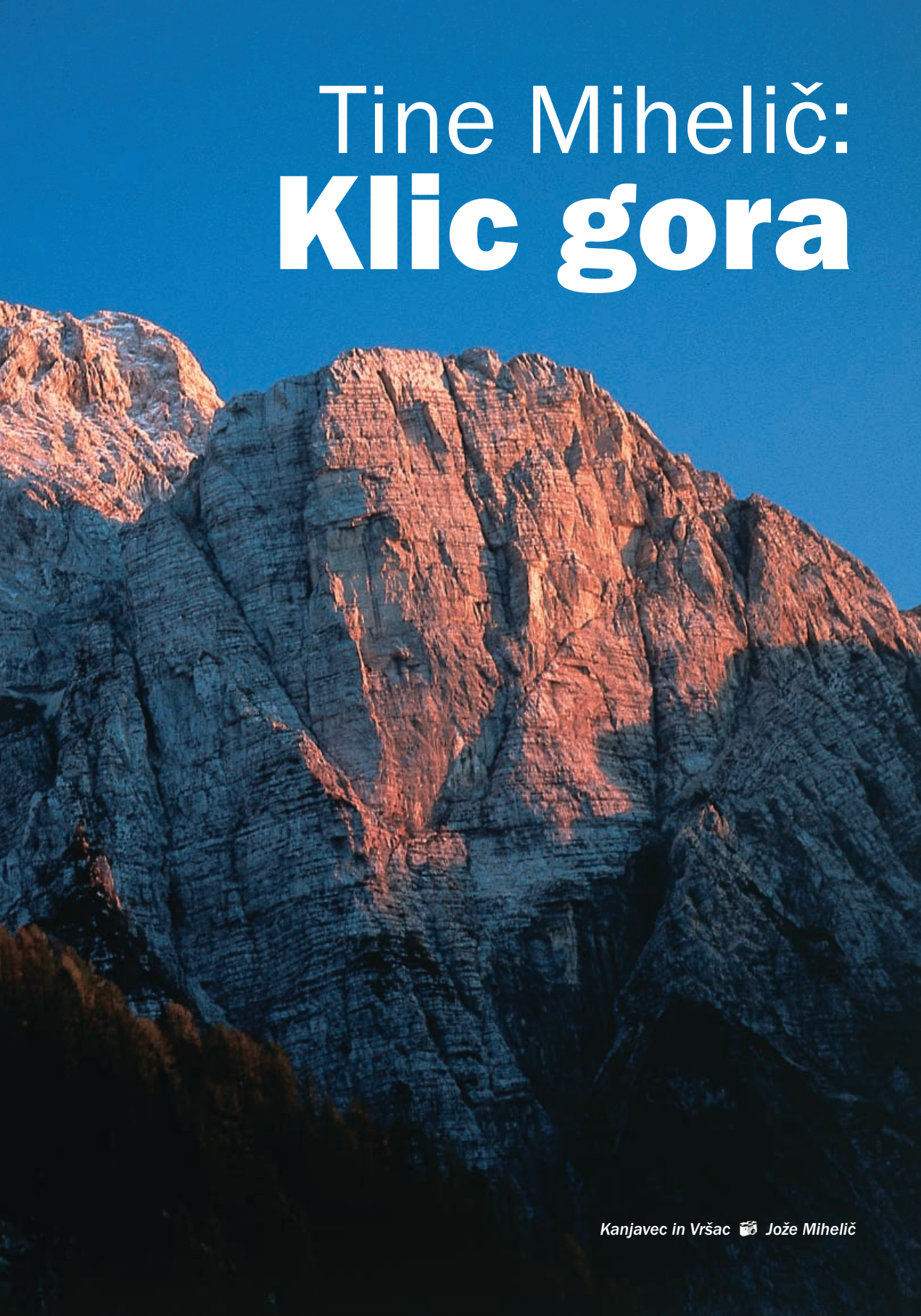
V hribe v Turčijo

Pretežni del države je gorat, vendar pa planinstvo še zdaleč ni tako razvito kot recimo v Alpah. Markiranih poti je malo, prav tako ni planinskih koč. Turki imajo svojo planinsko zvezo, vendar je število organiziranih planincev razmeroma majhno. Obiski gora so zato manjše odprave ali trekingi, na katerih moraš opremo in prehrano za več dni nositi s seboj.

V literarni zapuščini Tineta Miheliča (20. 5. 1941 – 2. 10. 2004) se je našla dokončana knjiga z naslovom Klic gora, v kateri je veliki alpinist in planinski pisec orisal svojo alpinistično pot, svoje doživljanje gorskega sveta in svoj duhovni odnos do njega. Knjiga ima izjemno literarno in dokumentacijsko vrednost, zato upamo, da bo kmalu našla založnika. Iz nje smo za bralce PV izbrali uvodno poglavje, v katerem pisec razgrne svoj življenjski in alpinistični credo, ki mu je ostal zvest do konca svojih dni.

Tine Mihelič:
Klic gora

Kanjavec in Vršac *Jože Mihelič*

Klic gora

✍ Tine Mihelič 📷 Arhiv Tina Horvat

Gore imam rad. Iz tega preprostega dejstva je razbrati ves smisel mojega gorništva, alpinizma, andinizma ... in seveda v prvi vrsti ljubezni do narave, predvsem gorske. V gore sem se zaljubil pri šestnajstih in vzpostavil najtrajnejše ljubezensko razmerje svojega življenja. Zakaj so me te mrtve tvorbe, ti veliki kupi kamenja ali snega tako pritegnili? Na to in podobna vprašanja nisem nikoli s preveliko vnemo iskal odgovorov. Povsem se strinjam z Mihom Potočnikom, ki je na vprašanje, zakaj hodi v gore, odgovoril takole: »Nič ne razmišljam, zakaj, raje kar grem.« V pričujočem pisanju ne boste zasledili nobene filozofije, njegov edini namen je poklon večno lepim goram. Privlačijo me s skrivnostno silo, ki se ji preprosto ne morem upreti. To silo imenujem klic gora.

Lepota je abstrakten pojem, ki ne vsebuje nič absolutnega, fizičnega, materialnega. Zmožnost dojemanja lepega je lastna izključno vrsti homo sapiens. V to me je nekoč prepričal prijazen dogodek na južnem grebenu Dolkove špice. Spodaj, na zelenem hrbtu, obraslem z rušo in cvetjem, sem doživel prisrčno srečanje z gospo kozorogovo, ki je mladiču predstavila nenevarnega gorskega sopotnika. Stali smo nekaj metrov vsaksebi in se radovedno opazovali. Celo pogovarjali smo se: jaz sem spuščal raznežene ljubkovalne fraze, onadva pa sta nekaj zamolklo brundala. Potem smo plezali navzgor kot pravi gorniški tovariši. Družili smo se najmanj sto višinskih metrov, jaz na levi strani grebena, onadva po desni - nikoli oddaljeni več kot nekaj korakov - in se včasih prijazno pozdravili čez kako škrbino. Trave zaključuje globoka zareza, nad njo pa je svet gol in mrtev. Tu sta se štirinožna prijatelja poslovila; nista mogla razumeti posebneža, ki se je zapodil v skale, kjer ni najti nič užitnega. Mene pa je tja gor vlekla neznana sila, ki se ji nisem mogel upreti. Naj me vrag, če nisem v pogledu rogatih soplezalcev povsem jasno zaznal, kaj si mislita o meni: ta je čisto nor. Osvajanje nekoristnega je torej pojem, ki gornika, oziroma alpinista ločuje od gamsov in kozorogov (pa tudi od »normalnih« ljudi).

Pojem osvajanje nekoristnega si je izmislil slavni alpinist Lionel Terray in o bistvu alpinizma z dvema besedama povedal več kot dolge razprave učenih ideologov. Vsak alpinist si to simbolno reklo razlaga po svoje; kmalu pa se zave, da je smisel »nekoristnosti« gorskega sveta ravno nasproten besednemu pomenu - seveda le za človeka, ki razume »dušo« gore. Da, gora ima dušo! Seveda ne dobesedno - gori vdihne dušo človek, pa ne vsak; le tisti, ki jo spoštuje in jo ima rad. Jaz sem v odnosu do gore vedno čutil nekaj pridiha erotike. Njen klic zaslišim najbolj jasno v ranem jutru, kadar višave žarijo v nežni rožnati barvi. Takrat občutim skoraj bolečo željo, da bi bil čimprej tam gori. Nikoli nisem imel težav z rano uro in v jutranji hoji čez rosna vznožja komaj krotim nestrpnost. Počutim se kot vasovalec, ki ga nepremagljiva sla žene v objem izvoljenke. Povsem naravno se mi zdi, da je beseda gora ženskega spola (kot v večini jezikov čustvenih Slovanov in Romanov - Germani mislijo drugače: samo hladni Anglež si je lahko izmislil tako brezčutno in človekov odnos do gore izključujočo definicijo alpinizma, ki pravi, da plezaš na goro zato, ker gora pač je).

Moram se pohvaliti, da spadam med srečneže, saj mi gore ljubezen vračajo. Kako pa naj drugače razumem njihovo naklonjenost, ki sem je deležen v tolikšni meri. Če pustim ob strani užitke in radosti, se moram goram še posebej zahvaliti za milost, ki so mi jo izkazale, kadar sem opotekaje nihal »ob tisti tenki črti« med bivanjem in onostranstvom. To se je žal dogodilo kar prepogosto, čeprav drame in trpljenje niso tisto, kar iščem v gorah. O, še kako me osrečuje slast, ki jo občutiš na vrhu gore, kadar si moral dati vse od sebe ali pa še več. Vendar pa imam najlepše spomine na ture, na katerih se ni »nič zgodilo«, ko je bilo vse skupaj eno samo veselje, radoživost in užitek. Smuk po šumečem firnu s Kanjavca v opojnem blesku bohinjske zimske pravljice, vrtoglavi plezalski ples v čudoviti skali Travnika ali Cime Canali, sanjsko ledno plezanje na Kondorja ali Alpamayo, pa kasneje nostalgično stikanje po gamsjih stečinah poti PP ob vznožjih velikih sten mladosti, to so ture po mojem okusu. Na takih poteh sem začutil, da

sem se povsem zbližal z goro in našel to, kar sem iskal: svet večne lepote.

»Herojski alpinizem« me torej ni pritegnil, pa tudi dovolj nadarjen in sposoben nisem zanj. Nikoli nisem niti pomislil na to, da bi se šel preizkusit v kak Eiger, celo v steno Rzenika nisem vstopil. Iz podobnega razloga tudi nisem videl Himalaje. Namernega tveganja nisem nikoli enačil z junaštvom, zame je tveganje etično utemeljeno edino v nepredvideni situaciji, ko se znajdeš v kaši in je treba reševati golo kožo. No, s tako miselnostjo pač ne moreš postati posebno vrhunski alpinist. »Najbolj znani in najbolj cenjeni so bili vedno tisti alpinisti, ki so si največ upali, pa pri tem še odnesli celo glavo.« (J. Krakauer)

Vendar pa je treba priznati, da pri alpinizmu nenehno obstaja neka stopnja tveganja. Brez tega naša priljubljena dejavnost ne bi imela tistega svojstvenega čara, ki tako vznemirljivo draži zavest slehernega plezalca. Nekoč sem peljal plezat neko lažjo klasiko dobro prijateljico - vzorno mamico dveh hčerkic, ki poprej še nikoli ni bila v hribih, včasih je le malo potelovadila v vrtcu. Brez težav in z užitkom sva opravila s steno. Pohvalila me je, da se je na vrvi suverenega vodnika počutila povsem varno. Potem pa sem ji povedal, da pri plezanju stoodstotne varnosti sploh ni - kaj pa nenadni kamen ali pa vsak trenutek možna človeška napaka ... Zgrozila se je in me skoraj ozmerjala, zakaj ji nisem tega povedal že prej; sicer zagotovo ne bi šla plezat - saj ima vendar otroke! Tudi jaz imam otroke, pa se pogosto sprašujem, do kod smem iti pri plezanju, da ne prestopim meje odgovornega početja. Vendar smo alpinisti nepoboljšljivi optimisti in nikogar ne poznam, ki ne bi bil prepričan, da se bo z gore vrnil cel. Ljudje, ki pripisujejo plezalcem samomorilska nagnjenja, o alpinizmu nimajo pojma. Osebno mislim, da znamo alpinisti celo močneje ceniti življenje kot »normalni« ljudje, saj se včasih znajdemo v položaju, ko je življenje ogroženo in si ga moramo dobesedno reševati ali celo priboriti. Kakšna slast te obide, potem ko si pri plezanju zašel v stisko, pa si se srečno in zahvaljujoč svojim sposobnostim izmazal! Bližina onostranstva je tako vznemirljiva, da se v mejnih trenutkih (pravzaprav kasneje, ko/če so se srečno razpletli) čutiš

Greben Oltar – Rokav – Škrlatica

izbranca, svetlobna leta oddaljenega od sveta poprečnežev. Rogam se današnji razprodaji instant (»kokr«) adrenalina, kakršnega za (pre)velike novce ponujajo lahkovernim, ki ne ločijo med navideznim in resničnim. Pravi adrenalin se sprošča edino v situaciji, ko si resnično ogrožen in se moraš izvleči iz stiske s svojimi močmi in sposobnostjo. Če se hočeš naužiti adrenalina, vstopi v severno steno Široke peči ali Civette!

Ta knjiga je namenjena ljudem, ki slišijo klic gora. Drugi z njo ne bi imeli kaj početi, saj je itak ne bi razumeli. Tega skrivnostnega glasu ni mogoče zaznati s sluhom, temveč le s srcem. Zato moraš biti z gorami na isti valovni dolžini, sicer te bo njihov klic pustil neprizadetega. Če pa si ga zaslišal, se klicu gora nima smisla upirati, saj pusti v človekovi duši trajno sled, nekakšno infekcijo, zoper katero še niso našli zdravila. Iz lastne izkušnje lahko zatrdim, kakšne težave povzroči upiranje. Če te na(d)loge življenja prisilijo k daljši odsotnosti z gora, se bo prej ali slej pojavila huda abstinenčna kriza. Lahko pride celo do patološke reakcije, značilne

V previsu

za podobne bolezni, ki jih povzroča pomanjkanje vitaminov. Jaz to stanje dobro poznam, imenuje se nostalgia alpina acuta. Iz hude stiske pomaga edino čim hitrejše zaužitje močne doze čistega gorskega zraka, po možnosti zajetega nad 2000 metri. Človek, okužen s to klico, je zaznamovan za vse življenje in se mora čim pogosteje podvreči omenjeni terapiji. Bolezen je pogojno nalezljiva, zato je treba biti ob stiku z okuženim previden. Preventive ali cepiva ne poznamo.

Gorski svet me najbolj privlači v svoji prvobitni podobi, zato se planinstva kot množične, organizirane dejavnosti ne udeležujem. Če se le da, zavijem s steze na brezpotni svet, kjer si moraš prehode poiskati sam. Spoznal sem mnoge zvrsti dejavnosti v gorah, nobene pa si nisem izbral kot ozko specializacijo. Gora me je vedno zanimala kot celota: od vznožja, tam kjer prebivajo ljudje, prek sredogorja, kjer valovi življenje narave, pa vse do mrtvih visokogorskih pustinj in snegov. Tja gor prinaša življenje človek v vlogi, ki jo edino priznavam - kot ljubitelj in občudovalec. Ne vem zakaj, ampak vedno, kadar gazim po nedotaknjenem snegu, začutim vsake toliko željo, da se ozrem na svoje stopinje. Zdi se mi, kot bi tam pustil svoj podpis, ne da bi naravo s tem omadeževal. V hribih se počutim kot na obisku pri takih ljudeh, ki imajo vse neznansko snažno, pa se bojim, da jim ne bi kaj zamazal in si v veži sezujem čevlje.

Gore so mi neizmerno obogatile življenje. Nisem premožen v materialnem smislu, pa vendar se imam za bogatina. V več kot polstoletni gorniški karieri sem si nabral toliko doživetij, da jih ne bi hotel zamenjati za ves denar tega sveta. Kadar mi uspe velika tura, sem po njej bolj srečen kot tisti, ki je na loteriji zadel mercedesa. Moram torej zapisati, da v duhovnem smislu živim od rente, ki sem si jo prislužil v dolgoletnem čaščenju gora. Današnji kult materializma me pušča hladnega in vedno bolj cenim vrednote, ki so bile življenjsko vodilo mojih staršev, vzgojenih v duhu nekega pozabljenega idealizma. Nekatere od teh vrednot so čvrsto vgrajene v idejno shemo gorništva in alpinizma, kakršno si predstavljam jaz. Bralec teh spisov bo kmalu ugotovil mojo nazorsko sorodnost z velikim Juliusom Kugyjem. Ob vsem spoštovanju njegovega veličastnega opusa alpinista in pisatelja ter ljubezni do gora, mi je posebno občudovanje izzval način, kako je mojster znal živeti. Svoje velikansko podedovano premoženje je lepo »zagonil« s tem, da je življenje posvetil goram. Mislim, da je bil zelo srečen človek, saj je verjel v teorijo vzajemne ljubezni. Njegova ljubezen do gora je bila tako močna, da se je ta teorija morala udejanjiti in gore so mu ljubezen vračale. Kugy bi umrl kot siromak, če ne bi napisal vseh teh prelepih knjig o gorah in na koncu je živel - od gora.

Star sem prek šestdeset, v gore hodim, odkar pomnim, sem alpinist, plezalec, andinist, turni smučar, pisec planinskih vodnikov in predvsem strastni zaljubljenec v gore. Vse opisane dejavnosti gojim v mejah možnosti še danes in jih nameravam še dolgo, če ... Nikoli nisem postal pravi ekstremni plezalec, gorniški in plezalski prijatelji me poznajo bolj kot romantika ali kot temu rečejo bolj učeno - esteta. Taka opredelitev v nekaterih krogih, če na primer bereš stare plezalske ideologe Lammerja, Tumo ali Juga, ali pa tudi katerega izmed sodobnejših vrstnikov, velja skoraj za psovko. Jaz pa nikoli ne bom mogel iz svoje kože (zakaj pa bi?) in se pred tako obtožbo

Tine Mihelič, Den in Majda Cedilnik pod vstopom prvenstvene Škrbaste smeri v Stenarju Jože Mihelič

skrijem pod plašč svojih velikih vzornikov Kugyja in Buhla. V njunih spisih sem našel sorodni duši. Gore imam rad; to mi pomeni bistvo.

Gorniško pisanje je moj priljubljeni konjiček, pisana beseda pa moj najljubši način izražanja (privatno sem dolgočasna, nekomunikativna puščoba, pa še jecljam povrhu). Ta trenutek, ko to pišem, mi je prav vseeno, ali bo ta spis kdaj izšel ali ne. Pisanje o gorah mi pomeni intimni pogovor z mojimi ljubicami, ob njem se vračam v čas veličastnih doživetij v opoju mladeniške neugnanosti. No, neugnanosti mi pravzaprav ne manjka niti danes. Ne mine leto, da ne bi všpičil v gorah kake neumnosti in moji bližnji si nemara mislijo, da gre dedku že na otročje. Morda imajo prav, v gorah se res počutim večnega otroka, ki se vsako jutro znova začudi, da je vzšlo sonce. To večno čudenje lepoti narave sem podedoval od matere; midva se nikoli ne moreva do sitega nagledati jutranje, ali pa večerne zarje na Triglavu, ki jo občudujeva z našega okna v Bohinju.

Z dolomitskim poglavjem zaključujem svojo pripoved o gorah. O, ne mislite, da je ogenj ugasnil - to bi bilo pri meni nemogoče. Res pa je, da je marsikaj drugače: gore so čedalje višje in bolj strme. Kolena so iztrošena po več kot pol stoletni neprizanesljivi, pogosto nasilni rabi. V sklepih nekaj čudno poka in škriplje, da sem moral svoje dolgoletno divjanje po gorah precej upočasniti, pa se zato prav nič ne grenim. Ker po naravi nisem asket, moram nositi v gore nekaj kilogramov več kot bi bilo treba. Toda, kadar se zjutraj odpravim v gore, me navdaja enako navdušenje kot v mladih letih. Seveda ne plezam več na Agner ali Badile, cilje je pač treba prilagoditi okoliščinam. Pa vendar mi včasih še vedno uspe kaka »orng« tura in po njej čutim enako zadoščenje kot nekdaj. Klic gora mi še vedno odzvanja v srcu in skoraj prepričan sem, da se mu bom odzval zadnjega jutra svojega življenja. S katerimi besedami sem že začel to knjigo? Aha, se že spomnim. Tudi končal jo bom enako, saj je v tem stavku zajeto vse: gore imam rad.

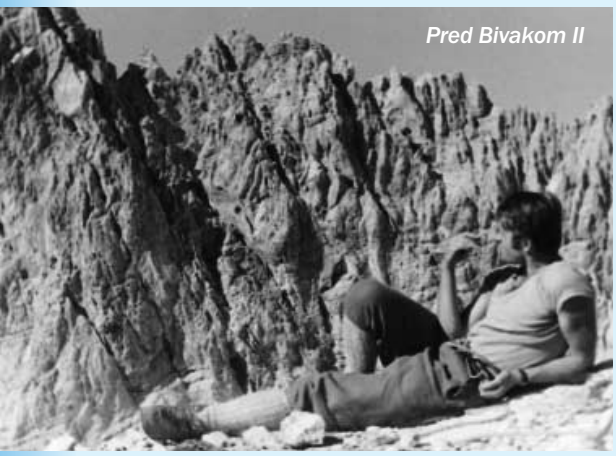
Pričujoče pisanje je seveda pripoved o nekem času, ki je nepreklicno minil. Moja navzočnost v gorah je v njihovem »življenju« pomenila le bežen, nepomemben trenutek. Meni pa je izpolnila življenje. Gore so mi vedno žarele v posebnem, čarobnem blesku; še danes čutim globoko v srcu, da mi pojejo pesem o večni lepoti.

Plezalski opus Tineta Miheliča

Tine Mihelič je bil kot alpinist izredno aktiven, tako da je zaradi omejenega obsega Planinskega vestnika nemogoče navesti vse njegove plezalske dosežke.

Prvič ga je na vrv navezal Tone Zupan z Jesenic leta 1958 in skupaj z očetom sta preplezala vzhodni raz v Srednjem Rokavu. Vzponi so se vrstili, težavnost stopnjevala. Največ jih je bilo v Julijskih Alpah. Tako je Čopov steber v Triglavu preplezal šestkrat, Severno triglavsko steno v različnih smereh pa precej več kot stokrat. Trikrat je preplezal Ašenbrenerjevo v Travniku. Seveda na seznamu ne manjkata Zajeda in Diretisima v Špiku, v Koritniškem Malem Mangartu je poleg številnih drugih smeri preplezal Kozollinovo zajedo, v Rakovi špici Rdečo zajedo, vrsto odmevnih smeri v Kamniških Alpah, v Osapski steni pa prvi slovenski vzpon leta 1979 (Stara smer). Neverjetno obsežen je tudi njegov dolomitski opus, saj je bil tam skoraj doma; kar nekaj plezalnih vodničkov za Dolomite je izdal za »potrebe prijateljev«. Naj omenimo samo nekaj največjih:

- Mala Cina: Rumeni raz
- Velika Cina: Comici–Dimai
- Civetta: Solleder–Lettenbauer
- Torre di Valgrande: Carlesso
- Cima della Busazza: Z raz
- Torre Venezia: Tissi (J stena)
- Torre Trieste: Cassin
- Cima Canali: Buhlova poč
- Monte Agner: S raz, S stena

Pred Bivakom II

- Piz Ciavazes: Micheluzzi
- Brenta Alta: Detassis (V stena)
- Crozzon di Brenta: Via delle Guide, Francoski steber
- Piz Badile: Cassin

Prav tako je veliko plezal v Paklenici. Naj omenimo znane smeri Albatros, Velebitaška, Klin in Slovensko smer v Glavici. Izredno obsežen je tudi seznam vrhov in smeri v Andih, največ v Cordilleri Blanci in tudi Cordilleri Real.

Cordillera Real '64:

- Illusion (5330 m, prvenstvena po SZ-grebenu), Lojze Golob 4. 8. 1964
- Grebensko prečenje El Dienta (5200 m, prvi pristop) in Piramide Blanca (5230, prvi pristop), Lojze Golob 10. 8. 1964
- V-greben Wyominga (Huallomen, 5463 m, prvi pristop), Lojze Golob 11. 8. 1964
- S-stena Innominada (5320 m, prvi pristop), Sandi Blažina, Lojze Golob, Franci Savenc 12. 8. 1964
- S-greben Pica Reya (5495 m, prvi pristop) – grebensko prečenje na Pico Jugoslavija (5505 m, prvi pristop), Lojze Golob 15. 8. 1964
- prvi slovenski pristop na Huayna Potosi (6088 m), Condoriri (Cabeza, 5648 m), Illampu (6368 m, 3. pristop), Pico del Norte (6030 m)

Cordillera Blanca '75:

- Chopicalqui (6354 m)
- Pisco (5752 m)

Cordillera Blanca '86:

- Nevado Paron (5600 m)
- Nevado Caraz (6025 m)
- Alpamayo (5947 m)

Cordillera Blanca '90:

- Nevado Ishinca (5530 m)
- Yanapaqcha (5460 m)

Cordillera Blanca '95:

- Huascaran Norte (6655 m)

Cordillera Real '99:

- JV stena Huaylla Khuruja (Cordillera Real/Bolivija): ledna tura, PD, do 50 stop., 400 m, 3 h, prvenstvena, Vladimir Kovačič 19. 8. 1999
- Condoriri (drugič)
- Illimani (6439)
- Huaylla Khuru (5288 m)

Poglavje zase pa so njegovi prvenstveni vzponi. Vseh skupaj je 54. Prav je, da omenimo najodmevnejše, saj se po večini z veseljem in radostjo pleza še danes. Tako je v severni steni Raskovca leta 1958 nastala prvenstvena smer in potem leta 1965 vsem znana Potočnikova v Spodnjem Rokavu. Po datumih si sledijo takole:

- Smer bratov Mihelič v SZ steni Cmira
- Bohinjska v Triglavski steni
- Z steber Tosca
- Z steber Malega Špičja
- Centralna v Vršacu
- Direktna na Bohinjsko v Steni
- Leva smer v V steni Prisanka
- Moja smer v V steni Malega Prisanka
- Livada v J steni Jerebice
- Sajasta v V steni Dimnikov
- Skriti steber v SZ steni Cmira
- Bohinjska v V steni Luknje peči
- Mihelič-Žumer v S steni Vevnice
- Gollijeva v S steni Vevnice
- Špikova diretisima
- Barbara v S steni Vevnice
- Kamniška v V steni Jezerskega Stoga
- Parižanka v Zobu Debele peči
- Desni slap v Drtu (Bohinj)

Seveda so tu še različni vzponi v vzhodnih Julijskih Alpah. Nekaj sva jih opravila skupaj v severnih ostenjih Kamniško-Savinjskih Alp in ne nazadnje tudi marsikatero v njegovih najljubših bohinjskih gorah.

Več na naslovu www.planid.org/lju/m/mihelict.htm

Pripravil: Rudi Zaman

Bibliografija Tineta Miheliča

(Viri: COBISS in kazala PV)

Alpinistični vodniki in priročniki

1. T. M., Tone Škarja: Hoja in plezanje v gorah, PZS 1972, 1974, 1984, 1985
2. T. M.: Cordillera blanca 1975: Ob 25. obletnici Akademskega planinskega društva, PZS, Akademsko planinsko društvo, 1976
3. T. M.: Južna stena Kogla, AAO (ciklostirano), okoli leta 1973
4. T. M.: Dolina Bele vode, AAO (ciklostirano), okoli leta 1973
5. T. M.: Zahodne Julijske Alpe: Viševa skupina: ture na območju koče Pellarini, samozaložba, 1979
6. T. M.: Mangrtska dolina, PZS 1984, 1996
7. T. M.: Skupina Sella: Dolomiti: 36 izbranih tur na področju prelaza Sella, PZS 1984
8. T. M., Rudi Zaman: Slovenske stene: sto najlepših plezalnih vzponov, Cankarjeva založba 1987, 2003
9. T. M.: Tri Cine : plezalski vodniček, PZS 1987

Planinski vodniki

1. Ciril Praček (uredil T. M.): Turni smuki: Julijske Alpe, PZS 1972
2. T. M., Darinka Petkovšek, Tone Strojin: Julijske Alpe, PZS, 1974, 1978, 1985
3. T. M.: Julijske Alpe, PZS, 1992, 1993, 1998, 2003
4. T. M., Peter Soklič, Pavle Šegula, Miran, Trontelj, Tone Wraber: Triglav: ein kurzer Führer, PZS, 1991
5. T. M.: Julijske Alpe, Bohinjske gore, Sidarta 1995, 1998, 2001, 2004
6. T. M.: Julijske Alpe : Severni pristopi, Sidarta 1998, 2004

7. T. M., Marjan Krišelj: Kako na Triglav, PZS 1999
8. T. M., Escursionismo in Slovenia : Alpi Giulie, Alpi di Kamnik e della Savinja, Karavanke, Sidarta 2003
9. T. M.: Berge um Kranjska Gora: WanderfŁhrer, PZS 2004
10. T. M.: Kranjska Gora, PZS 2004
11. T. M.: The mountains of Kranjska Gora a tourist guide, PZS 2004
12. Andrej Mašera, (avtor dodatnega besedila T. M.): Petdeset zavarovanih plezalnih poti, Sidarta 1996, 2000
13. Andrej Mašera (avtor dodatnega besedila T. M.): Zahodne Julijske Alpe, Sidarta 1998

Knjiga

T. M.: Andi, beli vrhovi zelene celine, Didakta 1997

Razni članki

1. T. M.: Občudovanja vredna premočrtnost: alpinistov, Delo
2. Matej Šurc (intervjuvanec T. M.): Alpinistični uživač, zasvojen z Andi, Alpinistični razgledi
3. T. M.: Kofce – tržiški razglednik : izlet nad Gorenjsko ravnino, Salomonov vandrovec
4. T. M.: S fotoaparatom na Mont Blanc, PV 1963/9-440
5. T. M.: Illampu (6362 m), PV 1965/4-151
6. T. M.: Cordillera Real, PV1965/4-179
7. T. M.: Sonce in neurje v Druju, PV1966/4-153
8. T. M.: Na obisku pri stari znanki, PV1968/4-174
9. T. M.: V stenah Civette, PV1968/11-497
10. T. M.: Vršac, PV1969/7-302
11. T. M.: Police nad Trento, PV1971/1-1
12. T. M.: Spomin na Dolomite, PV1971/1-12
13. T. M.: Leto 1970 v stenah, PV1971/12-583
14. T. M.: Spomini na Dolomite, PV1972/4-156
15. T. M.: Leto 1971 v stenah, PV1972/6-302
16. T. M.: Leto 1972 v stenah, PV1973/7-342
17. T. M.: Leto 1974 v stenah, PV1975/5-254
18. T. M.: Neuresničene sanje, PV1976/2-51
19. T. M.: Cordillera Blanca, PV1976/2-67
20. T. M.: Leto 1975 v stenah, PV1976/7-322
21. T. M.: Na planincah luštno biti, PV1977/1-17
22. T. M., Rudi Zaman: Slovenske stene - sto najlepših vzponov, PV1987/1-18
23. Marjeta Keršič - Svetel: Portret T. M. v oddaji Gore in ljudje, TV Slovenija, 1994
24. T. M.: Julijske Alpe - Bohinjske gore, PV1995/7-8-322
25. T. M.: Andi - beli vrhovi zelene celine, PV1997/6-258
26. T. M.: Civetta - dolomitska spogledljivka, PV2002/10-41
27. T. M.: Južna stena Rušice, PV2003/3-48
28. T. M.: Okus po Dolomitih - Bela voda, PV2003/05-44
29. T. M.: Alpamayo (5947 m), PV2004/4-40
30. T. M.: Piksna, PV2004/7-8-83

Pripravil A.S.

Manj obiskane poti na znano goro

Podkraj, Predjamski grad, Vipava – izhodišča za na Nanos

✍ Andreja Erdlen 📷 Boštjan Kralj

Nanos je planota, ki se razteza od Vipave do Predjamskega gradu. Prek pobočja Nanosa, katerega vrh je Pleša, 1262 m, so speljane tudi Slovenska planinska pot, Notranjska pot in Pot kurirjev in vezistov.

Po navadi se planinci odločajo za pot na Nanos iz Razdrtega. Lahko izberejo strmo, z nekaj klini in jeklenicami zavarovano pot ali pa drugo, nekoliko položnejšo, ki jo navadno uporabljamo za sestop. Strma pot »naravnost navzgor« daje veliko užitka planincem, ki jih ni strah pogleda v dolino.

Goro oziroma planoto Nanos sem spoznavala na različne načine, pač odvisno od vremena in pristopa, ki smo ga izbrali. Rada bi opisala, kako sem z možem in s prijatelji odkrivala Nanos z dvema različnima, morda nekoliko utrudljivima, a izjemno zanimivima pristopoma.

Po Slovenski planinski poti – stara različica

Oba hodiva po Slovenski planinski poti že kar nekaj let. Možu je do septembra leta 2001 manjkal le še žig Predjamskega gradu. Zadevo bi bilo mogoče urediti zelo preprosto – odpeljati se tja z avtomobilom in morda združiti izlet še s čim drugim (to veliko ljudi tudi stori), midva pa sva se odločila za napornejšo, a prav gotovo tudi veliko lepšo možnost.

Z rednim avtobusom sva se odpeljala do Hotedršice. Pot naju je vodila po Notranjski planinski poti (v tem delu teče po isti trasi kot Slovenska planinska pot) do Javornika. Šla sva med travniki, mimo nekaj samotnih hiš, po gozdovih in po »astronomski« poti po pobočju Javornika; tja sva prispela po štirih urah hoje.

Na Javorniku sva bila predtem pozimi, na zimskem pohodu v decembru. Takrat smo pot začeli v Črnem vrhu nad Idrijo. Pristop z druge strani, v drugem letnem času, je bil tak, kakor da ne bi šla na isto goro.

Najin naslednji cilj je bila vasica Podkraj. Pot mi je ostala v izjemno lepem spominu – zelo razgledna je in očitno zelo malo obiskana. Vas Podkraj ima zelo zanimivo lego, je pa nekoliko odmaknjena od civilizacije. Privoščila sva si krajši počitek v gostilni in tam so nama povedali, da bova do Abrama hodila morda še dve uri.

Tako je tudi bilo. Pot vodi po večini po cesti, po kateri nas, planincev, ne prehiteva veliko avtomobilov. Vesela sva bila, ko sva dosegla svoj cilj, vesela sva bila okusne večerje in lepo urejene, čiste sobe, v kateri sva prenočila.

Zjutraj sva se po obilnem zajtrku odpravila proti Pleši. Do Vojkove koče sta naju spet čakali dve uri hoda. Pot od Abrama do Vojkove koče

Gradiška Tura (Furlanova pot)

je izredno lepo speljana čez gorske travnike brez posebno strmih vzponov, zato jo posebno priporočam v maju, ko boste lahko občudovali tudi navadno potoniko. Na tej poti bomo videli tudi gorskega kosmatinca, ki je zelo podoben veliki velikonočnici z Boča.

Posebno sem vesela, da sva se od Vojkove koče peš spustila do Predjamskega gradu. Lahko bi se povzpela še na Suhi vrh, 1313 m, vendar se nisva. Nekaj morava prihraniti tudi za naslednjič. Skozi vasi Strane in Šmihel pod Nanosom sva prispela v Predjamo po morda treh urah hoje. Razveselila sem se, ko sem prvič od daleč zagledala mogočni grad, ki temu delu poti res daje še večji čar. Bližala sva se mu počasi, dobesedno korak za korakom.

Seveda je občutek zadovoljstva še večji, če tam odtisneš zadnji žig Slovenske planinske poti, z mirno vestjo, saj si res prišel peš. Lepo je bilo tudi, da nama ni bilo treba pešačiti do Postojne. Dva planinca sta naju prijazno vzela s seboj – ne samo do Postojne, celo do Ljubljane. Če kateri izmed njiju to bere – hvala!

Ne tako

Zelo zahtevna zavarovana pot na Gradiško Turo, čelada pa na nahrbtniku! Mar jo je nesel le malo na zrak? Ali pa mu jo je sram dati na glavo, ker tovariš pred njim nima ne čelade, ne samovarovanja?

Na Furlanovo pot le s popolno opremo

Gradiška Tura – Furlanova pot – povsem drugačen pristop

Pot na Nanos pa je lahko tudi precej drugačna. Tisti, ki ne marajo višine, bi rekli neprijetna. Pa ni res. Nasprotno, izjemno zanimiva je in prijetno doživetje za gornika, ki ga ni strah pogledov v dolino in plezanja po klinih.

Gradiška Tura velja za eno izmed naših najzahtevnejših nadelanih poti, »ferat«. »Ferate«, kot jim pravijo Italijani, so nadelane, zavarovane poti, ki nam ves čas omogočajo samovarovanje, saj smo lahko vedno vpeti ob jeklenici. Vsem, ki se boste vzpenjali po Gradiški Turi, zelo priporočam uporabo kompleta za samovarovanje. Gradiška Tura je sicer na nekaterih mestih res zahtevna in absolutno neprimerna za vrtoglave, pot v steni pa je kratka, razgledna, prijetna in zanimiv preizkus za tiste, ki bi se morda kdaj radi lotili kakšnih zahtevnejših tur – bodisi zelo izpostavljenih v naših Alpah ali pa v tujini.

Zanimiv izlet je vzpon prek Gradiške Ture do Abrama, od tam pa po že prej opisani poti do Vojkove koče in nato spust v Razdrto. Na pot smo šli v maju, ko smo lahko občudovali tudi potonike. V Vipavi smo izstopili na glavni avtobusni postaji in se med hišami odpravili na desno, najprej do vasi Gradišče. Obetal se nam je

lep sončen, a ne prevroč majski dan in veseli smo bili, da smo pustili avtomobile v Razdrtem.

Po petnajstih minutah hoje skozi gozd smo prispeli pod steno in si nadeli popolno opremo za samovarovanje. Najbolj izpostavljeni in najtežji del stene je že na samem začetku. Nevajenim bi se zdelo nenavadno, morda celo zastrašujoče, za nas pa je bilo pravi užitek: pogled z višine na Vipavsko dolino. Na morda polovici poti se za počitek ponuja lesena ploščad, lahko bi ji rekli balkon. Kdo je ne bi izkoristil? Na balkonu je prostora za največ osem ljudi. Mi smo bili štirje. Seveda smo se ustavili, da smo nekaj popili, se naužili razgleda in spustili naprej planince, ki so bili hitrejši od nas.

Pot do vrha Gradiške Ture smo nadaljevali po drugem, lažjem delu, po gozdu. Od Gradišča (parkirišče) do vrha smo skupaj s pripravo pred steno in počitkom na balkonu potrebovali približno dve uri. Privoščili smo si malico in se vpisali v knjigo. Zaslužili smo si jo, pa tudi pot do Abramovega zavetišča, ki je bila še pred nami, ni tako zelo kratka. Potrebovali smo skoraj še dve uri.

Kmetija pri Abramu je bila pred leti skromno planinsko zavetišče. Spomnim se, da sva pred morda dvajsetimi leti s prijateljico prispeli tja v dežju, mokri. Nekoliko sva se posušili v kmečki kuhinji. Danes je to kmetija, na kateri se ukvarjajo s kmečkim turizmom; nanjo zahaja veliko gostov, zato ni odveč, če prenočišče rezerviramo. O medvedu, ki je tam v kletki na ogled turistom in planincem, ne bi izgubljala besed. Ni mi bilo všeč ali bolje rečeno, zelo me je bilo strah, ko sem videla medveda »živo« na Velikem Javorniku, ni pa mi tudi všeč pogled na večno zaprtega medveda v razmeroma majhni kletki.

Sicer pa se je pri Abramu vredno ustaviti, saj imajo dobro kuhinjo in reči moram, da smo bili vedno zelo prijazno postreženi. Na hitro smo nekaj spili in že odšli naprej proti Vojkovi koči. Še enkrat naj povem, da je pot med Abramom in Vojkovo kočo zelo primerna za vsakogar, ki je sposoben hoditi štiri ure (če greste tja in nazaj peš), da ni strma, da pa daje obilo užitkov. Še enkrat vam priporočam, da greste na Nanos v maju, takrat boste lahko videli res lepo cvetje.

Sestopili smo kar po strmi poti, čeprav je sicer za sestop bolj priporočljiva pot mimo cerkvice sv. Hieronima. Nam pa se je malo mudilo. Ampak spet ne toliko, da si v Razdrtem ne bi privoščili kave v bifeju ob cesti.

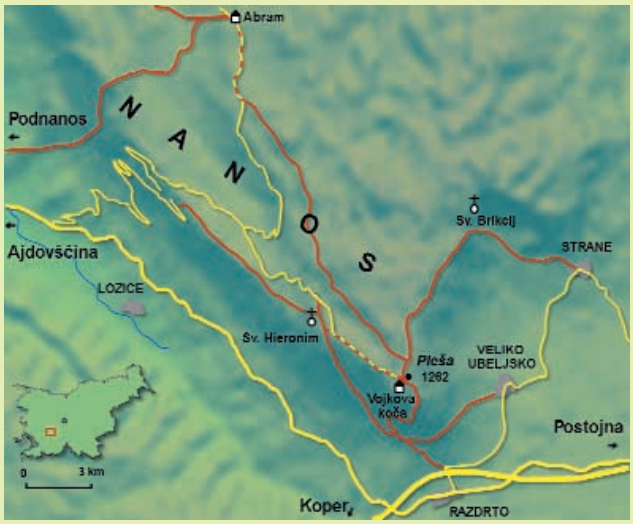
Nanos je veličastna gora, vidna že od daleč, posebno lepo pa nas pozdravlja, če se peljemo po avtocesti proti morju. Vzemimo si čas zanjo, saj jo prav gotovo velja obiskati večkrat, po različnih poteh.

Pot po grebenski rezi je dobro zavarovana

Poti na Nanos

✍ (zbrala Nežka Smrekar, PD Postojna, priredila Milena Ožbolt)
Ponatis iz PV 2002/12

Najbolj obiskana je pot iz Razdrtega (kakih 13 km od Postojne).

Dostop do Razdrtega:

- po avtocesti iz Ljubljane (60 km)
- z rednim avtobusom za Koper (izstopite na križišču pred Razdrtim)
- z rednim avtobusom za Novo Gorico (pelje skozi vas)
- z vlakom do Postojne, naprej z avtobusom

  Če potujemo z osebnim avtom po avtocesti, peljemo do izvoza v Razdrtem, nato v vasi zavijemo na levo; če smo prišli po stari cesti iz ljubljanske ali koprske smeri, zavijemo na desno, vozimo nekaj sto metrov proti Velikemu Ubeljskemu in takoj po prečkanju avtoceste parkiramo.

Iz Razdrtega gremo lahko na vrh Nanosa po dveh poteh: krajši, strmejši, in daljši, položnejši; lahko ju tudi združimo v krožno pot.

Iz Velikega Ubeljskega pelje markirana in dokaj zložna pot, po večini skozi gozd. Strmejši sta le zadnji del gozdne poti in Pleša, hoje pa je skupaj za uro in pol.

Iz Predjame prek vasi Strane pelje zložna pot po vzhodnem pobočju Nanosa. Hoje je za dobre štiri ure.

Iz Podnanosa sta na voljo dve možnosti:

1. Prek Abrama po gozdu do vrha in potem po planoti do kmetije Abram – približno dve uri in pol hoje, nato pa še približno dve uri po planoti do Vojkove koče.

2. Delno po stezi in delno po cesti do lovske koče – to traja približno dve uri – nato pa še približno uro in pol do Vojkove koče mimo cerkvice svetega Hieronima.

Iz Vipave:

1. Do vasice Gradišče in nato po zavarovani plezalni poti (zelo zahtevna pot) do vrha, nato do Abrama in naprej do Vojkove koče. Plezanja je za dobre pol ure, do Abrama pa je še približno dve uri hoje.

2. Iz Gradišča naokoli po stezi skozi gozd do vrha in nato k Abramu, skupaj približno dve uri in pol do tri ure hoje.

Po cesti, ki se odcepi na desno pred Podnanosom, je do vrha približno 14 km, nekaj več kot pol poti je asfaltirane (do lovske koče), preostali del je makadam, ponekod nekoliko slabši. Pot je primerna tudi za kolesarjenje.

Opisi: Vodnik po planinskih postojankah v Sloveniji (Jože Dobnik)
Slovenska planinska pot (Jože Dobnik)
50 zavarovanih plezalnih poti (Andrej Mašera)

Zemljevidi: Notranjski kras, 1 : 50.000

Vojkova koča na Nanosu je odprta:
- od 1. 5. do 30. 9. vsak dan, razen ob ponedeljkih;
- v drugih mesecih od petka popoldne do nedelje zvečer;
- za skupine jo odprejo tudi ob drugih dneh po odgovoru z oskrbnikom ali PD.

Telefon v koči: 05/726-45-29, PD Postojna 041-688-696.

V koči je 62 skupnih ležišč v 4 sobah in ena soba s 4 ležišči.

Ponce in Vevnica

Krog po grebenih nad Belopeškimi jezeri

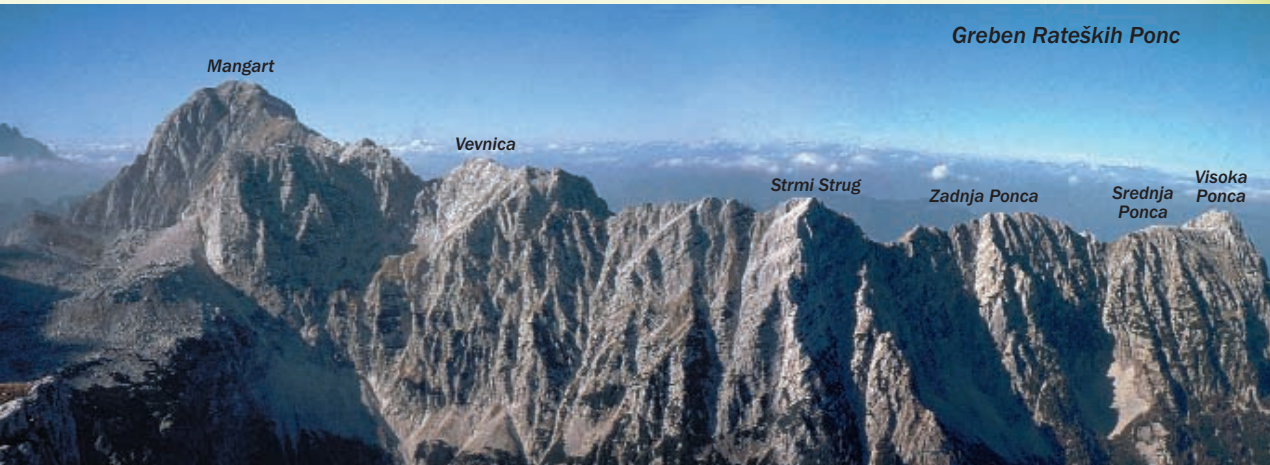
✍ Jana Remic 📷 Andrej Stritar

Na obe strani se je pod menoj spuščal svet globoko, globoko proti dolini. Kako mogočna je narava, strma skalnata pregrada vzdrži ogromno – dež, sneg, vročino sonca, vetrove in viharje. Opazovala sem svet ene in druge doline in občudovala tiho življenje narave ... seveda gore živijo. Naj jih obiščem kadar koli, vedno me pričakajo v novi preobleki, nekoliko drugačne; vode in plazovi razbrazdajo velikanska melišča, s pobočij včasih zdrsne v globino del skalovja, doline valovijo v zlatih jesenskih barvah, spet drugič se igrivo skrivajo med meglicami; tokrat me pozdravljajo živobarvni cvetovi gorskega cvetja ...

Meglice so se posušile

Zdi se mi, da je svet ob Belopeških jezerih drugačen, tako preprosto lepa se mi zdi dolinica med Mangartom in Poncami. Rateške Ponce. Zelo znano je ime te naše gore, pa vendar vrh nima veliko obiskovalcev. Želela sem prehoditi pot, ki pripelje na vrh s severne strani. Pa še nekaj me je vabilo. Mogoče bi si lahko privoščila nekaj grebenskega prečenja, če bi dopuščal čas.

Od jezera sem se odpravila proti koči Luigi Zacchi. Opazila sem, da me dohitevajo trije kar zgovorni nemški planinci, še bolj sem pohitela in tako je pot skozi hladni jutranji gozd prav hitro minila. Ob koči sem se ustavila in si ogledala smerokaze. Med gostimi jutranjimi meglicami sem zaslutila svetlobo toplega poletnega sonca. Stezica, ki sem ji sledila, je postajala vse strmejša. Megle so bile vedno redkejše in za hip so odkrile mogočno steno Mangarta. Dvigala sem se nad gozd in ruševje, sem ter tja za trenutek obstala in med belimi valujočimi zavesami skušala razbrati obrise skalovja. Stopala sem naprej po gruščnati stezi in misli so odplavale, kar prehitro je mineval čas; tako nisem takoj opazila, da je nebo že čisto modro, le še sem ter tja je puhtela iz doline lahna meglica. Takrat sem se ustavila in občudovala mogočno skalovje, okrašeno z zelenimi zaplatami in čudovitim cvetjem, prekrasne sivo bele pragove, čez katere so me vodile blede, skoraj zabrisane markacije. Kmalu sem se znašla pred čudovito, mogočno steno. Razveselila sem se, ko sem opazila, da prek te stene vodi zavarovana pot. Jeklenica je bila nekje natrgana in previdno sem obšla zahtevno mesto. Ta najlepši del poti je bil prehitro za mano, prav kmalu sem stala na vrhu Visoke Ponce. Sedela sem in malicala, opazovala sem vrenje bledih meglic ob robu grebena, opazovala sem čudovite vrhove Julijcev, ki so se sem ter tja prikazovali, in prelepi, mogočni bližnji vrh Mangarta. Škoda bi se bilo že vrniti, dan se je komaj začenjal. Odločila sem se, da odidem naprej po grebenu.

Na Zadnji Ponci, v ozadju Jalovec

Po ošiljenem grebenu med zelenima dolinama

Grebenska prečenja se mi zdijo najlepše poti v gorah. Prvi del poti, do Srednje Ponce, je bil zavarovan. Sledila sem stezici do Zadnje Ponce. Vrh je v prelepem grebenu zares komaj opazen. Pozneje se je stezica večkrat izgubila, vendar pa je vodila v glavnem po grebenu, ki je ponekod kot ošiljen ... Stene na eni strani strmo padajo globoko v dolino Tamarja, na drugi pa proti Belopeškim jezerom. Enkratno lepi, zeleni, tihi dolini sta to. Medtem ko je bil na severni strani zrak prijetno svež in slika doline že čista, pa se je iz doline Tamarja še vedno dvigovala bela megla, čutiti je bilo soparen, vlažen in topel zrak, kot bi se res kaj počasi mešalo in kuhalo v velikanskem kotlu. Pa je bilo vendar lepo, toplo poletno sonce je sušilo vlago v zraku in odkrivalo vedno več lepot doline. Tako sem se bližala naslednjemu vrhu – Strugu. Včasih so bila tod varovala, zdaj pa je v glavnem vse potrgano. Čas pač ne prizanaša ničemur. Potrgana varovala in zarjaveli ostanki jeklenic so mi bili le v orientacijo, kajti rdeče pike je že zabrisal čas. Vedno bolj previdna sem morala biti, pot je postajala bolj in bolj zahtevna. Predvsem sem morala paziti, ker se nisem smela niti najmanj zanesti na ostanke jeklenic. Sicer pa imam rada zahtevne poti in ta po samotnem grebenu je bila prav prijetna. Edino, kar me je skrbelo, je bila napovedana možnost popoldanskih neviht. Zato se nisem ustavljala. Na ostrem, dolgem grebenu, ki z vseh strani kipi strmo proti nebu, se pač ne bi mogla nikamor umakniti. Na Strugu sem se ustavila le za minutko, da sem pila. In občudovala visoke, prečudovite vrhove. Stezica pa me je kmalu popeljala naprej, proti zahodu. Greben ni zelo razgiban, ne spušča in ne dviguje se kaj dosti; prečenje je bilo bolj zahtevno kot pa naporno. Prav prijetno je bilo hoditi visoko nad zelenimi dolinami.

Olajšanje ob novih jeklenicah

Potem sem se spustila nekoliko pod greben in z zanimanjem opazovala velikansko steno, pred katero sem se znašla. »Če bodo varovala tudi tu potrgana, res ne vem, če bom zmogla čez,« sem razmišljala. Da pa bi se vrnila, ta misel mi prav zares ni bila všeč. Tista verjetnost neviht pač še ni minila. Ne bi zmogla brez jeklenic, res ne. Pa so bile na novo napeljane v strmini sivih skal. Prav srečo sem imela. No, če bi pred turo prebrala vodnik (Tine Mihelič – Julijske Alpe), le kako bi se odločila? V njem namreč piše, da so prav v tej steni varovala najslabša. Piše pa tudi, da se steni lahko izognemo in naredimo »obvoz« po južni strani grebena. Ampak vodnik sem brala po opravljeni turi; takrat si bolj živo predstavljam, kateri delček poti opisuje avtor ... Torej, nove, varne jeklenice so me spremljale do grebena tik pod vrhom Vevnice. Čez nekaj minut sem obsedela na vrhu čudovite gore. Vevnica je bila nekoč zelo nedostopna, prištevajo jo med najteže dostopne vrhove v Julijcih. Vsi dostopi so namreč dolgi in zahtevni. Celo velikemu osvajalcu, pa tudi prvopristopniku Kugyju je vzpon na to goro uspel šele po nekaj poskusih. Danes so nam mnogi vrhovi laže dostopni, poti so vzdrževane in zavarovane, pa vendar je prav, da gore, te čudovite, mogočne velikane, spoštujemo. Kako malo je treba, da se otresejo nas ljudi. Nevihta, plaz, veter, kamen ... Kako majhen si, človek. Pa vse lepote, ki jih hranijo v svojih kotičkih. Prav gore mi dajejo največ upanja, veselja, nekako razumejo mojo žalost ... pomagajo mi živeti in mi lepšajo dneve.

Tisto nedeljo sem bila edina obiskovalka na vrhu Vevnice. Med oblački, ki jih je bilo vedno več, se je še vedno lesketalo modro nebo; nekje med plastmi svežega zraka, med valovi rahlega vetriča se je na široko razpetih krilih pripeljala k meni črna, rumenokljuna kavka. Ustavila se je na skali kak meter od mene, zagotovo je bila moja stara znanka. Pozdravili sva se, spregovorili besedico, dve, potem je odjadrala naprej. Sledila sem ji z očmi, ko jo je nevidna sila ponesla nad greben proti Mangartu. Lahkotno je premagovala daljave in skoraj sem ji zavidala, ko se je v modrini neba igrivo sprehajala med čudovitimi skalnimi vrhovi. Zaželela sem si, da bi me ponesla s seboj. Tako čudovito veliko imava, obe. Svobodo neskončnih poti, tišino modrega neba, skrivnosti sivega skalovja, rahel, ravno pravšnji veter, toploto sončnih žarkov, lepoto poletnega cvetja in zelenih trav ...

Neverjetna globina, nato umiritev

Greben se zahodno od Vevnice kmalu razcepi na severozahod, proti Mangartu, in na jugozahod – proti Jalovcu. Jaz pa sem se spustila proti severu, proti mogočni severni steni, prek katere je speljana zavarovana pot Via della Vita. Resnično lepo je v sivem skalovju; prepustila sem se zahtevnosti poti, se spuščala ob jeklenicah po strmih in navpičnih stenah. Slika globine pod menoj je bila neverjetna, ustavila sem se in občudovala velikansko, prelepo arhitekturo sten, skalovja in grušča okoli sebe.

Spustila sem se po melišču proti Stari planini in naprej proti jezeroma. Čudovita tura se je počasi končala. Končal se je še en dan, ko sem bila lahko v svetu, ki ga imam tako zelo rada. Sezula sem si čevlje, se bosa sprehodila k jezeru in še enkrat pozdravila mogočne stene, vrhove in zelene doline. Do naslednjič.

Greben Rateških Ponc in Vevnica

✍ Andrej Stritar

Greben med dolino Planice v Sloveniji in dolino Belopeških jezer v Italiji zlahka razglasimo za največastnejši visokogorski greben Julijcev. V njem so vabljivi, težko dostopni vrhovi, ki so sicer po grebenu povezani s slabo označeno potjo, vendar obisk nikakor ni lahek in je primeren le za izkušene gornike.

Visoka Ponca, 2274 m
Najvišja izmed treh Ponc in najbolj pomaknjena na sever. Sprva gremo od koče Luigija Zacchija po strmi poti v vedno bolj razbito grapo. Više stopimo v zavarovano steno na levi in plezamo po njej do vrha. Zelo zahtevno, 3 ure od koče, 4 ure iz doline.
S sosednjo Srednjo Ponco je povezana z izpostavljeno markirano potjo po grebenu, 45 min.

Srednja Ponca, 2230 m
Najlaže dostopna Ponca. Nanjo vodi edina markirana pot na greben iz Tamarja. Od doma proti Jalovcu, kmalu pa na prvem razcepu na desno in strmo navzgor do vrha. Zahtevno, 3–4 ure.

Od koče Luigija Zacchija gremo po isti poti kot na Visoko Ponco, v zgornjem delu pa na desno po strmih travah in skalovju na vrh. Zahtevno, slabo markirano, 3 ure od koče, 4 ure iz doline.

Vevnica, 2340 m
Nanjo sicer vodijo markacije, vendar je vzpon silno zahteven ali pa zapleten.
Malo je znano, da je najlaže dostopna iz doline Koritnice. Iz Loga pod Mangartom sledimo markirani poti proti Mangartu visoko v strmine pod vrhom Koritniškega Malega Mangarta. Tam na razcepu zavijemo na desno in nadaljujemo pot do bivaka Tarvisio na Robu nad Zagačami. Le nekaj zavarovanih mest, 5–6 ur. Od bivaka je še slaba ura do vrha (pot je v prvem delu zavarovana).
Najzahtevnejši je vzpon po poti Via della Vita iz doline Belopeških jezer. To je ena najtežjih zavarovanih plezalnih poti v Julijcih, zato se je seveda lotimo le z ustreznim znanjem in opremo. Od koče Luigija Zacchija do vstopa potrebujemo dve uri, sledita še dve uri plezanja ob

Grebensko prečenje

Pot po grebenu je bila nekoč v celoti markirana in zavarovana, vendar so markacije močno zbledele (to na grebenu niti ni velik problem), jeklenice pa potrgane. Večjih težav sicer ni, vendar je greben primeren le za izurjene. Dobro zavarovan je le del poti od škrbine med Strugom in Vevnico do vrha Vevnice (zelo zahtevna plezalna pot).

Prečenje od severa proti jugu je opisano v članku Jane Remic. Ta različica je izredno dolga in naporna: 4 ure do Visoke Ponce, vsaj 4 ure do Vevnice, pa še 3 ure sestopa, skupaj vsaj 11 ur.

Udobnejša je nasprotna varianta s spanjem v bivaku Tarvisio. Prvi dan do njega po Vii della Vita, 4–5 ur, drugi dan pa čez Vevnico na Strug, Zadnjo Ponco in do Srednje Ponce, 4–5 ur. Po želji še na Visoko Ponco.

jeklenicah (zelo izpostavljeno) do razcepa blizu bivaka Tarvisio. Od tam na levo po lahkem svetu in v slabi uri na vrh. Zelo zahtevna zavarovana pot, 5–6 ur od koče, uro več iz doline. Obstaja še napol plezalna Kugyjeva pot naravnost na Strug in naprej na Vevnico. Od koče Luigija Zacchija gremo po neprijetno zagruščenem svetu visoko pod strmi del ostenja pod Strugom. Tam naletimo na debelo jeklenico, ki pa nam pomaga le prvih sto metrov. Naprej jeklenic ni, možno pa je varovanje ob pomoči fiksnih klinov. Plezarija ne presega I. stopnje. Pod grebenom na razcepu na desno in ob jeklenicah strmo na vrh. Zelo zahtevno, 4 ure.

Koče:

Luigij Zacchi, 1380 m, dostopna v eni uri od parkirišča ob zgornjem Mangartskem jezeru. Odprta v poletni sezoni.

Dom v Tamarju, 1108 m, na koncu ceste v Tamar. Odprt vse leto. Poleti se da peljati v dolino do osme ure zjutraj in po šesti popoldne.

Vodnik:

Tine Mihelič: Julijske Alpe, PZS, 7. izd., 2003

Zemljevida:

Jalovec in Mangart, 1 : 25.000, PZS

Alpi Giulie Occidentali Tarvisiano, 1 : 25.000, Tabacco 019

Anglež na Kranjskem v devetnajstem stoletju

Po sledi vzpona na Triglav in Mangart

✍ Marjan Bradeško

Nedavno nam je Boštjan Šaver s posredovanjem Boruta Peršolja v uredništvo dostavil kopijo članka »The Terglou and Mangert in Carniola« (Triglav in Mangart na Kranjskem) iz revije The Alpine Journal iz leta 1870 (zvezek IV). Pisanje Angleža Eliota Howarda nas je tako navdušilo, da smo zaradi opisa tedanjega časa, ljudi in zaradi izjemno dobrega pregleda razmer na Kranjskem v devetnajstem stoletju sklenili, da članek povzamemo v Planinskem vestniku. Tako je zdaj ta dragoceni zapis na voljo tudi bralcem naše revije. Imena navajamo v današnji slovenski obliki, v oklepaju pa navajamo prvotni zapis, kjer je zanimiv. Nekatere značilne avtorjeve poudarke navajamo v navednicah v dobesednem prevodu.

Kaj je tam vzhodno, še naprej od Tirolske?

Tako se je vprašal avtor članka, Eliot Howard, ko se je konec maja leta 1869 napotil iz Salzburga proti jugu. Z njim sta bila Francis Fox Tuckett[1] (1834-1913), znameniti angleški alpinist klasične dobe, znan po številnih prvenstvenih vzponih na alpske vrhove, posebno v Dolomitih, in vodnik, znani Christian Lauener iz švicarskega Lauterbrunnena. Avtor obsežnega članka pravi, da mnogi Alpe poznajo le po ledu in snegu in da zanje drugačne gore sploh niso Alpe. Vendar bodo redki, ki bodo obiskali vzhodni odrastek Alp, na Kranjskem, lahko razočarani. Po obisku avstrijske Štajerske se je skupina znašla v Celovcu in se preko Bistrice v Rožu skozi Medvedji dol povzpela na sedlo Seča ali Medvedjak med Struško (Kotschna) in Stolom (Stou). Od tam so zagledali Triglav, ki je »tako obdan s svojimi oporniki, da si ga je komaj od kje sploh mogoče dobro ogledati«. Hkrati pa je oster, da je na njem prostora le za en sam ledenik. S sedla so se skozi goste gozdove ob močnem bistrem potoku spustili navzdol do Javornika (Jauenburg), kjer so brž opazili znake fužinarstva, plavže takratnega lastnika, »velikega železarskega mojstra« barona Zoisa. Celo na njegovem vrtu so se znašli, ko jih je nek domačin usmeril tja. Po okrepčilu so krenili navzgor po vijugasti poti, se spustili do rečice Radovne (Radoina) in prišli na Bled (Veldes), ki so ga že takrat imenovali »Kranjski biser«. Ob poti navzgor proti Bohinjski Bistrici (Feistritz) avtor razmišlja o številnih krajih in potokih s tem imenom, tudi po slovensko »Bistrica« ga zapiše. Pravi, da ima to ime nedvomno nek prikladen pomen, vendar ga ne iz pogovorov z domačini ne iz slovarja ni znal izluščiti, saj je vedno končal pri nemškem prevodu »Feistritz«. Zanimiva pa je njegova ugotovitev, da je tudi ime Pustertal (Pustriška dolina) med Lienzom in Brixnom verjetno povezano z »Bistrico« in s časi, ko so Slovenci živeli na mnogo širšem področju, tudi v južni Avstriji. Na poti v Bohinj je zatem druščina doživela nesrečo, ko se je ob srečanju s kočijo, s katero so potovali, prevrnil voz, naložen z železnimi drogovi. Vidno pijani voznik je obležal negiben pod cesto, konj na hrbtu, in An-

[1] *Povzpel se je na 105 vrhov in prečil 378 prelazov, poleg Alp tudi na Korziki, v Grčiji, na Norveškem, v Pirenejih in v Alžiriji. Kot prvi se je povzpel na štiritisočak Aletschorn v Berner Oberlandu, v Dolomitih je opravil prvi turistični vzpon na Civetto, kot prvi je splezal na Marmolado po zahodnem grebenu, kjer danes poteka znamenita ferata (to turo je opravil skupaj s Christianom Lauenerjem, s katerim je bil tudi v Sloveniji, in vodnikom Santom Siorpaesom). Prvi se je z Lesliem Stephenom povzpel na Mont Blanc čez Goûter, kjer gre danes običajni pristop na prvaka Alp.*

glež je zahteval, da ustavijo. Odmotali so konja in voznika spravili k sebi, zatem pa se odpeljali naprej. »Konj je rešen,« je izjavil njihov prevoznik. Ob Savici (»Savitza«), današnji Savi Bohinjki, so prispeli v Bistrico, ki je bila takrat pomembna točka na poti proti Bohinjskemu jezeru (Wocheiner Lake) in slapu Savica, obenem pa središče fužinarstva v tistem koncu.

V Bohinju

Naslednje jutro so se zbudili, ko je odbila ura v zvoniku. Presenetilo jih je dvojno bitje ob polni uri, najprej so celo mislili, da prihaja iz dveh zvonikov. Ta navada naj bi prišla iz italijanskih dolin – za vse, ki morda niso uspeli šteti udarcev prvič. Podobne izjave so značilne za samo pisanje, v katerem angleška hudomušnost pogosto začini samo zgodbo. Ob pisanju pisem so gostje tistega jutra opazovali mimoidoče kmete, v visokih škornjih, v telovnikih s srebrnimi gumbi, s klobuki na glavah in drobnimi peresi, zataknjenimi za krajce. Avtor ugotavlja, da so škornji verjetno izdelani doma, da so iz mehkega, a močnega usnja. Ženske, v belih rokavih, z ruto na glavi in z drugo preko ramen – očitno je Anglež videl domačine v narodni noši. Ob tem razmišlja o slovenskem ozemlju – pravi, da Triglav leži v severozahodnem kotičku, kjer se meša slovensko in nemško prebivalstvo, vse tja do Šmohorja v Ziljski dolini. Na ozemlju južno od Triglava, proti Jadranskem morju, pa več ali manj prijateljsko žive Slovenci z Italijani. Ostalo ozemlje južno in vzhodno od Tiglava je pripadalo skoraj izključno Slovencem, medtem ko naj bi severovzhodno od Reke, na suhi planoti (Kočevje, Kočevsko), samo zase živelo nemško prebivalstvo. Slovence je videl kot sramežljive, zadržane ljudi, ki se umikajo zunanjemu svetu in ohranjajo svoje stare navade. Spominjali so ga na Valižane, ki prav tako trdno ohranjajo narodove značilnosti v okolju mnogo številčnejših sosedov. Prav tako poudarja slovensko vernost in spoštovanje verskih navad. Svoje opazovanje zaključi z opisom dogodkov, ki so se zgodili že po obisku – upiranje Slovencev proti ponemčevanju v šolah, pa spori Slovencev in Italijanov ob jadranski obali – oboje pripisuje vplivu ruskega panslavizma. Slovence, ki žive med gorami, vidi v najlepši luči – kot vse prebivalce gora. Zaradi okolja samega naj bi imeli več samospoštovanja, prav tako naj bi do bližnjih imeli drugačen odnos kot ljudje z ravnin.

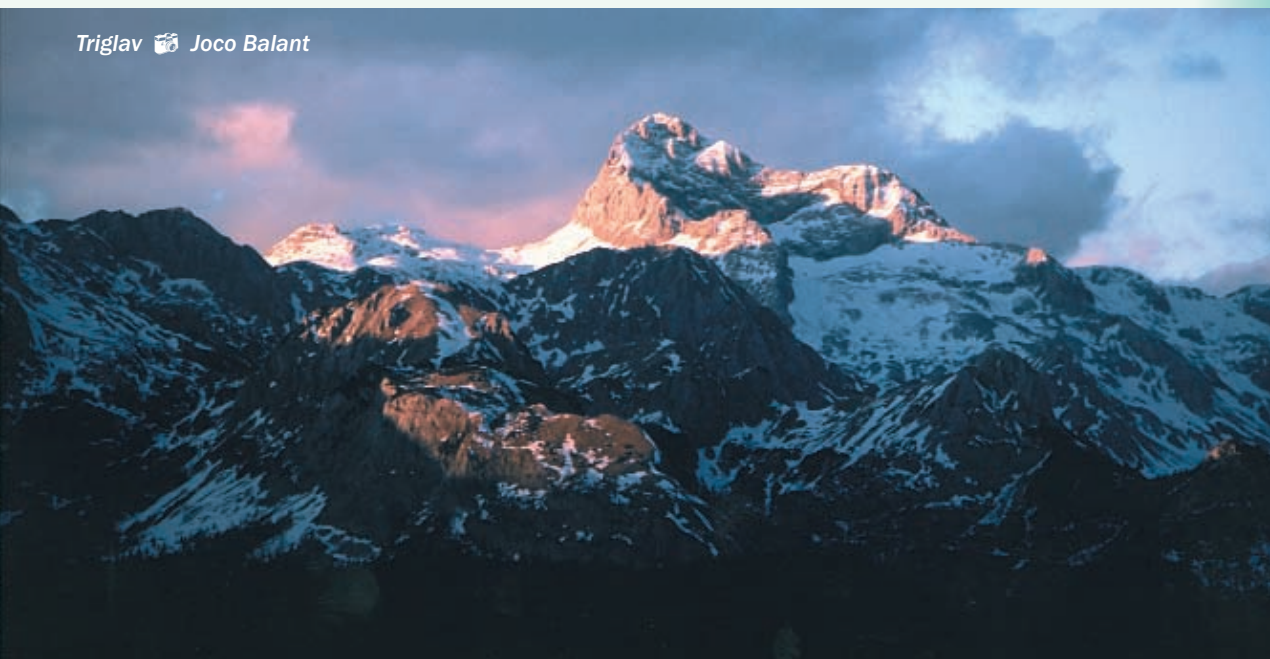
Preko Triglava

V krčmi, kjer so prenočili, se je tistega jutra pojavil njihov vodnik, znani Šest iz Srednje vasi. Po zajtrku, ki ga je Šest sramežljivo pojedel pri sosednji mizi, so se odpravili proti Srednji vasi, kjer so pobrali njegovega sina. Anglež na tem mestu čudovito opiše Šestovo domačijo, popiše vso notranjost, bralcem pa pove, da so tu kamnite hiše, belo ometane in krite z lesenimi skodlami. V vročem popoldnevu so krenili proti Uskovnici (Luskouza), prav počasi – Šest je poklepetal z vsakim kmetom ob poti, vmes so jih prehitela dekleta, ki so na glavi v jerbasih nosila perilo za ves teden na planini. Menda niso bila lepa, bila pa so ljubka v belih oblačilih. Anglež potem pove, kako so se naučili pozdrava »Dobra dan« (ni si čisto dobro zapisal) in kako je bila beseda »dobra« primerna skoraj za vsako priliko v pogovoru z vodnikom: če so mu ponudili požirek vina, je rekel »dobra«, če so ga vprašali, kako kaže z vremenom, je rekel »dobra«, ko so uredili prtljago, je zadovoljno rekel »dobra«. To je bila tudi edina beseda, s katero so se sporazumevali, saj Šest tudi nemško ni znal kaj dosti. Je pa nekaj več razumel njegov sin. Vreme se je menda odločilo, da ne bo »dobra«, saj je z Malega Draškega vrha (Mali Drasky Vrh, izgovor besede »vrh« naj bi bil po Angleževo neopisljiv) grozila nevihta. Na planini so se v enem od stanov okrepčali z mlekom, kruhom, maslom in sirom. Presenetila jih je prijaznost pastirja, ki za to ni zahteval nič, menda je rekel, da ima pač zase vsega dovolj. Proti Velemu polju (Belpole, napačno prevedeno v »Whitefield«, Belo polje) so se odpravili proti Konjšici (Kouschiza), kjer so se pasli konji. Stari Šest je pri vzponu zaostal, pa jih zanj ni skrbelo, menda le za vino, ki ga je nosil. Ko so prispeli pod Tosc (imenuje ga Drassberg), so bohinjsko dolino že obkrožali oblaki, ki nikakor niso pomenili »dobra«. Šest je na vsak način hotel prenočiti pod Toscem (v stanu na planini Zgornji Tosc), pa so ga le prepričali, da

so šli do Velega polja – Tuckett, ki je bil v druščini, je pred tem že bil tam in je vedel, da ni daleč. Spustili so se do koče na planino Velo polje - »večje divjine si ni mogoče predstavljati, skrajno osamljeno, pusto, zaprto med Triglavove pečine«. Na zanimiv način opiše samo kočo, nizko in zadimljeno, predvsem pa kuhanje in lončeno posodo, ovito z žico – s seboj so že imeli jušni izvleček »Liebig«. Naslednje jutro so se povzpeli na Krmsko sedlo (Kerma Pass), današnje Konjsko sedlo, kjer so za skalo skrili večino prtljage, in se napotili proti vznožju Malega Triglava. Christian Lauener (švicarski vodnik) je pri vzponu podcenjeval samo goro, tega »triglavega kralja Kranjskih Alp«, na Malem Triglavu pa je le priznal, da ni prav nič lažji od Monte Rose. Sama ostrina Triglavovega grebena je Angleža spominjala na mladostno hojo po vrtnih ograjah. Pod vrhom so imeli nekaj težav s snegom, saj je bilo še zelo zgodaj (junij). Vendar so že malo po pol osmi uri stali na vrhu – v popolni megli. Na vrhu so ostali tričetrt ure, zatem pa začeli s sestopom. Kot pravi avtor, je bil mladi Šest ves čas pozoren in je pomagal, za razliko od mnogih drugih vodnikov v Vzhodnih Alpah. Na Malem Triglavu so se izvili iz megle in že malo pred deseto dospeli nazaj na Konjsko sedlo. Tod so izplačali oba Šesta (pet goldinarjev vsakemu) in se poslovili, saj sta se vrnila po isti poti v Bohinj. Angležs prijateljem in vodnikom pa je krenil navzdol proti Krmi (Kerma Thal), mimo koč na planini Zgornja Krma (tam so takrat prenočevali tisti, ki so Triglav naskakovali z gornjesavske strani), hudo žejni, po vsej dolini – »tako izžeti, kot je verjetno bralec te dolge pripovedi«. Končno so našli korito, kjer so se odžejali, in nadaljevali proti Savski dolini do Mojstrane, preko reke in na Dovje (Lengenfeld). V krčmi niso imeli nobene hrane, »razen običajnega kruha in surove klobase«. K sreči so se spomnili na vroče, kadeče se mleko, ki so ga s kruhom pojedli iz sklede. Ob tem so spoznali Gregorja Legata, »nekakšnega krajevnega uradnika«, ki jih je oskrbel s številnimi informacijami. Povedal je, da se je večkrat povzpel na Triglav z avstrijskimi inženirji in slikarjem Pernhartom, ki bo »verjetno objavil panoramsko sliko razgleda s Triglava«.

Skozi Rateče na Mangart

Legat jim je priskrbel vprego, ki jih je po čudoviti dolini skozi Podkoren (Wurzen) potegnila v Rateče (Ratschach). Ustavili so pred majhno hišo s starinsko sliko »apostolov v Emavsu«, nad katero je pisalo (v prevodu): »Bog, pomagaj nam, bliža se večer.« Taki napisi naj bi bili v teh krajih pogosti. V hiši Petra Krichmejerja je »gospa Peter« zanje poskrbela tako, da so pojedli skoraj preveč, kar se jim je zgodilo le redko na njihovih pohajanjih. Naslednji dan so počivali, povzpeli so se le na Peč (Petsch Vrh) in občudo-

Triglav *Joco Balant*

Mangart 📷 Bor Šumrada

vali »Prisinig« (Prisojnik), »Mangart« in »Jof di Montasio« ali »Wischberg« (zanimivo, zanj sta Montaž in Viš ena in ista gora). Svojo odvečno opremo so poslali preko Predela (Predil) v Bovec (Flitsch). Ob opisu poti proti Belopeškim jezerom (Weissenfels lakes) Anglež razlaga zgodbo Petra Kirchemejerja, ki so ga vzeli za vodnika na Mangart, ob tem pa razpreda o turizmu, ki se v Avstriji vse bolj širi, še posebej z gradnjo železnice – vsepovsod je namreč opazil drogove, ki so označevali potek bodočih železniških prog. Očitno so bili medvedi v tistih časih prisotni povsod po gorah, saj je Peter Angležu pokazal, kje ga je neke zime napadla ta žival. Prenočili so na Jezerski planini (See-Alm). Po večerji, skuhali so čokolado, so zaspali, vendar so bili pokonci že ob treh zjutraj. Med pripravo za nadaljevanje poti sta v kočo vstopila oborožena človeka, mislili so, da sta lovca. Bila pa sta žandarja in položaj je bil resen, še toliko bolj, ker še nikoli nista videla angleškega potnega lista. K sreči so se domislili vina, ki so ga imeli s seboj, in angleškega tobaka. V pogovoru so zatem izvedeli, da jih je prijavil sam rateški župan, preprosto zato, ker so izbrali za vodnika Petra in ne njega samega. Nazadnje sta bila jezna predvsem žandarja, ki sta po nepotrebnem sredi noči tri ure pešačila do planine.

Med vzponom je druščina slišala peti divjega petelina, videli so gamsa in lovski nagoni so Petra in Christiana večkrat zadržali. Na sedlo so se povzpeli čez Travnikove (Traunik) strmali, kjer so se zaradi izjemnega razgleda zadržali skoraj uro. Pravo delo se je na sedlu šele začelo. Predvsem se jim je zdelo zanimivo, da s poti sploh ni videti veličastnih prepadov (severne stene Mangarta z območja današnje Italijanske poti), ki so jih občudovali iz doline. Na nekaterih mestih je bilo skalovje odstreljeno, da je bila pot lažja, višje jih je precej oviralo snežišče. Posebej vodnik Peter je bil zelo okoren v derezah. Anglež pravi, da je za vse gornike v Vzhodnih Alpah značilno, da so neprimerno bolj doma v skalah kot v ledu. Prav zaradi snega je skupina zavila v vršno pobočje malo prezgodaj in si tako še nekoliko otežila vzpon, pa vendar že pred osmo stala na vrhu. V lepem vremenu so predvsem občudovali sosednji Viš in cerkvico na Višarjah (Luschariberg). Avtor pravi, da je to znana romarska točka in da se tod družijo Nemci, Italijani in Slovenci, odkoder se v dolino spuščajo celo s sanmi. Razlike med narodi tega območja se kažejo tudi v čaščenju lesenega kipca Marije: Slovenci se vesele v melodičnih slavospevih, Italijani glasno pojejo litanije, Nemci pa so bolj tihi in zadržani od obojih.

Skupina je sestopila nazaj na Mangartsko sedlo, kjer so se poslovili od vodnika Petra, in mu izplačali tri goldinarje. Omenil je, da so mu neki gospodje dali štiri – Anglež pripomni, da je Peter ves čas jedel njihovo hrano in da je cena prava. Zavoji predelske ceste so bili še globoko spodaj, ko jih je zagrnila megla. Le Christianovemu izrednemu čutu in možaku, ki je nekje spodaj klical ovce, se imajo zahvaliti, da so našli pot. Končno se se znašli na prelazu Predel, že v dežju, in po bližnjici dospeli v gostilno na Strmcu (Mitter Preth). Ko je naliv ponehal, so se z vozom spustili v neobljudeno Koritnico (Coritenza), in imeli številne težave, saj je voda vsepovsod nanesla obilo blata, peska in drugih naplavin.

V Bovcu jih je prtljaga, ki so jo poslali iz Rateč, pričakala na pošti, našli pa so tudi udobno namestitev.

Jubilej »spremljevalca«

Ob 80-letnici ilegalnega Planinskega kluba Krpelj

✍ Žarko Rovščček 📷 Arhiv PD Tolmin

Z besedo »spremljevalec« je soavtor knjige Stoletje v gorah jedrnato označil bistvo ilegalnega planinskega kluba Krpelj. Gre za spremljevalca tedanjega Slovenskega planinskega društva – tedaj so bili to Dren, Skala, »Gojzerca« in morda še kateri. Krpelj v ozračju medvojnega zatiranja slovenstva na Primorskem ni bil zelo znan; vendar je bil za ohranitev planinske tradicije v Posočju preveč pomemben, da bi njegov jubilej lahko minil neopazno, brez izrečene ali zapisane besede. Več kot stoletno poslanstvo našega glasila, vztrajnega zapisovalca dogajanja v gorniški srenji, terja, da se temu spremljevalcu SPD v priložnostnem zapisu simbolično in spoštljivo priklonimo.

Namenila ga je usoda

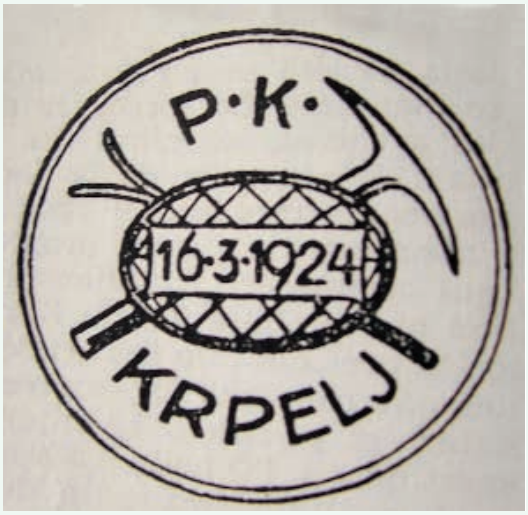
Krpelj je nastal v hudih razmerah po italijanski zasedbi Primorske, ko je stari Soški podružnici jemalo sapo, fašistični režim pa ji je ob preganjanju vseh slovenskih društev pripravljal še zadnji udarec. Do dokončne razpustitve Soške podružnice po aretaciji njenega zadnjega predsednika Franca Štruklja (l. 1928) in zaplembi arhiva je Krplju zares pripadala vloga spremljevalca SPD, po tem usodnem dogodku pa je pri svojem poslanstvu ostal sam. Še preden se je dobro postavil na noge, je bil njegov idejni vodja Zorko Jelinčič po hudi nesreči v Zahodnih Julijcih aretiran. Po tistem krpljevci niso več tako organizirano in enotno delovali. Kali planinstva v Posočju so se pritajeno razvijale znotraj manjših skupin Krplja, med številnimi rodoljubi, preživele drugo svetovno vojno in na njenem gorišču pognale v današnje planinsko društvo v Tolminu. Krpelj je bil torej darilo usode. Prek njega se je planinstvo v Posočju lahko ohranilo in zatirano slovenstvo si je dalo duška. Tudi drugim »spremljevalcem« in podružnicam SPD v usodnih časih ni manjkalo nacionalnega naboja, vendar je bil ilegalni Krpelj med njimi posebnež.

»Nebogljeno dete«

»Bil je nebogljeno dete, porojeno po fašistični obsodbi primorskih Slovencev in Hrvatov na kulturno smrt,« pravi o Krplju njegov duhovni vodja Zorko Jelinčič. Na dan ustanovitve kluba, 16. marca 1924, je trojica mladeničev – Jože

Krpljevci v bojni opravi pred raziskavo Pološke jame

Žig Planinskega kluba Krpelj z vpisanim ustanovnim datumom

Bevk, Evgen Božič in Zorko Jelinčič – v zimskih razmerah opravila vzpon na vrh Porezna. Ob krasnem vremenu so jim krplji v visokem, svežem snegu po razvlečenem hrbtu od Hudajužne pa do vrha izvrstno služili. Med malico pri stari planinski koči na vrhu Porezna je dozorela ideja o ustanovitvi ilegalnega planinskega kluba z imenom Krpelj. Pobudo so najprej prevzeli napredni slušatelji ljubljanske univerze iz različnih krajev v Posočju in od drugod, ki so že prej pridno zahajali v gore. Nekateri med njimi so se v obdobju študija v Ljubljani družili z dr. Klementom Jugom in drugimi skalaši. Pozneje so se jim pridružili tudi pripadniki drugih stanov.

Planinstvo in jamarstvo – osnovni dejavnosti

»Nismo si delali posebnih iluzij o prihodnosti kluba v časih, ki so nas navdajali z mračnim pesimizmom,« pripoveduje Jelinčič. Zavedali so se, »da bo klub najbolje uspeval, če bo nelegalen«. Zato tudi niso vodili nobene pismene dokumentacije in zapisnikov o svojem delu. Pravilnika niso imeli, vendar pa so se že prvo pomlad dogovorili o programu dela. V njem so planinsko in jamarsko dejavnost prepletli z bojem za narodnostne pravice.

Jedro dejavnosti je pomenila organizacija planinskih izletov po soških in drugih gorah, najmanj enega zimskega in enega letnega, vse z namenom, da bi se planinstvo čim bolj širilo med ljudmi. Vmes so opravili številne gorske ture v manjših skupinah, predvsem na bližnje vrhove (Senica, Bučenica, Kobilja glava, Škrbina, Kuk, Vogel), pa tudi na bolj oddaljene gore v Posočju. Dostop na večino Julijcev je branila rapalska meja, povezan pa je bil tudi z daljšimi prevozi članov, ki so bili skoraj vsi pod stalnim policijskim nadzorom. Težko dostopni gorski svet je posebno mladim pričaral varljivo in brezskrbno ozračje svobode. Tej so se morali na drugih področjih življenja v dolini vse bolj odrekati, saj je režim z vedno novimi, omejevalnimi in usodnimi zakoni presenečal tako rekoč skoraj vsak teden. Zorko Jelinčič se spominja: »Na planine smo zdaj prenesli dijaške kongrese in tečaje za vso Primorsko. Tam prek so krpljevci tovorili knjige za naša prosvetna društva in je šlo propagandno gradivo med naše ljudi, da jim je vlivalo zaupanje v prihodnost. Čez planine smo bežali in reševali pred aretacijami in konfinacijami protifašistične delavce, Slovence in Italijane. Tako so nas gore pogosto reševale in nam dajale moči.«

Ko so spomladi leta 1924 izvedeli, da nameravajo tolminski fašisti raziskovati naše jame, seveda s političnimi nameni, so se družno pognali v raziskave tolminskega kraškega podzemlja. Vztrajno so risali načrte kraških jam na Tolminskem in jih dopolnili z opisi Smoganice, Čela, jame v Žlebih in v Senici, Pološke in Zadlaške jame. Po čudežnem naključju so se njihove skice ohranile do danes. Ilegalnemu klubu je uspelo opraviti raziskave pred tujci, prvenstvo pa mu je priznala celo takratna italijanska strokovna literatura (Bertarelli, Boegan: Duemila grotte, TCI, Milano, 1926), v kateri je za več jam na Tolminskem kot prvopristopnik naveden Krpelj, C. T. (Club turistico). Predstavniki oblasti očitno niso prebirali strokovne literature, saj bi se sicer gotovo pozanimali, kdo se pravzaprav skriva za imenom neutrudnega raziskovalca, ki uradno ni obstajal.

Prve objave

Krpljevci so se zavedali pomena svojega dela, a se z objavami izsledkov svojih raziskav kot

ilegalci niso upali preveč izpostavljati. Na občnem zboru kluba v Podmelcu oktobra leta 1924 so končno sklenili, da bodo svoje raziskave tudi objavili. Avtor speleoloških načrtov Franc Štrukelj je v Koledarju goriške Mohorjeve družbe leta 1924 in 1925, eni redkih še slovenskih publikacij na Primorskem, objavil prve zapise o Krpljevih raziskavah tolminskega kraškega podzemlja.

O delu kluba na planinskem območju je v Planinskem vestniku pisal Zorko Jelinčič. S psevdonimom (npr.: P. K. Krpelj ali Zorko J.) je objavil prispevke Iz pozabljenih planin, Na Krn pozimi in Za Božič na Kanin (2593 m). Vsa preostala poročila so bila objavljena (Jelinčič) ali samo zapisana in neobjavljena (Štrukelj) šele na podlagi spomina po vojni. Za predstavitev Krpljevega dela je bila pomembna tudi razstava, ki so jo leta 1924 organizirale oblasti v Tolminu z namenom prikazati krajevne turistične zanimivosti. Štruklju je organizator izročil posebno diplomo kot priznanje za speleološke načrte. Res je, da je ob spodnjem robu načrtov pristavil droben napis CT Krpelj, a to je bilo v obdobju, ko je Soška podružnica formalno še obstajala in so za njenim uradnim imenom (Societa Alpina di Tolmino) lahko prav spretno skrivali svojo ilegalno dejavnost.

»Spremljevalec« ostaja naš sopotnik

Z Jelinčičem in tovariši smo v kritičnih časih imeli v svojih vrstah prave ljudi. Tako se več kot stoletna planinska naveza v Posočju ni pretrgala. Krpelj simbolično ostaja naš sopotnik tudi danes. PD Tolmin, ki nadaljuje tradicijo Soške podružnice in Krplja, je po njem poimenovalo svoje glasilo. Bogato izročilo krpljevcev se torej nadaljuje. Kadar nam danes, v veliko bolj prijaznih časih, kje zaškripa, se spomnimo nanj. Laže nam bo pri srcu.

Nadaljevanje skupščine PZS

✍ in 📷 Vladimir Habjan

V soboto, 23. 10., je na Brdu pri Kranju potekalo nadaljevanje redne letne skupščine PZS, ki se je letošnjega maja predčasno končala zaradi nesklepčnosti. Dan prej je bila v istem prostoru seja upravnega odbora PZS. Na dnevnem redu je bila vrsta pomembnih točk: obravnava programa dela in finančnega načrta, predlog članarine za leto 2005 in predlog sprememb pri izkaznici in vrstah članarine, program aktivnosti ob 110-letnici Planinskega vestnika in potrditev predloga Pravilnika Komisije za varstvo gorske narave. Dve točki dnevnega reda sta bili enaki tistima, ki ju je dan zatem obravnavala tudi skupščina: informacija o vzrokih za spremembo organiziranosti GRS ter nezdružljivost funkcij v politični stranki in planinski organizaciji. Predstavniki MDO so predsedniku PZS Franciju Ekarju dali podporo, tako da je UO PZS sprejel sklep, da pri kandidaturi za poslanca niso bila kršena določila Vodil o delu PZS in da je zato sklepanje o razrešitvi predsednika PZS na seji skupščine brezpredmetno. Na seji je prvič sodelovala nova računovodkinja PZS Veronika Šmid.

Čeprav je bila naslednji dan navzoča manj kot polovica vseh delegatov, je lahko skupščina vseeno potekala, saj jih je bilo več kot tretjina. Prva vsebinska točka je bila obravnava poslovnih prostorov PZS. Po razpravi so sprejeli že pred sejo predlagani sklep, da se da prednost nakupu oz. graditvi lastniških poslovnih prostorov. Poročili častnega sodišča PZS in finančno poročilo za leto 2003 sta bili sprejeti, ne pa tudi poročilo nadzornega odbora; to mora biti ponovno pripravljeno do naslednje skupščine in mora vključevati odgovore na vprašanja predlagateljice Manje Rajh (Na katerih področjih je bil dosežen viden napredek, ki ga omenja poročilo? Preveri naj se, ali predsedstvo UO res dela v skladu s poslovnikom. Katere strokovne službe, ki bi morale biti gonilna sila za aktivnosti v PZS, nezadovoljivo opravljajo aktivnosti za potrebe uporabnikov? Kdo so prejemniki izplačil podjemnih pogodb, nadomestil stroškov idr., ki so v finančnem poročilu navedeni kot »drugi prihodki, drugi odhodki«? Zakaj NO ni predlagal odprave delovne skupine za organizacijo dela v PZS?).

Naslednja vsebinska točka je bila razprava o tem, kakšno planinsko organizacijo želimo in katere so ključne naloge slovenskega planinstva v naslednjem obdobju. Uvodničar Jože Stanonik je opozoril, da so organi PZS preobremenjeni z velikim obsegom administracije, ki večkrat sploh ni nadzorovana, in da to planinsko organizacijo oddaljuje od učinkovitosti. Zato bi bilo treba zmanjšati število organov na vseh ravneh in združiti njihove pristojnosti ter poskrbeti, da bodo bolj operativni. Ker je med ljudmi čedalje manj pripravljenosti za opravljanje društvenega dela in ker je vedno teže dobiti denar za uresničevanje načrtov, bi morali preudarneje

Manja Rajh

Toni Smolej

Borut Peršolja

Andrej Brvar

Delegati skupščine

usklajevati kadrovske potenciale in materialna sredstva, predvsem pa si ne naložiti preveč nalog, saj potem ostanejo neizpolnjene, to pa daje vtis, da je organizacija neučinkovita, in povečuje nezadovoljstvo med člani. Razprava je bila pestra (žal ni prinesla kakšnih otipljivih rezultatov) kar je razumljivo, saj o priloženem materialu ni bilo običajne razprave v planinskih društvih. Prevladalo je mnenje enega od razpravljalcev, da ob veljavnih Vodilih takih materialov v planinski organizaciji niti ne potrebujemo. Še nekaj odprtih vprašanj oziroma predlogov: Kdo predstavlja društvo in kdo PZS? Ne znamo se dogovarjati, zato je toliko težav. V vodstvih PD in PZS je premalo mladih. Predlagano je bilo, da pri glasovanju ne bi bilo več vzdržanih.

Po odmoru se je spet preverjala sklepčnost, nato pa se je nadaljevala izredna skupščina, ki je obsegala dve vsebinski točki dnevnega reda – obe smo že navedli. V uvodu k prvi je Toni Smolej, načelnik slovenske GRS, podrobno razložil razloge za reorganizacijo GRS. Največji problem je status GRS, ki je potreben za pridobitev sredstev FIHO. Žal sta stališči ministrstev glede tega različni. V GRS je v zvezi z reorganizacijo v preteklosti že potekala dolga razprava (z reorganizacijo se strinja 16 postaj, le ena ne), le v organih PZS tega še ni bilo. V nadaljevanju je potekala razprava, na kateri so imeli razpravljavci različna stališča glede tega vprašanja. Na koncu sta bila sprejeta dva sklepa: da skupščina sprejema informacijo in da delovna skupina predstavnikov PZS in GRSS nadaljuje svoje delo.

Zadnja vsebinska točka je bila nezdružljivost funkcij v politični stranki in planinski organizaciji, ki je nastala na pobudo PD Domžale, ker je predsednik PZS Franci Ekar na zadnjih volitvah za državni zbor kandidiral na listi stranke LDS. Predlagatelj Borut Peršolja je precej podrobno razložil to stališče. Razprava je bila dolga, bila je na kulturni ravni, delegati pa so se razdelili na dva tabora: tiste, ki so podprli predsednika, in tiste, ki ga niso. Ne glede na to je bil z veliko večino glasov sprejet sklep, da je v skladu s Statutom PZS in Vodili PZS in planinskih društev opravljanje funkcionarskih nalog v politični stranki nezdružljivo z opravljanjem vodstvenih funkcij v organih planinske organizacije (kar je nasprotno sklepu UO PZS!). Prvotni predlog PD Domžale, naj skupščina glasuje o razrešnici predsednika, je bil spremenjen in tudi sprejet. Odločeno je bilo, da se glasovanje o zaupnici Franciju Ekarju prestavi na naslednjo skupščino maja 2005. Za konec naj navedemo še mnenje Tomaža Willeparta, ki je povedal, da bi namesto »nepotrebnih« tovrstnih razprav več časa in energije raje posvetili vsebinskim vprašanjem, ki bi lahko planinsko organizacijo izvlekli iz sedanje krize.

23. srečanje alpinistov veteranov

✍ France Zupan 📷 Vladimir Habjan

Letošnje srečanje veteranov, 23. po vrsti, je bilo 8. in 9. oktobra 2004 v Koči na Gozdu. Ta se je v vsakem pogledu izkazala za prijetno izbiro. Veterani in veteranke so se začeli zbirati v petek, 8. oktobra, ob 17. uri in do večerje jih je bilo 55 od 80 prijavljenih. Zbrane je v imenu odbora pozdravil Tone Sazonov in se ob tej priložnosti spomnil Egona in Tineta Miheliča, ki sta nas zapustila v tem letu.

Zdravnik in reševalec France Malešič je nato v svojem predavanju Zdravje in aktivnost starejših gornikov predstavil več dragocenih zdravniških nasvetov za starejše, ki še hodijo po gorah.

Življenjska doba se je precej podaljšala. Ključna je kakovost življenja, ki nam omogoča dobro počutje, polno udejstvovanje v družbi in delovno aktivnost. Zato je naša naloga, da pri sebi ohranjamo in dopolnjujemo vse, kar je dobrega, in se ustvarjalno lotimo reševanja nerešenih problemov. Poskrbimo za ustrezna očala, slušni aparat in druge pripomočke, ki nam omogočajo, da življenje doživljamo še bolj polno. Potreben je uravnotežen ritem vsakdanje aktivnosti, sprostitve in počitka. Vmes si občasno privoščimo daljši počitek in se takrat ukvarjamo z dejavnostmi, ki niso naša vsakdanja naloga. Za ustrezno aktivnost ni nikdar prepozno. Delajmo tisto, kar nas veseli. Veselega starejšega planinca imajo vsi radi in ga zato tudi vsi spodbujajo. Najprimernejša sta hoja in utrjevanje mišic. O vsem se posvetujmo s svojim prijateljem zdravnikom. Poskrbimo za ustrezno prehrano in pijačo. Tehničnih in drugih novosti se učimo od otrok, ki so najboljši učitelji. S preprosto razlago nas naučijo, kako deluje kak naš nov aparat, predvsem pa nas za takšno stvar tudi iskreno navdušijo.

Poslušali smo z zanimanjem, saj k statusu veterana sodijo tudi različne zdravstvene težave. Kljub temu je bilo razpoloženje kot vedno na teh srečanjih in snidenjih starih tovarišev in soplezalcev veselo, tudi ob podelitvi knjige Staneta Klemenca Ledene sanje veteranom, ki so letos dopolnili 70 let (eden), 75 let (deset), 80 let (eden), 85 let (eden) in 91 let (eden).

Sledilo je drugo predavanje Franceta Malešiča Zgodovina reševanja v gorah nad Kamnikom, ki ga je spremljal prikaz starih fotografij iz zelo

Še vedno čili in pokončni – skupinska slika veteranov

Vlasto Kopač prejema knjigo iz rok Toneta Sazonova - Tonača

Z leve: Marta Reissner, Vida Košmelj, Špela Kristan, Danica Blažina in Staza Černič - Simić

uspešne knjige z istim naslovom. Tudi Kamniško-Savinjske Alpe so ljudje obiskovali že od nekdaj, zato so najstarejša pričevanja o tem dragocena. Dogajale pa so se tudi nesreče. Najstarejši gorski reševalci in njihovi nasledniki so se marsikdaj izkazali z dejanji, ki so bila vsem za zgled in so odločilno vplivala na razvoj našega planinstva in gorskega reševanja. V naslednjih obdobjih so bili dogodki, ljudje in dejanja za naše planinstvo prav tako pomembni, zato je prav, da jih poznamo in smo nanje ponosni. Tudi to predavanje smo poslušali z zanimanjem, nato pa smo nadaljevali živahen pogovor pozno v noč.

Drugo jutro so se nekateri odpravili na različne ture, drugi pa nadaljevali obujanje spominov kar v koči in čas kosila in slovesa je prehitro prišel. Kot vsako leto je za fotografiranje skrbel Saša Slavec, za administracijo in namestitev v koči pa Zvonko Čemažar, tako da je vse potekalo brez zapletov. Večina je bila zelo zadovoljna in je izrazila željo, da bi se srečanja nadaljevala, po možnosti v Koči na Gozdu. Srečanja seveda ne bi bilo brez finančne pomoči Planinske zveze Slovenije, ki je pokrila polovico stroškov, 140.000 pa je zbral član odbora veteranov Janez Gril pri raznih donatorjih; za to mu gre posebna zahvala. V organizacijskem odboru so poleg predsednika Toneta Sazonova še Vlasto Kopač, častni predsednik PZS, Saša Slavec, Zvonko Čemažar, Janez Gril, Janko Mirnik, Vojko Bučer in France Zupan. Tudi letos so poskrbeli za vabila in nakup knjig za darila.

Če bo vse po sreči, bo odbor pripravil tudi naslednje srečanje v letu 2005. Razmisliti bo treba o povečanju lastnega deleža udeležencev, ki je zdaj simboličen (1.000 sit), ažurirati bo treba sezname veteranov in dopolniti kriterije za srečanja. Gre seveda za popolnoma neformalna srečanja tistih, ki to želijo in pripadajo generaciji alpinistov, ki polagoma odhaja. Vendar bi bilo pametno pripraviti predlog oziroma osnutek poslovnika odbora veteranov; v letu 2005 bi ga uskladili s PZS, v okviru katere odbor veteranov tudi deluje.

Iskanje Aljaževega stolpiča

Po sledi slikovne uganke na Rdeči rob*

✍ in 📷 Samo Jemec

Rdeči rob je gora v Krnskem pogorju, na kateri stoji skrinjica v obliki Aljaževega stolp(k)a z vpisno knjigo in žigom (že precej zdelanim; tudi blazinica je suha in knjigo bi bilo treba zamenjati – podatek z dne 23. 8. 2004). Ker na tem vrhu še nisem bil, sem sprva le po objavljeni fotografiji (uganka v PV 7-8/2004, op. ur.) sklepal, da je nekje na tem koncu; to je nakazoval značilni pogled na Gomiščkovo zavetišče na pobočju Krna v ozadju posnetka. V igri je bilo kar nekaj vrhov, ki »gledajo« na Krn iz te smeri. Izziv je bil dovolj velik in hribovski izlet na še en nepoznan konec na dlani. Vprašanje je bilo samo, s katere strani se ga lotiti, da bom ob tem videl še kakšno drugo zanimivost. Morda s planine Kuhinja ali s planine Polog? Kaj pa, če kar z obeh?

Prijeten prvi poskus – a brez rešitve

Tako je tudi bilo; seveda ne naenkrat, pač pa v dveh lepih celodnevnih turah. Na prvi pravzaprav s prijateljico Jano nisva obiskala Rdečega roba, sva pa obredla ne preveč zahtevne vršace v njegovi bližini – Maselnik, Srednji vrh, Batognico in Krn. Zadnji svoje mogočnosti s planine Kuhinja ne kaže tako izrazito kot drugi jugovzhodni vrhovi, ki se ponašajo s prepadnim ostenjem. Resda »pridobi višino« s strmo dvigajočim se pobočjem, a mu od tam nikakor ne bi prisodil, da kraljuje nad vsemi svojimi bližnjimi in malo manj oddaljenimi vršaci. Razgledna, prostrana planota z mnogimi planinami, ki še živijo, nam pričara še nekaj pristnega iz življenja preteklosti. Če se odpravimo na desno, je naslednja planina Kašna (Kašina), zatem Leskovca (Leskovica), ki pa je očitno že prepuščena počasnemu propadanju. Potem planotasti svet preide v strmino, ki se je ne znebimo do kotanje, ki jo oklepajo Maselnik, Škofič, Rdeči rob in Veliki Stador. Med prvima dvema čez sedelce poteka pot do jezera v Lužnici, malega skritega bisera, nad katerim bi se kak obiskovalec Krnskega jezera morda celo namrdnil, a je njegova navzočnost prav čudovito popestrila vso najino pot, ki je bila tedaj nekako na polovici. Z Maselnika gremo torej lahko do jezerca, nadaljujemo pot na levo po grebenu Srednjega vrha in opazujemo našo planoto (Kamni in Police) še iz ptičje perspektive. Markirana pot sicer poteka na desni po dolinici, ki jo na drugi strani oklepajo še Mali Peski in Vrh nad Peski (mimogrede, tudi na njem je Aljažev stolp). Ves višinski del nas spremljajo ostanki iz prve svetovne vojne; najbolj vidni so seveda na Batognici. Ovce, ki so jo tedaj zavzele, pa so bile tako glasne s svojim beeeee, da sva se spraševala, kaj neki jih

* *V poletni številki Planinskega vestnika smo kot slikovno uganko objavili fotografijo stolpiča na vrhu Rdečega roba. V uredništvu smo zelo veseli, da tudi na ta način spodbujamo naše bralce k domiselnemu doživljanju lepot naših gora, kakršno je opisano v tem članku.*
Uredništvo

je obsedlo. Kot Gorenjca sva ugotovila, da so v naših hribih precej bolj kultivirane in da bo za koncert gorskega blejanja verjetno kriv primorski temperament. Malce megle ni pokvarilo najinega napredovanja. 2244 m – Krn. Razgledi, ne idealni, a ravno tolikšni, da je bilo videti Krnsko jezero, Spodnje Bohinjske gore in nekaj malega triglavskih skal; sledila je ugotovitev, da je Aljažev stolp skoraj zagotovo tudi na Rdečem robu. Skok v zavetišče na čaj, pogled propadajočemu rimskemu orlu s porušenega italijanskega zavetišča in spomenika, nato pa spust v ključih nazaj k izhodišču. Poznopopoldansko sonce je prijetno grelo in ustvarjalo primerno svetlobo za fotografiranje. Do izhodišča sva se vrnila mimo planine Zaslap in Slapnik. Prijazna oskrbnica na planini Kuhinja je poskrbela za privez najinih duš. Jana si je omislila joto, jaz pa orehove štruklje (mmmm). V temi sva zadovoljna odšla od koče na parkirišče. Vožnja domov nama je bila sicer malo odveč, toda izlet je bil prepoln vsega lepega, da bi to v spominski zakladnici kaj štelo.

Stolp? Ja, prepričati se je bilo treba – je res gori al' ne. Planinska karta je razkrila, da na »drugi« strani obstaja še en pristop, ki bi bil lahko zanimiv. Poti so zarisane, vendar neoznačene, nekaj malega naj bi bilo tudi brezpotja. Skratka, ni bilo ovir, da ne bi raziskal še tega kotička slovenske grude, kajti – ne cilj, pomembne so poti, kot pravijo. Dolina Tolminke s koriti in ozka, vijugasta cesta, ki pelje nad njimi do prve planine, ponekod delujeta prav srhljivo; tam z avtom ni mogoče delati hitrostnih prekrškov. Odcep za Javorco – na tej sem pustil avto. Glede na planinsko karto sem namreč nameraval tam končati svojo krožno turo. Bila naj bi precej daljša kot prva, saj se je »kuhinjska« začela na približno tisoč metrih, ta pa na štiristotih. Prvo, na kar sem naletel, je bil spomenik padlim avstroogrskim vojakom v 1. svetovni vojni na planini Polog. Program popotresne obnove je planini omogočil graditev novega stanu, v katerem lahko dobite odličen sir. Potresi so na njej pustili močne sledove. Pogled na bližnje strmali s plazovi in podori kamenja da vedeti, s kakšno močjo se stresa tamkajšnja zemlja. Najkrajša pot do planine Lašca je ravno zato neprehodna, kot mi je povedal možak, lovec pri koči na Vrtičih. Pot naokoli je sicer daljša, zaradi izvira Tolminke oz. množice izvirov na travniku pod Lipnikom s planino Pod Osojnico pa je seveda vredno narediti ovinek. Zatrep doline za lovsko kočo se končuje s še eno opuščeno planino, saj je celotno območje zaraščeno z grmičevjem. Planino na Zgornjih prodih. Sledi ovinek prek melišča na levo (možici), nazaj proti dolini, pod ostenji Kuntarja z nekaj podori; pot se zdi kar nekam temačna. Nato slikovita planina Lašca in nekaj pastirskih kočic; ob njih je brezskrbno ležalo šest, sedem krav, ki sem se jim za kratek čas pridružil. Pogledoval sem proti grebenu Spodnjih Bohinjskih gora, na katere je od tam prav imeniten razgled. Ugibal sem, kje se pot nadaljuje, saj ni bilo človeške duše, ki bi jo lahko pobaral o tem. Šesti čut (in karta) me ni izdal, zasledil sem slabo mulatjero, ki vodi na levo od planine. Počasi so se začeli odkrivati vrhovi, ki sem jih nekako prepoznal kot tiste, na katere naj bi prišel. Aha, Škofič – njegova škrbina z rogljem je bila razpoznavna tudi s te strani. Vendar nisem šel proti njej, pač pa sem ubral brezpotno varianto po melišču na

Rdeči rob *Emil Pevec*

levo od vrha z nekaj malega lažjega plezanja proti grebenu. Desni pristop je bil namreč videti preveč razbit, verjetno ne bi šlo brez vrvi. Na grebenu so se mi odkrili že znani vrhovi s prej opisane ture. Jezero v Lužnici sem občudoval prav z vrha Škofiča. Sledil je dokaj lahkoten, travnato-skalnat greben do Rdečega roba. Zakaj se vrh tako imenuje, ni težko uganiti; kamenina se prav nenavadno spremeni samo za to goro, ki pomeni črno (oprostite – rdečo) ovco med vsemi sosednjimi. In ... In ... Hevreka! Čemu je bil namenjen ta vzklik, ste verjetno uganili.

Vdal sem se lenobnemu užitkarjenju. Težko ga je bilo pretrgati, a čakala me je še druga, neznana polovica poti. Ubral sem jo do sedla med Rdečim robom in sosednjim Velikim Stadorjem, ob robu rdečega ostenja Rdečega roba v kotanjo, potem pa na levo, po označeni poti, ki je tako zaraščena s travinjem, da ji je skoraj nemogoče slediti in še sam ne veš, kdaj in kam ponikne, zato je kljub nekaj prometnim znakom z markacijami (kovinski drogovi z okroglo ploščico) res treba imeti oči na pecljih. Planina Sleme – živina se pase na bližnjem Visoč vrhu; vetrnica in »vetrokaz« – nekakšna lesena vremenska postaja; bližnji spomenik padlim v NOB. Sledijo še tri planine: prva je Medrja, na kateri sem ravno naletel na pastirsko izmeno. Malo sem povprašal po sirarni, a vam mlečnih dobrot tu ne bodo prodali, so mi rekli. Planina Laška Seč: ni bilo krav, ni bilo ljudi, samo pastirski stanovi in tišina. Po razpotegnjeni planini Črča pa je živina razkropljeno prežvekovala obilje zelenega rastja. Šum vode je izdal, da je v bližini Pščak (Peščak), potok, ki premore do dvanajst metrov visok slap. Poti do njega ni, z malo raziskovalnega lazenja pa ga kljub temu odkrijete. In še zadnja tolminska znamenitost na poti: cerkev sv. Duha na Javorci, izjemno lepa secesijska cerkvica, ki so jo zgradili avstro-ogrski vojaki leta 1916 v spomin na padle soborce. Še 15 minut hoje do avta in krog je bil sklenjen. Zanimiva tura, vredna celodnevnega truda; zaznamuje te z vsemi planinami in kleno, pristno t'minsko dušo. Dva »jurja« višine z novimi razgledi, jezercem, slapom, Tolminko, spomeniki, zgodovino ...

Okoli Škrlatice

Krožna tura z napako

✍ in 📷 Vladimir Habjan

»Letos pa sploh še nisva bila v Martuljku[1]!« proti koncu poletnega dopusta ugotovi Irena. No ja, najbolj sva se mu približala na Rušici in Rigljici, zato pa naju »osrednji del« skupine še vedno čaka. Odkar sem odkril ta divji svet, se tja vsako leto vračam. Seveda je letos še čas zanj! Dan po vrnitvi z dvodnevnega potepanja po gorah nad dolino Belega potoka v Zahodnih Julijcih se že spet odločava, kam na pot. Ciljev je res veliko, z novimi spoznanji se vsak dan porajajo novi, vsak zamujen lep dan pusti praznino in občutek krivde, ker še nisem vsega prehodil, ker je gora veliko preveč in časa premalo ... Večkrat se sprašujem, koliko življenj bi potreboval, da bi »prelazil« vse, kar bi rad, a ko začnem šteti, obupam ... Martuljek na seznamu želja zmaga, načrt je takle: spanje Pod Srcem, gor skozi Kotle in Kačji jezik, ki ju Irena še ne pozna, pa v Veliko Dnino in čez Škrlatiške grede na južno stran; sestop čez Kriško steno v Krnico. Predvidoma dva dni, sva na začetku optimistična.

Skozi Kotle in Kačji jezik v Veliko Dnino

Pozno popoldne prideva v Gozd Martuljek. Iščeva gospo Omanovo, oskrbnico Bivaka pod Špikom, vendar je ni doma. Ob pomoči prijaznega soseda prosiva sina za ključ. Saj bi lahko spala tudi na podstrehi, vendar je spodaj lepše in seveda udobneje. Kar pogrešam tiste čase, ko smo dobili ključe še pri »starem Omanu«. Po navadi je sedel na klopci pred hišo ob cesti, tako da si se samo ustavil, malo poklepetal z njim in zadeva je bila opravljena. Omanovo hčer, ki je zdaj skrbnica bivaka, in njenega prijaznega psa sva letos že srečala in tudi spoznala, da lepo skrbi za bivak. Nahrbtnika nista ravno lahka, oprema »standardna«: pol »cvilinga«, nekaj tehnične robe, cepin. Vreme je, napoved tudi ni slaba. Kakšno vreme bo pozneje, bova pa že videla ...

Počasi se vzpenjava, tu in tam se skozi goste krošnje odkrivajo koničasti vrhovi. Pot nama popestri veverica, ki skaklja po vejah. Pri izviru natočiva vodo, saj ne veva, kje jo bova spet našla. Največji problem večdnevnih tur je ravno voda. Težave omilijo koče, če jih imaš na poti, precej drugače pa je v takem svetu, kjer jih ni. Tam se moraš pač znajti, kakor veš in znaš. Pa vendar ne bi zamenjal tega sveta in tudi ne maram več za onega romarskega ... Večer je idiličen. Čeprav sem v zavetju koče, se v miru in tišini, ki jo včasih zmoti le pok vejice ali piš vetra, vseeno počutim zlitega s čudovitim okoljem, ki naju obdaja. Visoko nad nama so Špik in Ponce. V mraku se okoli bivaka in na podstrehi podijo polhi. Tiho jih opazujeva skozi okno in le šepetava. Tako so hitri, da jih komaj slišiš, kaj šele vidiš. Eden se naju le usmili in se na škarpi večkrat ustavi ter pogleduje k nama. Kako »majcen« je! Prvi dan se konča z večerjo ob svečah.

Jutranja rosa nama hitro navlaži čevlje. Vendar je to dobro znamenje, dežja torej ne bo. Spustiva se v krnico, iz nje pa okoli roba stopiva v Kotle. Prvi skok je še vlažen in spolzek, nad njim naju pričaka sonce in naju objame na velikem balvanu, na katerem se ustaviva. Nič ne bova hitela, treba je uživati! Tako pravi tudi Ja-

[1] *Martuljkova skupina.*

Nad Kotli se odkrivajo vršaci (levo Velika, desno Mala Ponca)

nez[2], ki ga srečava čez par dni. Pot naprej po mehki travi je nadvse prijetna, v rahlem vzponu skozi Srednji v Zgornji Kotel pa travo zamenja grušč oz. »gruh«. Tam se končno odpre pogled na vršace, nad nama kraljujeta Velika in Mala Ponca; desno, v soncu, je Špik, levo, bolj v sencah, pa Oltar in Široka peč. V majhni kotanji odkrijeva studenček z ledeno mrzlo vodo. Natočiva »do polnega«. Z grebenčka pod Malo Ponco kreneva na levo, rahlo navzdol, in začneva težko prečenje. Široka »pošodrana« grapa je sitna, strma in trda. Ko končno stopiva na snežišče, si kar oddahneva. Sva med Veliko Ponco in Oltarjem. V roke gre cepin, vzpon po snegu je precej hitrejši in prijetnejši; nekajkrat greva prečno na levo in na desno in že sva pred vstopom v Kačji jezik. Svet, ki naju tesno obdaja, je značilno »martuljški«, podrt, oster in »grapast« – pa vendar domač. Pogledava nazaj. Dolge struge Za Akom, niže zelena dolina, tu in tam meglice. Daleč je običajni svet! Pospraviva cepin, nasadiva čelado na glavo in – gremo dalje! Prestop čez poč v steno je siten, krušljiva skala zahteva previdnost. V žlebiču nehote zgrabim za dober klin. Priplezava do škrbine in opaziva dva, ki sestopata z Oltarja. Sta edina, ki ju vidiva ta dan.

Oltar je na dosegu roke, greben do tja pa lep, kompakten. Vabi naju, vendar gre najina pot na desno, dol v Veliko Dnino. Pod škrbino odkrijem svež »abzajl«[3]. Pozneje Janez pove, da je njegov, pa še drugi je niže. Dva spusta in že sva na snežišču. Do bivaka I se samo podričava. Vmes opazujeva steno, kjer so Škrlatiške grede. Sprašujeva se, kje so prehodi; od daleč je videti strmo, počakajmo ... Ura je ena, odločava se: danes ali jutri? V steno naju kar vleče, vendar jo vseeno prestaviva na naslednji dan. Saj se nikamor ne mudi! Opremo pustiva pred bivakom in se vrneva pod steno Škrlatice na snežišče, na katerem se sliši žuborenje; potrebujeva vodo. Pot do tja po napornem melišču nama vzame cele pol ure. Pa je videti tako blizu! Poč je velikanska in vsa izpodjedena. Na 5-metrski

[2] *Janez Kunstelj, načelnik postaje GRS Kranjska Gora.*
[3] *Klin in pomožna vrvica za spust po vrvi.*

vrvici varujem Ireno, da se splazi do stene in natoči vodo.

Škrlatiške grede in miška na »štantu«

Popoldne lenariva pri bivaku in prebirava vpisno knjigo. Cel kup poznanih imen, najdem tudi svoje stare vpise. Svež je še spomin, kako nas je pet spalo (bolje: se gnetlo) v tem malem bivaku. Šele zdaj preberem, da je bil takrat zraven – po mnogih obiskih in vpisih – znani štajerski »Fux«. Po neprespani noči in neprostovoljnem stiskanju je bil Zvone prav mačkast ...

Za družbo imava severno steno Škrlatice, tik pred nama so Grede. Vrhove pokrije temna plast oblakov, med Prisojnikom in Razorjem se zariše rdeča trikotna luknja. Sprašujeva se, kakšno vreme prihaja ... Pri večdnevnem pohajkovanju te gore dobesedno vsrkajo, le da nimaš takega nosa za vreme kot živali ... Večer nama popestri igriv gams, ki »pripleše« skozi Dnino. Tako skaklja in poskakuje, da ga je veselje gledati. Po »predstavi« in kratki paši se spravi v zavetje pred nočjo, v votlinico prav pod vstopom v Grede.

Naslednjega jutra stojiva pred vstopom v steno. Gamsa žal ni več videti. Šele zdaj odkrijem lažji prehod v »zgornje nadstropje«. Priplezava na malo ploščad. Naveževa se, saj je teren bolj strm. Po žlebovih zlezem nad skok. Tam pa me preseneti svedrovec! Ko varujem, se v šopu trave nekaj premakne. Miška! Tako igriva kot včeraj gams. Kaj le počne v steni? Nič se ne pusti motiti, kar leze in leze po travah in pada vznak. To je mladiček, drugače se ne bi tako smešno vedel. Ko pride Irena, opaziva še enega izmed »staršev«. Zanimivo, cela družinica. Miški se skrijeta, midva pa: kam naprej? Nad nama gladki skoki, na desni prehodi, vendar so vmes globoke grape. Tu in tam pa pravi »štanti«. Pozneje izvem, da je to »križev pot« – pot, kjer je padel križ s Škrlatice. Baje so urejeni spusti po vrvi vse z vrha Škrlatice do »podna«. Pa kakšni »štanti«! Na dveh svedrih enega samega sidrišča naštejeva kar enajst »rink« in obročkov. Hm, raje bi uredili ubogo mokro vpisno knjigo nekaj više pod Skalaškim stebrom, ki ima že zgodovinsko vrednost ... Kakršno koli »onesnaževanje« v gorah se mi zdi nepotrebno, pa naj to izvaja kdor koli! To sodi v doline, gore pa naj bodo čim bolj prvinske. Šele tu si vzameva čas, da se ozreva naokoli, vrhove je že porumenilo sonce. Občutki v »steni« so prijetni.

S škrbine med Oltarjem in Veliko Ponco se spustiva po vrvi

Iskaje prehode počasi prečiva na desno, vmes se tudi malo zaplezava. Čez veliko kotanjo s snegom prideva do police, ki naju privede v strmejši svet. Tam naj bi naju po opisu čakalo najtežje mesto smeri. Za prvim grebenom se res pokaže izpostavljena in majava luska. Prvi napad odbije. Potem se je lotim brez nahrbtnika. Luska ima tri plasti, obe pri steni sta majavi, neverjetno – zunanja še najbolj drži! Končno se prekobacam čez, varovanje si uredim z metanjem vrvice – kot kavboji. Na izpostavljeni polici ni oprimkov, tipam na slepo, pa se mi na stegno vsuje cel kup skal. Z

Popoldan na bivaku I

nosom skoraj trčim ob dober klin. Ravno prav! Zavarujem se. Nahrbtnika prepeljeva z »žičnico«, tako je prečenje manj tvegano. Kdo ve, koliko časa bo luska še zdržala, letos po potresu je namreč vse majavo ...

Tik za lusko je Skalaški steber. Tam se Grede prevesijo na zahodno stran. Stopiva v veliko kotanjo, na desni je severna stena Rakove špice. Pa izstop? Takoj na desni je globoka gladka grapa, ob njej gladki previsi, nad njimi pa bi šlo. Samo kako do tja? Opis ni vzpodbuden, Tine[4] takole opisuje smer od zgoraj navzdol: *»Ljubi plezalec, tu* (vstop v smer, op. V. H.) *se boš pač moral nekoliko zanesti na svoj nos ...«* Prav zabavno. Stari opis iz leta 1970[5] pa je bolj splošen. Po policah prečiva na desno in si pod grapo natočiva vode. Vsaj nekaj dobrega. Prečiva vse do naslednjega raza, precej daleč, pa se spet vrneva in poskusiva v grapi. Ne gre, preveč je gladko in mokro, voda teče v curkih. Spet se vrneva na desno za rob. Zaplezam, vendar mi črv dvoma ne da miru in vseeno pokličem Janeza. Ravno je na reševalni akciji in ni dosegljiv. Pokličem še nekaj poznavalcev, vendar žal ne vedo ali se ne spomnijo (Klemen[6] se oglasi celo iz Trogirja!). Zagrne naju megla. Še to! Končno pokliče Janez. Pravi, da sva v pravi smeri, vendar naj pohitiva, ker bo dež. Tedaj potegne naprej Irena, jaz sem že sit »šodra« – taka je namreč vsa smer – in preček, ki jih ne maram najbolj. V kratkih »cugih« plezava in se sproti razgledujeva, kadar nama megla to sploh dopusti. Težave so do III. stopnje. Nad nama je še vedno strma stena. Na mali škrbini se megla za hip umakne, pogledam na levo in – pokaže se polica, ki odkrije izstop na greben. V dveh raztežajih zletiva čez. Končno zunaj! Ne bo bivaka ... Že na grebenu se usuje dež. Sestopiva na markirano pot s Škrlatice in po njej mokra prideva k Bivaku IV.

Kamniti plaz v Rokavskem ozebniku

Tam pa je že 15 ljudi! Stopim noter in gledam, le eden me pozdravi po slovensko, drugi pa se nekako posmehljivo zasmeje. Zdi se mi, da mi pravi: »Hahaha, kje pa misliš, da boš spal?« Pa se le stisnemo, čeprav pozneje prideta še dva Čeha, torej nas je vseh 17! Pa saj imajo mnogi vse potrebno s sabo (armaflekse, spalne vreče ...), tako da ni težav. Na spanje tu imam sicer neprijeten spomin. Pred leti smo se namreč štirje zaplezali in zato pozno ponoči vsi utrujeni prišli v poln bivak. Potem sva z Ireno vso noč prezebala na klopi, medtem ko so ostali spali mirno in na toplem. Ponoči pošljem Klemnu »sms«, saj ga skrbi, kako sva izplezala. To je skrb pravega reševalca, čeprav je daleč stran na morju! Naslednji dan, že četrti, je lep, zato spremeniva načrt – odločiva se, da se bova čez krnico V Kotlu, Rokavsko škrbino in Grlo vrnila v Martuljek. Vendar se zgodba zaplete ...

Naslednji dan vstaneva med prvimi in jo pobriševa do škrbinice na južnem grebenu Škrlatice. Lepo je, čeprav je veliko obiskovalcev, pa še megle se spet pripodijo iz doline. Vode ni nikjer, najine zaloge pa so pri koncu. Sestopiva v Kotel. Premami naju Spodnji Rokav – že dolgo nisem bil na vrhu. Vzpneva se po običajnem pristopu, le v vršnem delu se zamudiva z iskanjem prehoda, ker sem že pozabil, kje se gre gor. Z vrha se spustiva po vrvi. Pozneje nama Janez pove, da je več variant vršnega vzpona. Na snežišču v Kotlu topiva sneg, vode nimava več. Po snegu se vzpneva pod Rokavsko škrbino ter po gredinah in policah priplezava na vrh. Takrat prav blizu

[4] *Tine Mihelič: Slovenske stene.*
[5] *Plezalni vzponi. Vzhodne Julijske Alpe.*
[6] *Klemen Volontar, načelnik postaje GRS Jesenice.*

zagrmi. Kriza! Hotela sva kaj pojesti, vendar očitno ni časa, niti tam nisva dobrodošla.

Oblečeva vetrovki, si natakneva rokavice in hitiva skozi ozebnik navzdol. Poč med snežiščem in steno je nerodno velika. Začneva »abzajlati« po levi strani ozebnika. Usujeta se sodra in dež, strele sekajo vse naokoli. Skoraj v hipu sva mokra. Najdeva sicer majhen previs, pod katerim ne pada, vendar se od mraza tako treseva, da ne zdrživa in greva naprej. Na snežišču naju bombardirajo kamni, kmalu pa začnejo padati še z obeh sten nad ozebnikom. Noro! Do dna se šestkrat spustiva po vrvi, vmes morava en spust izdelati sama. Ko se spuščava, nama voda v curkih lije z vrvi na hlače, saj jo »osmica« ožema. Najtežje je vlečenje vrvi – večkrat se moram vrniti, da jo rešim. Pod zadnjim spustom je kotel, v katerem voda v slapovih lije name – tako je kot v Matkovem škafu! Vode, kolikor hočeš, midva pa žejna kot cucka! Enkrat odprem usta in poskušam kaj ujeti, pa pada vse drugam kot pa tja, kamor bi moralo. Končno sva čez, skozi zadnjo snežno poč se prebijeva na melišča in stečeva iz objema stene ...

Še vedno grmi, vendar je to na prostem vse kaj drugega. Sestop prek Grla na ono stran samo omeniva, ga ošvrkneva s pogledom in že sva na Bivaku II. Steklenici vode, ki ju je pustil tam kdo ve kateri dobrotnik, v hipu izpraznivo. Grlo peče, tako je mrzla! Pokličem Janeza in vprašam, ali bi naju morda lahko prišel iskat v Vrata. Bomo videli. Preoblečeva se v tisto, kar pač imava, in jo mahneva v dolino. Megle se vlečejo po gorah in dolinah, stene so temne od mokrote, midva pa srečna, da sva prišla ven iz tega »hudiča«. Janez res pride na Poldov rovt in naju pobere. Hvala! Med vožnjo nama razlaga o zadnjih nesrečah in turah, ki jih je opravil to poletje. On res zna uživati v gorah in je na tekočem o vsem dogajanju. Ne poznam nikogar, ki bi bolje poznal poti in plezalne smeri po okoliških gorah. Vesel sem, da se poznamo. Na parkirišču pred Martuljkovo sotesko naju odloži. Tam gori kôpa, zraven je nekaj znancev. Nekaj spijemo, ker pa sva lačna, se kmalu posloviva.

Krožna tura z napako. Po Janezovem pripovedovanju »stari« alpinisti s tega območja občasno izvedejo takšno krožno turo in tako povežejo vse bivake tega terena. Torej: Bivak Pod Srcem, Bivak I v Veliki Dnini, Bivak IV na Rušju, Bivak II na Jezerih in Bivak III Za Akom. Zadnjega nama je sicer vzela nevihta. Pa drugič ...[7]

[7] *Še informacija za ponavljalce smeri: pot čez Kotle je zelo zahtevno brezpotje (ZZB), vzpon čez Kačji jezik (plezanje I, 100 m), sestop v Veliko Dnino (II, 60 m), Škrlatiške grede (II–III, 300 m), sestop z Rakove špice (ZB), sestop z J grebena Škrlatice v Kotle (ZB), vzpon na Spodnji Rokav (II, 200 m), vzpon na Rokavsko škrbino (II, 100 m), sestop skozi Rokavski ozebnik (II, 150 m, sneg!).*

Na vrhu Spodnjega Rokava, zadaj Srednji in Visoki Rokav

Lastron dei Scarperi*

Najboljši razglednik v okolici Treh Cin

in Iztok Snoj

So Tri Cine le tako fotogenične ali so v resnici še lepše, sem se spraševal že nekaj let. Potem pa sem našel opis nemarkirane poti na Lastron dei Scarperi, bližnji visoki in imenitni razglednik. Običajna cilja na turah okoli skalnatega »dinozavra« Treh Cin sta še Monte Paterno in Torre di Toblin.

Veličastna pokrajina

Ko sva z Ano pozno popoldne v visokogorskem svetu stopila iz avta, sem imel občutek, da se najin dan šele začenja. Med ugibanjem imen okoliških masivov sem se spomnil prispodobe o

Okolica koče Locatelli z Monte Paterna

v nebo kipečih gorah. A tam bi lahko kipel le grušč, ki je sestavni del tega enkratnega okolja. Med sprehodom po lahki poti sva uživala med ožarjenimi vrhovi, vtis pokrajine nama je odrinil v pozabo vsakdanje stvari.

Koča Locatelli stoji nedaleč od manjšega jezerca na imenitnem in razglednem kraju. Ana je v koči opravila formalnosti v odlični italijanščini. Osebje iz Val Pusterie je med seboj dosledno govorilo nemško in ugotovil sem, da Ani jeziki na splošno tečejo bolje kot noge.

Lastron dei Scarperi, otoček v preobljudenem svetu

Nikamor se nama ni mudilo, vstala sva zadnja. S soncem obsijana okolica velike koče je bila že prijetno prazna in mirna, le mladi natakarici sta se tiho pomenkovali med opazovanjem plezalcev v severnih stenah Cin. Turo sva začela z zanesljivim korakom in fotokopijo opisa poti v žepu; odcepa na neoznačeno pot se ni dalo zgrešiti.

Na travnatem pomolu mi je Ana priznala, da se že od jutra ne počuti dobro. Sončen razgled na Cine z okolico ji je žal moral zadostovati, mene pa so rdeče packe z njegovega roba usmerile na kratek spust v zagruščeno dolinico. Na skalnatem skoku sem premišljeval, kje se bo ta udobna pot končala in se bo začelo brezpotje. Srečavanja so bila med vsesplošnim hitenjem bežna. Tudi vodnik, oče ali stric, kdo ve, se je ob nerodnem prehodu v strmo grapo skrbno posvetil mladima damama; na kočljivem mestu ni bilo prostora za kramljanje. Zaznal sem svoj vonj po potu. Sem se zjutraj slabo umil, sem si pozabil osvežiti pazduhe, ali pa sem imel na sebi tisto poceni sintetično srajco, ki zadehti že ob prvi potni rosi? Premišljeval sem, ali Slovenci v

* *Avtor je v članku uporabljal izključno italijanske toponime; zaradi preglednosti smo tudi pri redakciji storili enako, čeprav je celotno opisano področje etnično nemško (Op. ur).*

gorah dobro skrbimo za svojo čistočo, potem pa je pri lazenju iz grape v skalo nekaj zahtevnejših metrov prevzelo vso mojo pozornost. Možici so me povedli na manj strm in bolj gruščnat brezpoten svet. Vrh brez križa je bil poln lepih, iz kamnov zloženih piramid, visokih tudi do dva metra. Enkraten je bil tudi razgled v krogu 365 stopinj. No, malce sem pomešal število dni v letu in stopinj v krogu ...

Pri sestopu se je ob srečanju s trojico sreča z mojega obraza preselila na njihove. Pri gostobesednih Italijanih so na tej višini poleg zraka tudi besede redkejše, meni pa je šla italijanščina najbolje z rokami. V samotnem srečanju blizu vrha je bilo nekaj prisrčnega.

Kratka ferata dolgih lestev

Ob vrnitvi h koči sem razmišljal, ali ni bil to le poceni osvojen vrh in kje bi se Ana še lahko posončila, če bi naskočil še stolp Torre di Toblin, s katerega bi imel traso ture kot na dlani. Na strmi travi sem ugibal, ali je zmagalo sonce ali moje navdušenje, potem pa sem za skalnatim robom stopil na strmo melišče; na njem sem našel vstop v ferato. V zgodnjem popoldnevu sem prehitel nekaj avstrijskih družinic, ki so ob jeklenicah previdno lezle navzgor. S poličk pometeni drobižek mi je poškrebljal po čeladi. Lestvam, ki so zahtevale gotovost in nekaj moči v rokah, je sledil še zadnji, zelo izpostavljeni del. Vrh je dajal občutek trdnjave – videlo se je vse razen ljudi, se jih je pa zato slišalo.

Koča se je medtem spremenila v veliko gostilno. Na jedilniku so imeli tudi »pljeskavico« in »strudl«. Naročil sem dva velikanska in odlična križanca med pito in jabolčnim zavitkom. Morda mi je bilo malo žal za pleskavico, ko sem za kočo ob velikem, pravem žaru ugledal mustače pod kuharjevim nosom.

Z leve: Monte Paterno, Tri Cine in Torre di Toblin

Ferata na Torre di Toblin

Skozi dolg rov na Monte Paterno

Vsebina nahrbtnika zmanjšuje hitrost in povečuje varnost. Ali nasprotno. Tokrat sem pustil nahrbtnik pri Ani. Luč sem imel že imel pritrjeno na čeladi, ko sem hitel proti galeriji. Na vhodu v predor sem jo prižgal, a se soja luči na stenah rova skoraj ni opazilo. Je bila baterija že izpraznjena? Ustavil sem se, privijal in odvijal luč, na koncu pa ugotovil, da sem si le pozabil sneti sončna očala. Predor ni dovoljeval počitka vse do izhoda k jeklenicam. Ravno sta sestopala motorista v črnem usnju in med čakanjem sem spoznal vrednost pasu: na eni strani sem vanj vpel čelado, na drugi pa zataknil čelno svetilko.

Nad škrbino sem bil po zadnjih metrih jeklenic malo zbegan. Označb ni bilo, opis v vodniku pa ni omenjal brezpotja. Poskušal sem slediti poti prek polic pod vrh. Misel, da sem zgrešil pravo pot, me ni zapustila niti na zadnjih, od rok zlizanih metrih kompaktne skale. Ko so pred menoj stali velikanski skladi Treh Cin, mi je v spominu oživela slika iz vodnika.

Pot čez škrbine

Pri sestopu sem srečal angleško govoreč par. Fant je rinil na bližnjico, čez drobljiv prag. Skušal sem ga usmeriti na lažji obvoz po polici naokoli. Ni se zmenil zame, ali pa ni razumel moje angleščine. Dekletov pogled je pobožal tisto polico, njegove noge pa so šle vdano za njim. Zakaj hočem pomagati ljudem, če ne želijo pomoči? Nekateri je ne marajo, tako kot prijatelj, ki si je nekoč celo hotel na majico natisniti napis »Prosim, ne mi pomagati!«

Zavil sem na levo, na samotno zavarovano pot Sentiero delle Forcelle. Na razgibanem prvem delu sem ji moral posvetiti večino pozornosti, pozneje pa sem le užival v novih razgledih. Ob prečkanju južnih pobočij se mi je pot tudi nekoliko vlekla, a to je bila le neučakanost; prehitro sem pričakoval konec poti.

Croda dei Toni je z vsako minuto postajala vse mogočnejša, najina koča, ko sem jo ugledal, pa majhna. Na prostranem sedlu sem se lahko tudi obrnil proti njej. Čakal me je sestop, na videz manjši skokec, a pokrajinske razsežnosti so tam velike.

K avtu sva se vračala po severni strani Cin in spotoma opazovala lahkotnost in spretnost številnih navez, ki so kot pajki razpredale svoje vrvi. Pot, na kateri se je promet sproti gostil, je bila speljana po drugačni pokrajini in z novimi razgledi. Trojna gora je bila v resnici svetovno čudo. V lepem nedeljskem dnevu je bilo na obhodni poti veliko njenih občudovalcev, zato sva se na velikem, prepolnem parkirišču veselila, da se že vračava. Bil je najlepši izlet, za dušo, in nekaj malega je k temu prispevalo tudi lepo vreme.

gore-ljudje.net

Lastron dei Scarperi

✍ Iztok Snoj

Pristop z avtom: do Tolmezza prek Trbiža ali iz Primorske mimo Vidma, nato na levo skozi Ampezzo in Forni di Sopra, čez Passo di Mauria, skozi Auronzo di Cadore do Misurine in po gorski cesti do koče Auronzo. Do glavnega izhodišča pri koči Locatelli je od tam uro in četrt.

Lastron dei Scarperi, 2936 m. Avstrijci so imeli na gori vojaško opazovalnico. Najdemo neoznačeno pot od koče Locatelli na desni, travnati (vzhodni) strani Torre di Toblina, do sedla Forcella San Candido. (Do tam lahko pridemo tudi po markirani poti št. 105 po zahodni strani Toblina.) Potem zavijemo na neoznačeno staro vojaško pot, ki vodi poševno na desno navzgor do travnatega sedelca Selletta Bassa, 2465 m. Od tam gremo mimo ostankov barak, hitro sestopimo v širok in zagruščen dol, nato pa se po ostankih poti dvignemo čez nekaj pragov. Više nas pot vodi čez strmejše melišče do večje skale tik pod sedlom Forcella Sassovecchio, 2750 m. Do tam je pot vseskozi označena z rdečimi packami. Pod majhno previsno steno zavijemo na levo in se nato po ozkem, skalnatem žlebu dvignemo tik pod nažagan greben. Iz njega po nekaj metrih zlezemo na levo, na polico (I. stopnja), više pa zvečine po brezpotju do sedelca na 2850 m, na katerem se odpre pogled še na sever, proti vrhu Lavina Bianca. Potem po sledovih poti obidemo goro in dosežemo vrh z jugozahoda. (Koča Locatelli–Lastron dei Scarperi: 3 ure in pol, sestop 2.30).

Torre di Toblin, 2617 m, Ferrata delle Scalette (vzpon), **Sentiero Hosp** (sestop). Na vrhu Torre di Toblina so Avstrijci imeli opazovalnico, iz katere so lahko nadzorovali premike alpincev na Paternu. Dostop do položajev so jim omogočale lesene lestve, ki so jih pritrdili na izpostavljenem SZ-delu gore; njihovi ostanki so vidni še danes. V letih 1979/81 je združenje Amici delle Dolomiti vzdolž prvotne poti postavilo sistem jeklenic in 17 železnih lestev. Ferata je dokaj zahtevna in zelo zračna. V istih letih so obnovili tudi staro vojaško pot na vzhodnem, lažjem delu stolpa. Kratka in ne tako težka pot (ki se uporablja predvsem za sestop), po večini zavarovana z jeklenicami, se imenuje po avstrijskem vojaškem kaplanu Hospu. (Koča Locatelli–Torre di Toblin: 1. 30, sestop 1 ura).

Monte Paterno, 2744 m, Ferata De Luca–Innerkofler. Pot je bila obnovljena in delno opremljena v letih 1974/75 na pobudo fondacije Berti in CAI iz Padove, in sicer v spomin na avstrijskega vodnika Seppa Innerkoflerja, ki je 4. 7. 1915 skupaj s petimi tovariši preplezal steno in poskusil zavzeti vrh Paterna, ter po alpincu Remu De Luca, ki je vrh branil. Sepp je med streljanjem zadet omahnil v graben, Remo pa ga je šel iskat. Seppa so pokopali na vrhu gore, po vojni pa prenesli v Sexten.

Po poti od koče Locatelli smo pod nizkim grebenom in mimo »klobasice«, La Salsiccia, kmalu pod vznožjem gore in stopimo v dolg in strm predor. V njem je 131 stopnic in na obeh straneh ima kar nekaj oken (baterijska svetilka je zelo priporočljiva). Za njim se pot nadaljuje po zajedi (vseskozi jeklenice) do sedla Forcella del Camoscio, 2650 m. Tam se na desno odcepi kratka, dokaj izpostavljena ferata na vrh Paterna, navzdol pa lahko omenjeno pot nadaljujemo mimo Crode Passaporto, 2714 m, do sedla Lavaredo, ali pa po vrnitvi z vrha na Forcello del Camoscio zavijemo proti vzhodu na zavarovano pot Sentiero delle Forcelle. Sprva zavarovana pot se pozneje umakne na lažja južna pobočja grebena in se konča na sedlu Forcella Pian di Cengia. H koči Locatelli se vrnemo po poti št. 101. (Koča Locatelli–Monte Paterno: 1.30–2 uri, Monte Paterno–Pian di Cengia 2 uri, vrnitev do koče Locatelli – 1 ura).

Literatura: Paolo Bonetti, Paolo Lazzarin: 55 sentieri del pace. Zanichelli, Bologna.

Paolo Bonetti, Paolo Lazzarin: Il grande libro delle ferrate. Zanichelli, Bologna.

Luca Visentini: Dolomiti di Sesto. Athesia, Bolzano.

Zemljevid: Dolomiti di Sesto, Tabacco 010, 1 : 25.000

Za novo leto po Likijski poti

Na treking v Turčijo

in Andrej Stritar

Pred dobrim letom sem dobil v dar veliko pisano knjigo o najlepših trekingih sveta. Ob njej sem potem sanjaril in si izbiral bodoče cilje. Sestavljena je tako, da je na vsakem kontinentu izbranih in predstavljenih po nekaj najprivlačnejših potepanj. Hitro mi je padlo v oči, da je kot prvi azijski treking opisana Likijska pot v Turčiji (Lycian way), o kateri nisem prej še nikoli slišal. Piše, da je dolga okoli 500 km, da poteka ob Sredozemskem morju in seveda, da je zelo lepa. Hitro sem našel tudi njeno domačo stran www.lycianway.com, prek nje naročil vodnik in samo še čakal na primeren čas. Decembra 2003 sem pregovoril Uršo, da sva se odpovedala prednovoletnemu potepanju po zasneženih domačih gorah in se podala v toplejše kraje.

Kje je Likija in odkod Likijska pot

Likija se imenuje prostrani polotok jugozahodno od Antalye ob turški mediteranski obali. Tu je na tleh skorajda več kamnitih ostankov raznih nekdanjih kultur, kot pa navadnih kamnov. Likija je bila pomembna že pred starimi Grki in pred Rimljani, med njihovo vladavino pa je tudi ohranila nekakšno samostojnost. Mediteranska obala je precej podobna jadranski. Marsikje se apnenčaste, torej kraške gore strmo spuščajo k morju, vegetacija pa je tudi podobna kot na hrvaški obali. Klima je ustrezno prijetna. Menda je navdušujoča neverjetna obilica cvetočega rastlinja v pomladnem in poletnem času, kar sva midva žal decembra zamudila.

Začetek Likijske poti

V Likiji danes živijo Turki. Že v knjigi je pisalo, da so zelo prijazni, da ti skušajo v vsem ustreči in da se skorajda ni treba bati kakršnih koli nadlegovanj. Po dveh tednih potepanja med njimi pa lahko temu samo pritrdim. Srečanja z ljudmi so bila gotovo eno od najzanimivejših doživetij na poti.

Likijske poti pa se niso izmislili Turki, pač pa Kate Clow, Angležinja, ki živi v Antalyi. Kaže, da je gospa bolj potepuške narave in je veliko hodila po svoji novi domovini, se nad njo navdušila in v mislih začrtala sanjsko pot skoznjo. Našla je sponzorje, nabrala prostovoljce in skupaj so pred nekaj leti markirali 509 km vezne poti čez hribe in doline Likije, od mesta Fethiye na zahodu polotoka pa vse do Antalye na vzhodu. Potem pa je o tej svoji stvaritvi naredila še zelo dobro reklamo. Taki kot jaz so po celem svetu zastrigli z ušesi in začeli hoditi v Turčijo. Menda je na višku sezone, tj. od marca do maja in od septembra do novembra, na poti vsako leto več popotnikov. Domačini so nas že navajeni, do nas so prijazni, ne gledajo nas več kot neko čudo iz drugega sveta, pač pa kot nekakšno znano dejstvo. Tisti bolj spretni so že začeli s kmečkim turi-

Kmečki turizem po Turško

zmom, nekje ob poti sva naletela celo na nekakšno novo kočo, Dervish Lodge, o kateri Kate v svojem vodniku še nič ne piše. Očitno je Kate naredila domačinom v odročnih vaseh tudi veliko gospodarsko korist, saj jim popotniki prinašamo dodatni zaslužek, ki jim še kako prav pride.

Utrinki s poti – Prvi dan

Začela sva nad slikovito plažo mesta Öludeniz. Otovorjena sva bila s spalnima vrečama, šotorčkom, oblačili za temperature okoli nič stopinj in nekaj malega hrane. Zastavila sva skozi mediteranski gozd zložno navzgor pod slikovito goro Babadag. Šest ur hoje prvega dne je bilo ravno prav, da sva se navadila na to, kar naju je še čakalo. Pot je speljana večinoma po starih pastirskih stezah, skrbno je markirana z belo rdečimi markacijami, na pomembnejših križiščih pa so dobro vidni veliki smerokazi, ki ti povedo, koliko kilometrov te še čaka do cilja. Opis v vodničku je odličen, dobro pa so uporabni tudi preprosti priloženi zemljevidi. Kjer se le da, se pot izogne pomembnejšim prometnicam. Tako sva prvi dan hodila skozi samotne vasi vzporedno nad cesto in končala v kraju, do katerega smo se na oglede pripeljali že prejšnji dan z Rokom.

Kmečki turizem

Ker je pozimi ob petih že tema, je treba dan zaključiti že zgodaj popoldne. Tistega dne naju ni skrbelo; vedela sva, da naju na cilju čaka George House. Georga sicer ni nikjer, glavni pri hiši je Hasan, ki zna tudi angleško. Ker sva bila edina gosta, sva si lahko izbirala ležišče v skupni spalnici za goste. Z večerjo pa so naju postregli kot kakega pašo. Tako kot domači sva morala tudi midva sedeti na tleh, pred naju pa so položili velik pladenj z osmimi krožniki različnih turških dobrot. Na žalost nisva zmogla vsega pojesti. Podobno se je ponovilo še zjutraj in kar žal nama je bilo, da se naslednji večer spet ne oglasiva pri njih.

Skozi Turanijo

Že med branjem vodnika nama je domišljijo budilo ime Kabak. To je plaža, kjer naju je pot pripeljala prav do morja. Njena slikovitost v celoti upraviči vse domislice, porojene ob njenem imenu. Tja pa se poleti na počitnice potrudijo le tisti avanturisti, ki si želijo stran od ponorelega sveta. Tu je domačin Turan zgradil nekakšen robinzonski kamp, ki ga je proglasil za republiko Turanijo. Ker je bila zima, nisva mogla ostati pri njem vsaj za nekaj dni. S plaže sva morala zastaviti 800 metrov višje nazaj v gore. Ta del je gotovo eden od najbolj gorniško zanimivih na celotni poti, saj je speljan skozi samotno dolino, nad katero se dvigajo rdečkaste stene. Ponekod si sploh ne znaš predstavljati, kako te bo steza pripeljala mimo strmin nad tabo, potem pa si navdušen nad elegantno rešitvijo.

Noči pri domačinih

Po napornem dnevu naju je skrbelo, kako bo v vasici, kamor sva bila namenjena. Ni se nama

Strmo po kozjih stezah

Gorniška pot ob morju

dalo spati v šotorčku v razmeroma hladnem vremenu in ob obetajočem dežju. Prvega, ki sva ga srečala v vasi, sva »napadla« z mednarodno pantomimo in tako skušala najti prenočišče. In glej ga zlomka, sploh ni bilo problema. Prvi možakar naju je odpeljal do drugega, ta pa naravnost v svojo hišo. Dobila sva ležišči na tleh v enem od skupnih prostorov hiše, večer (bil je božični) pa sva preživela s turško družino. V njihovi dnevni sobi smo gledali televizijo. Nekaj besed angleščine je znal le dvanajstletni sinko, ki se je tujega jezika začel učiti minulo jesen. Sicer pa smo si bolj kimali. Mama nama je najprej skuhala čaj, potem sva dobila večerjo, vmes pa smo si drug drugega ogledovali in si skušali izmenjati vsaj kako informacijo. Vasica ima le nekaj hiš in leži skoraj osemsto metrov visoko. Imajo pa elektriko, telefon in cesto, tako da življenje ni videti neznosno težko. Otroka se vsak dan peljeta s kombijem v šolo v mesto.

Spet drugič sva se znašla v vasici, razpotegnjeni na vetrovnem prevalu visoko nad morjem. Nebogljeno sva se usedla sredi vasice in čakala, da se kdo pojavi in naju povabi v hišo. Ni minilo pet minut, ko nama je pomahala ženica iz bližnje hiše. Elektrike ta večer ni bilo, kar pa sploh ni motilo vzdušja. Ženica je živela sama s svojim desetletnim sinom, ki se je pod večer pripeljal iz šole iz mesta. Z Uršo sta olupili krompir, spet smo jedli na pladnju na tleh, potem smo sinku pomagali napisati domačo nalogo (kar na tleh), končno pa smo jima kar z risanjem razložila od kod sva in kakšna je naša družina.

Ob obali

Vzpetine nad obalo vzhodno od mesta Kaḷ so visoke le kakih 300 metrov, vendar ceste ob vodi ni. Likijska pot je speljana med makijo nad obalo po stezicah, ki jih nikjer ne manjka. Hodila sva le nekaj kilometrov stran od grškega otoka Maes, ki leži prav nenavadno blizu turške obale. Ko sva tako že nekaj ur napredovala v navidezno divjino, sva počasi dobila občutek, da sva čisto sama daleč od sveta. Toda to nikjer

ni res. Kjerkoli hodiš, vedno nekje v bližini slišiš glasove pastirjev, ki skrbijo za številne koze. O obljudenosti pokrajine pričajo tudi vodnjaki in rezervoarji za vodo, ki jih imajo razporejene na ključnih mestih. Prav neverjetna je domiselnost, s katero ujamejo in zadržijo vodo za vroče sušne dni. S pastirji pa je povezana tudi edina resnejša nadloga, na katero opozarja vodnik – ovčarski psi. Tisti »ta hudi« so menda prav nevarni. Skrbno sva prebrala vse nasvete v knjižici in se v mislih pripravila na obrambo s kamenjem in pohodnimi palicami, a na srečo takega srečanja ni bilo. Vsi kužki, ki sva jih srečala, so bili prijazni. Šotorček sva postavila na «oban plaji (kar seveda pomeni Pastirska plaža). Pljuskanje morja naju je prijetno zazibalo v sen na tem samotnem kraju. Le noč od petih popoldne do osmih zjutraj je nesramno dolga. Ko se ponoči zbudiš že ves naspan in polomljen od trde podlage, si želiš, da bi jo bilo vendarle že konec.

Olympos

Do lanskega leta sem živel v prepričanju, da je Olimp le v Grčiji, pa imajo v Turčiji tudi svojega. V gorovju južno od Antalye je to ime porušenega antičnega mesta, nekako pa se je prijelo tudi celotnega območja. Svet je tu tako slikovit, da sva ga že med našim prvim obiskom maja 2003 proglasila za kraj sanjskih počitnic. Najvišji vrh Tahtali (2337 m) kraljuje razgibani gorski skupinici, ki se strmo spušča z divjimi slemeni in globokimi dolinami do morja. Vmes so čudovite plaže, potočki, celo nenavadni večni ogenj, ki vedno bruha iz skal v kraju Chimaera. Oblast je še pravočasno zaznala pomembnost te prvinske lepote in je prepovedala gradnje velikih hotelskih kompleksov, dovoljeni so le nizki penzioni.

Tahtali smo že poznali od pomladi, ko je naša mladina z njega turno smučala, popoldne pa smo se kopali v morju. Žal se je leto 2003 v Turčiji poslavljalo s solzami – zadnji dan je bil deževen. Vseeno pa smo pogumno zastavili po Likijski poti od plaže do plaže, čez vmesne grebene, mimo opuščenih rudnikov in ribiških vasi. Tja do štirih popoldne smo še uživali na prostem v letu 2003, potem pa je le bilo treba poiskati penzionček za silvestrovanje. Kar ni bilo težko, saj smo bili menda edini turisti v tistem sanjskem kraju.

Kate pa je medtem že markirala še eno podobno pot. Še bo treba v Turčijo!

Na poti te čakajo različni preizkusi Urška Stritar

Na turno smuko v Turčijo

Dopoldne na smučeh, popoldne v morju

in Rok Stritar

Turčija po navadi vzbudi misli na morje, tople poletne počitnice in številne kulturno-zgodovinske znamenitosti. Le redko kdo pomisli na gore, kaj šele na smučanje. In res je tam infrastrukture za smučanje zelo malo. Po velikanski državi je raztresenih nekaj osamljenih žičniških naprav, smučanje pa velja za šport bogatašev. Vendar to ne pomeni, da ni primernih terenov zanj. Ravno nasprotno. Gora je v Turčiji neobvladljivo veliko in če se po njej vozite maja, vas povsod vabijo dolga, lepo zalita zasnežena pobočja, ki dosegajo višinske razlike spustov, kakršnih je v Evropi le malo. Turške zime so namreč mrzle, z obilo padavinami, tako da je 3 m debela snežna odeja nekaj običajnega. In prav v te snežne jezike smo se zagledali, ko smo se maja leta 2001 vozili po Turčiji in se pustili očarati Hasan Dagiju.

Hasan Dagi

Ko smo ga prvič videli, je bil ta 3268 m visoki vulkan obsijan s soncem in obložen s snežnimi jeziki, ki so segali daleč proti anatolski ravnici. Hasan je eden izmed treh vulkanov, ki dajejo Kapadokiji videz mesečeve pokrajine, saj je s svojimi izbruhi krepko prispeval k nastanku debelih plasti, v katerih so si krščanski prebivalci naredili zavetišča in cerkve. S svojima vrhovoma kraljuje nad obširno ravnino brez drugih vzpetin; to ga naredi še bolj mogočnega in morda nekako nedostopnega.

Leto pozneje, prav tako maja, smo se v okrepljeni zasedbi in tokrat seveda z vso potrebno opremo vrnili pod njegovo vznožje. O vzponu smo imeli le malo več informacij kot prejšnje leto, vendar se nam je sreča nasmehnila in smo hitro našli cesto, ki nas je pripeljala visoko na velikanovo pobočje in naredila dostop precej bolj izvedljiv. Zjutraj sta se vrhova skrila v sra-

Konec aprila na Hasan Dagiju ni bilo več prav veliko snega.

mežljivo meglico in pri avtomobilu je z neba žalostno kapljalo, pa smo vseeno poskusili srečo. Dobro uro je bilo treba hoditi prek melišč strjene lave, potem pa so se začeli debeli trakovi spomladanskega snega. Ko je skozi oblake posijalo še sonce, so se dvomi razblinili. Smuka bo. Po vulkanski pokrajini, podobni lunini, smo se počasi vzpeli pod vršni krater, tam pa nas je spet pričakalo slabo vreme. Dež se je spremenil v sneg in ozračje je postalo zelo zimsko. Ker je bila megla pregosta in je veter sproti zakrival naše sledi, smo se manj kot 100 m pod vrhom odločili za vrnitev. Mogočni Hasan se je odločil, da se bomo na njegov vrh morali še vrniti. Tudi prav. Po dolgih snežiščih smo se prismučali precej niže, kot smo se nadejali na začetku, sneg pa je bil prava spomladanska poezija, z dodatkom svežine za posladek. To je bilo samo eno iz množice Hasanovih za smuko primernih pobočij. Rastja na njegovih pobočjih skoraj ni in pravilna vulkanska oblika omogoča dobre spuste z vrha v katero koli smer.

Tahtali Dagi

Predstavljajte si, da se maja, ko sta sonce in morje že topla, odpravite nekam na sredozemsko obalo. Najprej si privoščite kak dan poležavanja na plaži in plavanja v morju, potem pa si zaželite kaj drugačnega. Popolnoma drugačnega. Na primer odlične turne smuke. Tudi to je mogoče. Čisto blizu slovitega poletnega letovišča Antalya na južni turški obali se le kak kilometer stran od morja dviga Tahtali Dagi. S 2366 m je najvišja točka, ki jo lahko dosežemo na Likijski poti. Zaradi velike višine in neposredne bližine morja je pozimi deležen veliko padavin, ki se lahko naberejo v nekaj metrov debelo snežno odejo. Ta lahko traja dolgo v pomlad in še maja omogoča 700 višinskih metrov spusta. Potreben je nekoliko daljši dostop skozi idilične cedrove gozdove, polne pomladanskega cvetja. Ozračje pri našem pristopu je bilo skoraj poletno in rahlo nas je že skrbelo, da se zaman mučimo v turnosmučarskih čevljih in s težkimi smučmi na ramah. Vendar se je na sedlu, dobrih 700 m pod vrhom, vse spremenilo. Gozd je ostal enak, le rožice je zamenjala debela snežna odeja. Stati na vrhu Tahtali Dagija je poseben občutek. Malokrat lahko s smučmi na nogah stojiš na vrhu gore in gledaš morje, v katerem si se prejšnji dan kopal in v katerem si boš že čez nekaj ur namočil utrujene noge. Človek bi bil za ta občutek zadovoljen tudi s precej slabšimi smučarskimi razmerami. Toda smuka je bila božanska, pravo pomladansko veselje. Za popolno doživetje pri sestopu pa sta poskrbela nemška turista v majicah brez rokavov in poletnih čevljih; buljila sta v tri čudne tujce, ki so v smučarskih čevljih, s cepini na nahrbtnikih in v zimskih oblačilih sestopali skozi skoraj poletni gozd. Verjetno bi nas poslala na kakšno duševno opazovanje, če ne bi bile na naših smučeh še vedno krpice snega.

Hasan Dagi in Tahtali Dagi sta samo dva izmed neskončne množice turnosmučarskih ciljev v turških gorah. Ko se vozite skozi turška prostranstva, vas nenehno pozdravljajo nove bele gore in vulkani. Samo v okolici Antalye jih je še cela vrsta, tudi takih, ki so precej višji od Tahtali Dagija; da ne omenjam drugih mogočnih vulkanskih skupin, ki se raztezajo daleč proti vzhodu, vse do bibličnega Argi Dagija (Ararata), ki s svojimi 5156 metri omogoča do 4000 m višinskih metrov smučarskega spusta.

Turno smučanje v Turčiji pa ni preprosta stvar. Potrebnih je precej več priprav kot za turne smuke v Evropi. Razdalje so velike, tja je treba z letalom in to pri veliki količini opreme potovanje še bolj zaplete. Prav tako je včasih težko dobiti informacije o dostopu do gora in kak dan gre samo za to, da raziščemo, kje se lahko vrhu najbolj približamo. Vendar je vredno. Pred kratkim sva se s kolegom pogovarjala o tem, kateri turni smuk v minuli obilni turnosmučarski sezoni je bil najboljši. In čeprav je od tega že dve leti, so mi misli nehote vedno znova uhajale na mogočna pobočja Hasana in Tahtali Dagija.

V hribe v Turčijo

✍ *Mateja Pate in Andrej Stritar*

Če čas ni vaš gospodar, potem dovolite, da vas Turčija osrečuje več tednov. Tja se odpravite z avtom in jo spoznajte v vsej veličini. Ob slikoviti naravi, zgodovinskih znamenitostih, odlični hrani in izjemno prijaznih ljudeh zagotovo ne boste ostali ravnodušni. Za tiste z malo časa je letalo pač najboljša rešitev. Najugodnješa možnost za poceni let so paketi »zadnja minuta«, ki jih za zmerne denarje ponujajo številne potovalne agencije in običajno vključujejo letalsko karto ter različne hotelske aranžmaje, mogoče pa je dobiti tudi samo ugoden letalski prevoz (vendar ponavadi iz drugih, bolj ali manj oddaljenih mest v sosednjih državah). Za transport po Turčiji je najbolje najeti avto, ob opozorilu, da Turki vozijo nekoliko bolj anarhistično kot mi. Z nekaj pogajalskih spretnosti bo enodnevni najem avtomobila stal približno 20 EUR. V turističnih središčih in večjih mestih se je mogoče sporazumevati predvsem v nemščini in ruščini, v angleščini nekoliko težje, na podeželju pa prideta v poštev turščina in govorica rok. Cene so odvisne od nadarjenosti za barantanje, na splošno pa so v letoviščih precej evropske.

Pretežni del države je gorat, vendar pa planinstvo še zdaleč ni tako razvito kot recimo v Alpah. Markiranih poti je malo, prav tako ni planinskih koč. Turki imajo svojo planinsko zvezo, vendar je število organiziranih planincev razmeroma majhno. Obiski gora so zato manjše odprave ali trekingi, na katerih moraš opremo in prehrano za več dni nositi s seboj. Posebnih dovoljenj za večino gora ni treba. Na internetu pa se da najti različne potovalne agencije, ki ponujajo organizirane ture in te odrešijo zapletenih logističnih priprav. Turki so do tujcev zelo prijazni, zato tudi v odročnih krajih praviloma ni težko najti potrebne pomoči ali nasveta. Cene za hrano, prenočišče in prevoz so tudi za polovico nižje kot pri nas.

Poglavitna gorstva so:

Ararat (5137 m): najvišja gora in ugasli vulkan. Za vzpon je potrebno dovoljenje, predvsem zaradi vojaških objektov v bližini vzhodne meje. Pravila se spreminjajo, zato se je treba pozanimati tik pred nameravanim vzponom.

Kačkar: Slikovito pogorje na severovzhodu države, katerega vrhovi segajo nekaj čez 3000 m. Je del zelo dolge skupine Pontske Alpe, ki se vleče skoraj vzdolž celotne obale Črnega morja. Lokalne agencije ponujajo zanimive trekinge, dolge do 14 dni. Klima pa je precej vlažna, precej je dežja. O teh gorah in o Araratu je v PV 2002/12 pisal Stane Tomšič.

Taurus je srednji del dolge gorske verige Aladaglar v osrednjem delu države. Med gorniki je najbolj znan del okoli gore Demirkazik, ki je precej podoben Dolomitom s strmimi stenami in drzno oblikovanimi gorami. Tam je veliko manj zelenja kot v Alpah.

Erciyes (3906 m) in **Hasan dagi** (3268 m) sta ugasla vulkana nad znano pokrajino Kapadokijo v osrednji Turčiji. Vzpon nanju tehnično ni zahteven.

Likijske gore, h katerim sodi tudi v članku opisani Tahtali dagi, in preostale gore nad Sredozemskim morjem se po večini izredno strmo dvigajo nad obalo – tudi nad 2000 m. Tam je speljana opisana markirana Likijska pot, sicer pa je bolj malo označenih poti. Gore so podobne kraškim goram nad Jadranskim morjem na Hrvaškem. V okolici turistično zelo razvite Antalye zadnja leta nastajajo urejena plezališča.

Literatura: Na internetu se najde kar precej opisov vzponov in ponudb vodnikov. Precej jih je v angleščini in nemščini.

Zemljevidi: Planinskih zemljevidov, kakršnih smo navajeni pri nas, praviloma ni, saj je menda objava v Turčiji prepovedana. Zato si je spet najbolje pomagati z različno ponudbo skic, risb in zemljevidov, ki jih najdete na internetu.

Prijetno s prijetnim

Plezanje pod turškim soncem

✍ Mateja Pate, 📷 Boštjan Likar

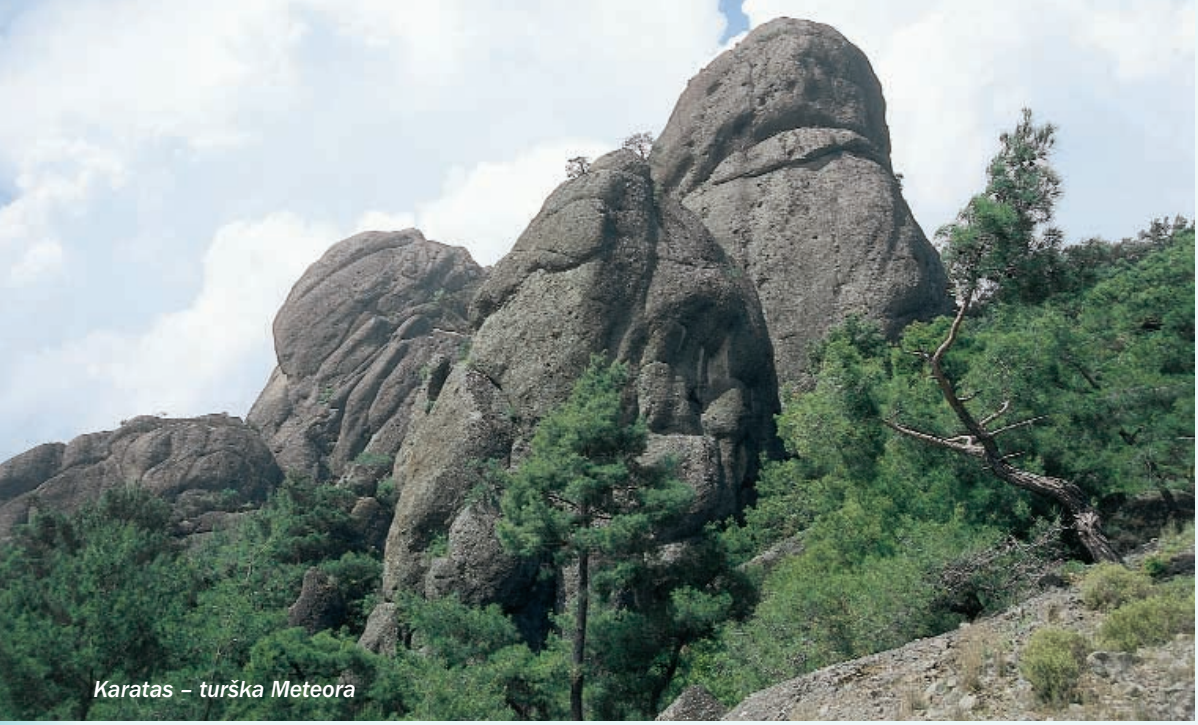
V strmih ploščah z majhnimi luknjicami smo kot doma

»Turkey can easily keep you happy for weeks and even months«*, piše v »popotniškem priročniku za preživetje« Lonely Planet. V to, da se v Turčiji - glede na njene razsežnosti - lahko mimogrede zamudiš več tednov ali mesecev, nisem dvomila. Nekoliko me je skrbela le tista izjava o sreči; zapriseženi ljubitelji kamenja smo pač približno srečni le, če se še na počitnicah vsaj za krajši čas seznanjamo tudi z lokalnim skalovjem. Ampak neumen kmet ima očitno res debel krompir. Izbira cilja za krajši oddih nekje v tujini se je spomladi namreč zgodila še preden je bila preverjena možnost »skalolazenja«. Toda deskanje po medmrežju je obrodilo sadove in na pot sem se odpravila oborožena s podatki o plezanju v okolici Antalye.

Antalya je najpomembnejše mesto na osrednjem delu turške obale Sredozemskega morja in že nekaj desetletij priljubljen cilj številnih turistov. Še vedno skokovito razvijajoče se mesto je odlično izhodišče za obisk okoliških zgodovinskih znamenitosti, ki jih ob obali, pa tudi v notranjosti kar mrgoli. Pogorje Taurus s svojimi nad 2000 m visokimi, spomladi še vedno zasneženimi vrhovi, in skrivnostnimi soteskami, ki se strmo spuščajo k obali, oblikuje prav slikovito zaledje mesta. »Glej, kakšne stene, tam se zagotovo pleza!« me je že ob pristanku letala dražil Boštjan. Srce mi je res nekoliko hitreje utripnilo, ampak pogled od blizu je razblinil vse upe - kakšnih monolitnih visokih sten tod res ne bo, ampak da ob obilici skalovja ne bi izvohala kakšnega kvalitetnega plezališča ...?

Na spletnem naslovu http://www.climbturkey.com je predstavljenih osem plezalnih področij z nekaj izjemami raztresenih predvsem ob obalah morij, ki obdajajo Turčijo. Sodeč po neobdelanosti plezalsko privlačnih terenov, na množico katerih sva naletela v okolici Antalye, je 12 na internetu predstavljenih plezališč le kaplja v morje potencialno plezljivega skalovja. Dežela ima na zalogi nedvomno še precej neizkoriščenega kamnitega bogastva in bi plezalce zares lahko osrečevala tedne in mesece. Enega izmed dobro obdelanih biserov sva ob kopici manjših neobdelanih odkrila kakih 20 km izven Antalye. Ob pogledu na plezališče Geyik Bayiri ti res lahko zaigra srce: ob cesti, ki vodi ob manjši soteski, se nad mediteranskim rastjem, med katerim se zvončkljajoč pasejo koze, razteza kilometer in pol dolga ter do 40 m visoka skalna bariera toplih barv. Več kot sto smeri najrazličnejših težavnosti se skriva v njenih nedrih, potekajo pa v apnencu, ki spominja na osapskega: majhne, ostre luknjice v sivih ploščah, pa oranžno-rdeči previsi in kapniki ... Smeri, ki so delo domačih plezalcev in slavnega Švicarja Michela Piole, so dostojno opremljene. Pod steno je kamp, pa vodnjak in kafič, v katerem je mogoče za solidno ceno kupiti plezalni vodnik, ki je nekoliko bolj ažuren od spiska smeri, ki je objavljen na spletu. Pri orientiranju v steni so nam v pomoč predvsem fotografije stene z vrisanimi

* *Turčija vas zlahka osrečuje več tednov ali celo mesecev.*

Karatas – turška Meteora

smermi, saj turški plezalci napisom na vstopih smeri niso naklonjeni, morda pa pod steno naletimo tudi na kakega lokalnega poznavalca stene, ki nam bo po lepi turški navadi prijazno in z veseljem pomagal. Stena je obrnjena na jug, zato lahko plezanje tudi spomladi hitro postane prevroče, a k sreči obstaja nekaj predelov, kjer je možno plezati v relativnem hladu ves dan. V času najinega obiska je bila v plezališču le peščica plezalcev; glede na razsežnosti stene pa se zdi taka gneča, kot jo je v zadnjem času mogoče opaziti v nekaterih naših plezališčih, skorajda neverjetna. Do plezališča je z javnim prevozom nekoliko težje priti, saj zveze z Antalyo niso ravno pogoste (enkrat na dan v eno smer), vendar nas to, če se v plezališče odpravljamo za daljši čas, niti ne bo motilo. Še namig za gurmane: v bližini plezališča se splača obiskati očarljivo ribjo restavracijo, ki je zrasla, kako priročno, ob ribogojnici v idiličnem okolju. Za smešno malo cekinov okusna in zagotovo sveža požrtija. Kljub sila skromnemu tujejezičnemu besednjaku natakarjev, smo bili na koncu vsi zadovoljni: midva z mastnimi prsti in natakar z nekaj milijoni turških lir več v žepu.

V okolici Antalye sva obiskala še dve plezališči, ki pa naju nista najbolj navdušili. Obe sicer od daleč izgledata obetavno, od blizu pa za razvajene frikote ne preveč prepričljivo. Plezališče Akyarlar je nastalo na simpatični plaži globoko pod sredozemsko magistralo med Antalyo in Kemerjem in po videzu nekoliko spominja na tiste sektorje v Rovinju, ki so tik ob morju. Skala, ki jo ob vsakem poslabšanju vremena oblizujejo valovi, je nemarno gladka z zloglasnimi »sloperji«; vse je oblo in zdrsljivo in zmuzljivo, tako da plezanje kljub lepi sceneriji ni nič kaj prijetno, še posebej ne, če gre za prvo spomladansko pretegovanje. Morala namreč lahko zaradi okornega prestopanja na slanih detajlih nekaterih smeri (s sumljivo nizko oceno) kaj kmalu pade prav do dna. Tudi ta stena je obrnjena na jug, skala je poleti menda še bolj spolzka, področje pa lahko zaradi svoje majhnosti (nekaj več kot 10 smeri, od IV+ do VI-II) kaj kmalu postane pretesno za vse sloperjev željne plezalce. Tudi Karatas, magični kupček temnorjavih skal sredi neskončnih nasadov pomarančevcev v vasi Kuzdere pri turističnem naselju Kemer, je od daleč obetal, od bliže izgledal kot grška Meteora z nekoliko manjšimi oprimki, od čisto blizu pa je bil le še precej krušljiva in neprivlačna varianta slavnih konglomeratnih stolpov. Dostop do plezališča je le kratek sprehod na vrh z žametnimi bori poraščenega temena. Kljub temu, da je okolica zares slikovita, in da so trebušasti stolpiči z vseh strani nadelani s številnimi smermi predvsem nižjih težavnostnih stopenj (do VII), se tod nisva kaj dosti zadrževala. Uporaba čelade je namreč nadvse priporočljiva, midva pa jih tokrat nisva vlekla s seboj ...

Akyarlar – poplezavanje nad turkiznim morjem

Majhno maščevanje

Nadomestni cilji v skupini Trango

✍ Miha Valič 📷 Klemen Mali

Letos je pakistanska vlada z namenom promocije turizma znižala takse za vrhove. In ker se Slovenci radi držimo principa: »Če je ceneje, se gotovo splača«, se je letos poleti kar okroglih petindvajset plezajočih Kranjcev odpravilo v to presenetljivo mirno deželo. Žal (ali k sreči) ne vsi naenkrat in ne na isti kraj, tako da se nas ob stotnijah trekerjev, ki so romali po ledeniku Baltoro v počastitev petdesete obletnice prvega vzpona na K2, skoraj ni opazilo.

Presenečenja že na začetku

O Pakistanu pred odhodom nisem prav veliko vedel. Slišal sem, da so menda tam »najboljše« gore na svetu, da trenutno nimajo težav z Indijo glede Kašmirja, da sem in tja aretirajo kakšnega (morda tudi namišljenega) pripadnika Al Kaide in da je to islamska dežela. To dejansko pomeni, da dobiš pivo le na črnem trgu, ženska in svinjine pa še tam ne. Toda to so bile, poleg težav s plezanjem in vremenom, edine neprijetnosti, ki so se nam pripetile med našim skoraj dvomesečnim bivanjem v Pakistanu.

Ker smo odšli na pot kot zadnja slovenska odprava, smo od prijateljev prek čudeža sodobne satelitske telefonije izvedeli marsikaj. Največjo pozornost je vzbudila novica, da sta Američana Josh Wharton in Kelly Cordes teden pred našim odhodom preplezala našo načrtovano smer po dvatisočmetrskem skalnem razu na Great Trango Tower. Če se poskušaš lotevati aktualnih plezalnih problemov, se ti lahko kaj hitro zgodi, da komu uspe tik pred tabo. Sledila je telekonferenca vseh članov odprave in po začetni zmedenosti smo se odločili, da bomo verjetno v meki visokih granitnih sten že našli kakšen nadomesten cilj. Pa tudi letalskih kart in dogovora z agencijo se ne da kar tako preklicati.

Dostop do baze je vedno odveč. Formalnosti v Islamabadu smo opravili brez težav; pri tem se je agencija, čez katero tudi pozneje nismo imeli niti najmanjše pripombe, zelo izkazala. Slabo vreme na območju Nanga Parbata nam je preprečilo enourni polet do Skarduja, zato smo dva dni uživali v vseh radostih karakorumske avtoceste z vratolomnimi hitrostmi, rekordnimi poskoki, prepadnimi razgledi in nasproti vozečimi okrašenimi kitajskimi tovornjaki.

Črevesni ča-ča-ča do baze

Skardu je prašno mestece v kotlini na višini 2500 m. Tam smo se srečali z našim kuharjem Javedom, ki je bil v vojaških hlačah, s košato brado in ruto na glavi videti kot kakšen terorist. V njegovih rokah bi si laže predstavljali bombo kot pa lonec. Da smo se krepko zmotili, nas je prepričal že v naslednjih dneh, še bolj pa po koncu odprave, saj smo se lepo rejeni vrnili domov. Vodič Majinoon, ki je bil z nami že od Islamabada, je bil njegovo pravo nasprotje – urejen učitelj, ki si med šolskimi počitnicami služi denar na odpravah. Toda izkazala sta se za izvrstno kombinacijo in po mesecu dni v istem šotoru sta se tudi dobro spoprijateljila.

Pot smo nadaljevali že naslednje jutro, in sicer s terenskimi vozili. Že sredi noči sem prvi občutil učinek kombinacije hotelske hrane, neprespanih noči in vrhunske higiene, zato sem bil dolgih sedem poskakujočih ur na zadnjem sedežu džipa precej nezgovoren, vsake toliko časa sem izustil samo: »STOP!!!« in nekoliko zatem: »OK, we can go now.«[1] Značilna zastrupitev, pri kateri se počutiš, kot da si na robu smrti, je za okolico precej zabavna. K sreči je trajala samo slaba dva dni, vendar mi je kmalu sledil Tomaž; samo Klemen se je upiral vse do zadnjega.

Vse dežele z granitno kamnino in ledeniki so si podobne. Velikanske doline, rjave reke, veliko prahu in zelo malo zelenja. Ko se temu pridru-

[1] *Dobro, zdaj lahko gremo.*

Skupina Trango (z leve proti desni): Trango Monk, Trango Nameless Tower, Little Trango in Great Trango Tower

žijo še višina, močno sonce in težave s prebavo, se bledolični turisti (tudi tisti dobro natrenirani) s smešno majhnimi nahrbtniki komaj vlečejo za nosači s petindvajsetkilogramskimi tovori.

Po dveh dneh hoje smo prišli do začetka ledenika Baltoro in kmalu zatem zavili v stransko dolino ledenika Trango. Tako smo tretji dan dosegli lepo bazo ob ledeniškem jezeru, ki je celo na 4000 m premogla nekaj redkega zelenja. Tam smo se srečali z Američanoma, ki sta nam speljala smer, in s slovensko odpravo, ki je bila v bazi že štirinajst dni. Matjaž Jeran, Matevž Kunšič in Urša Rebec so imeli načrt priplezati na Trango Nameless Tower po Slovenski smeri oziroma po smeri Eternal Flame. Fiksirali so vrvi do rame, ki leži na tretjini stene. Uspeh sta jim tik pod vrhom verjetno preprečila pomanjkanje izkušenj in pretežka prtljaga, poznejše poizkuse pa slabo vreme.

Plaz in mehka kolena

Za prvo aklimatizacijo smo si izbrali gruščnat žleb, ki se začne tik nad bazo in pripelje na sedlo med Trangom in Little Trangom. To naporno tri- ali večurno opotekanje po drsečih in kotalečih se kamnih nam je tako priraslo k srcu, da smo ga med odpravo opravili kar šestkrat, včasih zaradi boljše zabave tudi ponoči. Ker je bilo vreme ugodno, je Klemen združil moči s pripadnikom iz »sovražnega« ameriškega tabora in poizkusila sta se v vzhodnem razu Trango Monka, vendar je ostal neosvojen skoraj do konca odprave. Midva s Tomažem sva se odločila za snežno smer na naš nesojeni Great Trango.

Prespala sva malo pod sedlom na 5200 m in zjutraj, prezgodaj za nas, večne študente, krenila proti vrhu. Tomaževe aluminijaste dereze (»very light, very fast«[2]) so se izkazale za »very shitty«[3], tako da sva se kmalu navezala, vendar sva po večini plezala brez varovanja. Na nekem mestu je moj soplezalec začel stokati o kloži in globini mehkega snega pod njo. Ker sem mu kot izkušen gorski reševalec zatrdil, da tukaj nikakor ni nevarnosti za plaz, sva pomirjena kmalu stopila na 6287 m visoki vrh. Pričakali so naju sonce, popolno brezvetrje in neverjeten razgled na nekatere najvišje gore sveta (K2, Mašerbrum, Gašerbrume itn). Bilo je prelepo, da bi

[2] *Zelo lahke, zelo hitre.*
[3] *Pravo sranje.*

Tomaž Jakofčič v zadnjih raztežajih smeri Eternal Flame

lahko tako šlo do konca. Medtem se je na pobočje, po katerem sva morala tudi sestopiti, počasi priplazilo sonce. Kakšnih dvesto metrov pod vrhom, ko sva bila točno na kraju, ki sem ga označil za popolnoma nenevarnega, se je utrgal plaz kložastega snega. K sreči sva bila zaradi Tomaževih majavih derez še vedno navezana in prav nama je prišel tudi poletni tečaj za gorske vodnike, na katerem smo trenirali skok v ledeniško razpoko. Te okoliščine in pregovor o neumnem kmetu in debelem krompirju so preprečili rekordno hiter sestop do baze. Čakalo pa naju je še precej dolgih, prestrašenih ur plezanja do varnega zavetja in Klemenovega nasmeha. Celotno vragolijo si je ogledal s sosednjega hriba.

Nebo brez oblačka nas je že čez dva dni spet zvabilo v višave, vendar sva oba »srečkota« kmalu ugotovila, da če glava ni na pravem mestu, tudi telo ne zmore. Iz same trme smo se tako priplazili na sedlo med Trangom in Trango Monkom in malo više ugotovili, da naš načrtovani pristop na Trango Monk po zahodnem razu nima popolnoma nobene razčlembe. Ko sta Tomažu razpadli obe vrhunski derezi, je bila mera polna. Poparjeni smo se vrnili v bazo in začelo se je dolgo obdobje slabega vremena.

Dež ...

V naslednjih treh tednih so si sledili dež, močnejši dež, dež z vetrom, sneg, sneg z vetrom, vmes pa skoraj vsak dan tudi nekaj ur popolnoma jasnega neba, ki je bilo vzrok za vznemirjenje in ugibanje o prihajajoči »šajbi«. Svojevrstno rekreacijo smo si privoščili neke noči, ko je že dva dni zapored močno deževalo. V večerni toaleti nas je iz spalnih vreč vrglo bobnenje padajočega kamenja, ki ga je valila voda čez steno tik nad bazo. Po šprintu v nogavicah čez moreno smo kar nekaj časa stali sredi naliva v varni oddaljenosti in opazovali kresanje isker med kamni. Zjutraj je bilo vse skupaj videti manj grozeče, vendar smo vseeno prestavili nekatere šotore, saj so se manjše »skalice« prikotalile v neposredno bližino kuhinje.

Da nismo popolnoma zblazneli, smo izkoristili vsak malo lepši dan in še enkrat poizkusili v Monku, preplezali pa smo tudi tri smeri nad bazo, dolge tristo metrov ali več, od tega dve prvenstveni. Postregle so s kar resno plezarijo v nekoliko mivkastem, neočiščenem granitu. Po zadnjih dveh zaporednih dneh plezanja nad bazo je vremenska napoved obljubljala prihajajoče izboljšanje, jaz pa sem imel do odhoda samo še osem dni. Zato smo se po samo dnevu počitka in v še precej slabem vremenu znova lotili približno 5850 m visokega, neosvojenega Trango Monka po vzhodnem razu. Klemen že četrtič.

... in za njim sonce

V prejšnjih enodnevnih poizkusih (tudi drugih navez) je za uspešen vzpon vedno zmanjkalo časa. Zato smo se tokrat stene lotili z opremo za bivakiranje. Prvi dan je še precej snežilo, veliko je bilo nepredelanega snega, zato je plezanje potekalo nekoliko počasneje. Vendar smo uspešno priplezali do primernega prostora za spanje in si še napeli dve dolžini vrvi za naslednji dan. Ponoči so se oblaki razkadili in začelo se je dvanajstdnevno obdobje modrega neba in slepečega granita. Od najvišje dosežene točke predhodnih poizkusov smo potrebovali še nekaj ur težavnega,

»Planet granit«

Člani odprave: Tomaž Jakofčič (Akademski AO, Promontana, Slovenska policija), Klemen Mali (AO Kamnik), Miha Valič (AO Rašica)

Opravljeni vzponi:

* 14. 8. Great Trango Tower (6287 m): Woolums-Selter, 1200 m, skala III, 80°/40°–60°; Jakofčič, Valič
* 29. 8. Sadu Spire (4600 m): Sadu, 350 m, VII+,A1/VII,VI–; Jakofčič, Valič; 1. ponovitev z varianto
* 3. 9. Garda Peak (4700 m): Karakorum khush (Užitek v Karakorumu), 300 m, VII–,A0/VI+,V; Jakofčič, Mali, Valič; prvenstvena smer na neosvojeni vrh
* 4. 9. Sadu spire (4600 m): Piyar Piyar (Ljubezen, ljubezen), 350 m, VII+,A0/VII–,V; Jakofčič, Mali, Valič; prvenstvena smer
* 6.–7.9. Trango Monk (5850 m ali več): Chota Badla (Majhno maščevanje), 450 m, VII,A2/VI,A1,70°; Jakofčič, Mali, Valič; prvenstvena smer na neosvojeni vrh
* 10., 11., 12. 9. Nameless Tower (6251 m): Eternal Flame, VIII–,A2,WI4, 1000 m; Jakofčič, Mali, Valič; prvi vzpon v alpskem slogu

zaradi mraza zvečine tehničnega plezanja. Sredi drugega dne smo prvi stopili na špičastega soseda Trango Towerja. Smer, v kateri so večkrat neuspešno poizkušali Američani, smo poimenovali Chota Badla, to pomeni Majhno maščevanje. Tako smo se vsaj malo oddolžili za »ukradeni« raz. Ko smo se še isti večer vrnili v bazo, so bili pozabljeni vsi dolgi dnevi brezplodnega čakanja.

Vreme se ni hotelo poslabšati in tako smo se, spet po samo dnevu počitka, še zadnjič povzpeli na sedlo pod Trango Tower (6251 m). Naš cilj je bila smer Eternal Flame, ki jo je prva preplezala močna nemška ekipa (Albert, Güllich, Stiegler) davnega leta 1989. Pozneje je doživela še tri ponovitve, vse s predhodnim napenjanjem vrvi. Vzpon v alpskem slogu se je vedno izmuznil, čeprav so poizkušali mnogi izkušeni plezalci. Odkar se je spodnji del izvirne smeri podrl, se do rame na tretjini stene pleza po Slovenski smeri (Knez, Cankar, Šrot). Ta del, ki smo ga preplezali prvi dan, je presenetljivo lep, kljub nekaj odsekom z zaledenelimi počmi. Z rame, na kateri je prostor za bivak, se odpre pogled na monolitni zgornji del stene, ki popolnoma nič ne zaostaja za El Capitanom. Drugi dan sta nas čakala izvrstno plezanje po počeh in zanimivi raztežaj »Do you feel the same«[4] (raztežaji v smeri so poimenovani po verzih pesmi »Eternal Flame«[5]). Zadnjo noč so nam popestrili višina, ležanje na snegu v pretankih spalnih vrečah in hrana, pozabljena na sedlu, in tako smo se tretjega dne le z muko pomikali navzgor. Pet raztežajev pod vrhom se skalno plezanje konča in začne se nekoliko položnejši snežno-ledno-skalni zgornji del. Krona odprave, ki je še pred desetimi dnevi kazala na popolno polomijo, sta bila osvojen vrh in nepozaben razgled.

[4] *Ali čutiš enako?*
[5] *Večni plamen.*

Na drugem koncu vrvi

Ob prosti ponovitvi Couzyjeve spominske smeri v Zahodni Cini

✍ Tanja Grmovšek 📷 Andrej Grmovšek

Tanja preko zadnje strehe, 11. raztežaj

Ker proste ponovitve težkih alpskih smeri po navadi predstavijo glavni junaki, sem se odločila, da tokrat opišem zgodbo iz drugega zornega kota – zgodbo o tem, kako doživljaš dogajanje na drugem koncu vrvi, kako je, ko si predvsem varovalec, opazovalec, spremljevalec in glavni ter edini navijač. Zgodba o snubljenju Couzyjeve smeri v Zahodni Cini se je začela čisto nedolžno, konec julija letošnjega leta.

Prvič: 23. 7. 2004

Ob petih zjutraj smo se prebudili skupaj z nevihto in se kar nismo mogli odločiti, ali naj gremo plezat. Vseeno smo se znašli na parkirišču tik pod Cinami in tako sem tistega dne plezala in uživala v Piccolissimi. Ves dan je pihal močan veter in obkrožali so nas črni oblaki; v daljavi so skoznje tu in tam švigale strele. Cine so bile čudežni otok sonca sredi teme, ki je vladala na okoliških vršacih. Marko in Andrej sta se zaradi nestanovitnega vremena odločila, da si bosta ogledala znamenito Couzyjevo smer v Zahodni Cini. Mogoče bi se pa to veliko in zloglasno smer le dalo preplezati. Zvečer sta bila oba navdušena tako nad svojim plezanjem kot nad smerjo. Uspelo jima je prosto preplezati in naštudirati prvih pet raztežajev, tudi enega z oceno X-. Smer je bila zelo težavna in previsna, spust pa sta lahko opravila le ob pomoči pritrjenih vrvi. Ravno pravi izziv za oba. Ogenjček v očeh in želja po čem več sta se prižgala.

Drugič: 7. 8. 2004

Ob petih zjutraj sva se z Alenko peš odpravili okoli Cin in v dolino Val Rienza, preplezat mojo dolgo želeno smer Spitagora. Marko in Andrej pa sta spet odrinila proti Couzyjevi smeri. Želela sta izvedeti, kaj se skriva še malo više. Vreme je bilo spet bolj čudno, a dež je bil napovedan šele za večerne ure. Z Alenko sva našli zelo lepo smer. K sreči se je šele za nama nabrala prava četica navez. Okoli 14 ure sva bili že čez polovico. Zapihal je vetrič, oblaki so obviseli nad nama in že je deževalo. Pa kaj niso rekli, da bo deževalo šele zvečer?! Sprva kar nisem vedela kam in kako. Ali neskončni spusti ob vrvi pod steno ali pot proti vrhu? Deževalo je kot na sodni dan. Že čisto premočena Nemca sta imela velike težave pri spustu, saj sta komaj potegnila vrv za sabo. Z nama sta ostala Italijana, ki sta imela le enojno 50-metrsko vrv in bi se nama zato rada priključila. V taki zasedbi bi potrebovali celo večnost, da bi nam uspela varna vrnitev. Padale so mastne, debele kaplje in ni kazalo, da bo prenehalo. Moja hitra odločitev je bila: samo gor in ven. Prevzela sem vodstvo, Italijana sva navezali nase in plezali smo navzgor. Še nikoli nisem plezala v takšnem nalivu, in to debele tri ure. Naša karavana se je le počasi pomikala in ko sem zagledala vršne raztežaje, se mi je odvalil kamen od srca. Varno sva zlezli na vrh, ni mi odneslo nog, nisem padla, prav ponosna sem bila nase. V megli, dežju, vetru in blatu sva hiteli proti avtu in mislili, da naju fanta že vsa zaskrbljena čakata. A ne, onadva sta še nekaj ur veselo visela pod previsi v Zahodni Cini in plezala. Ta dan jima je uspelo prosto preplezati vseh 11 spodnjih raztežajev! Zataknilo se jima je v najtežjem, v katerem se smer nad streho položi. Čez ključni del smeri je tekel slap. Škoda. Morda bi jima sicer ta dan uspelo pre-

plezati celo smer prosto. Kdo ve?! Ključ smeri je zanju tako ostal ovit v meglo in dež.

Po tem obisku smeri sta se Marko in Andrej odločila, da bosta smer zaradi večjega športnega in verjetno tudi osebnega zadoščenja ter zato, da bo dosežek večji, poskušala preplezati vsak posebej – torej vsak vse raztežaje smeri v vodstvu. Marko je prvi poskusil srečo. Z Alenko na drugem koncu vrvi mu je uspelo prosto preplezati vse razen zadnjega težkega raztežaja. Tam se mu je dvakrat odlomil oprimek, ob padcu je potegnil s seboj zadrgo klinov in stvar se je s tem končala. Spustila sta se pod steno. Smer ima ob vsakem poskusu kakšen oprimek in kakšen klin manj.

Tretjič: 14. 8. 2004

Z Andrejem sva se dogovorila, da ga grem varovat pri njegovem poskusu proste ponovitve Couzyja. Delo se je začelo tudi zame. V soboto zjutraj naju je prebudil orkanski veter in kar nisva hotela iz avta. Plezat sva se odpravila šele okoli 11h, termometer je kazal 6 °C. Andrej se je domislil, da bi se morda dalo z leve strani Zahodne Cine priti v najtežji raztežaj, vanj nabiti nove kline in ga malo preučiti. Sploh ne vem, kaj sva iskala tam gori v tistem nemogočem severnem vetru. Groza! Plezanje pri temperaturi okoli ničle, sicer v lepi in priporočljivi klasični Demuthovi smeri, je iz mene iztisnilo še zadnje atome toplote in moči. Andrej je izpeljal načrt z neverjetno eleganco. Po veliki polici sredi stene sva odkorakala v severno steno in spustila sem ga v najtežji raztežaj. S premrlimi prsti je poskušal povezati in naštudirati gibe čez streho. Od kod je jemal energijo?! Ker ni mogel zabiti novih klinov, je vse skupaj povezal s pomožnimi vrvicami in upal, da bo v redu. Potem sva splezala do vrha Zahodne Cine. Lep dan, ko le ne bi tako peklensko pihalo. Posledice vetra so bile vidne takoj zvečer in še naslednje tri tedne. Tresenje, kašljanje, glavoboli, nabuhle ustnice, izguba glasu in nenehno smrkanje me niso zapustili.

V nedeljo ob petih zjutraj se mi je zdelo, da je še bolj mrzlo. Po tihem sem upala, da mi ne bo treba vstati. Poslušala sva, če piha. Pihalo je. Pravzaprav je veter kar zavijal. Tiho sva se gledala. Iskrice v Andrejevih očeh. Saj sem vedela, da je treba vsaj poskusiti. V prvem raztežaju sploh nisem čutila prstov, držala sem oprimek, pa nisem vedela, ali ga res držim. Drugi raztežaj mi je odprl nova obzorja. To je vendar sam krš; kakšno varovanje pa je to – in kako previsno je! Cmok se je za ves dan ugnezdil v moje grlo. Morala bi že prej poklicati Alenko in jo vprašati, kako se je ona počutila v teh previsih. Navajena sem marsičesa, pa me je bilo vseeno kar malo strah. Naslednje raztežaje sem »tehničarila« za Andrejem in se samo čudila. To je bila najbolj nora smer, kar sem jih kdaj preplezala! Andrej pa se je trudil iz raztežaja v raztežaj. Videlo se mu je, da ga je včerajšnji veter preveč pobral. V petem raztežaju (X-) je padel meter pod varovališčem. Zlomka. Sprevidel je, da ne bo imel moči za še en poskus, in tako sva vedela, da bo treba priti še enkrat. Vseeno pa sva plezala naprej in Andrej je malo bolj preučil nekatere podrobnosti. Pod najtežjim raztežajem sva se vrnila pod steno. To je bila šele zabava zame. Kakšna izpostavljenost!!!

Smer ves čas išče najboljše prehode. Ima zares lepo linijo čez vse tiste previse in strehe, prav neverjetno. V njej je vse polno prečk na levo in desno, pa malo navzgor čez kakšno strehico ... in spet prečke. Prosto plezanje je zelo zahtevno, bolj »na roke« in s slabimi možnostmi za noge. Ves čas malo visi in kar naprej se kaj drobi in lomi. Mislim, da je enkratno doživetje že to, da smer ponoviš tehnično, kaj šele prosto!!! Varovanju se kar nisem mogla načuditi. Klinov je bilo toliko, da vseh niti nisem mogla uporabiti. A kaj, ko so bili stari, zarjaveli, počeni, ukrivljeni in zlomljeni; klini, skupaj z lesenimi zagozdami zabiti v razpoke ter luknje, zagozde pa so bile zaradi gliv že kar bele. Res noro!

Marko je obiskal Couzyjevo smer sredi tedna, ko se je malo otoplilo. Takrat je bil na drugem koncu vrvi Jure Niedorfer. Ob 10 uri zvečer je zazvonil Andrejev telefon. Marko je klical izpod vrha stene. Uspelo mu je prosto preplezati vso smer!!! Le pot do avta je moral še najti v temi in megli. Za njim je bila še ena velika smer. Naslednje jutro pa je že sedel v pisarni in delal.

Četrtič: 28. 8. 2004

Spet petek popoldne. Ista rutina, a že bolj utrujeno telo. Napoved je naznanjala, da bo so-

Marko med študijem smeri, 5. raztežaj

bota dan za akcijo. Vstala sva pol ure prej, ob 4.30, termometer je kazal 6 °C. Spet sem se navezala na drugi konec vrvi. Neverjetno spokojno jutro. Dan za uspeh, sem si rekla. Andrej je plezal z neverjetno lahkoto in eleganco, a na varovališčih je kar dremal. V drugem raztežaju se je začelo. Z velikanskim oprimkom je priletel navzdol in obvisel v zraku. Presneta skala, ta krš! Nič, še enkrat bo treba. V drugo je uspelo. Ko sem šla za njim, sem sredi raztežaja izpulila velik klin in kar odneslo me je od stene. Uf. Čeprav je imel klin skoraj pol kilograma, sem ga vlekla čez vso smer, za svojo zbirko. Zdaj sem imela že bolje izdelano tehniko prepenjanja iz klina v klin. Kjer ni bilo klinov, sem plezala ob Andrejevi pomoči. Ni bilo lahko. Andrej je vpenjal veliko manj klinov kot zadnjič; rekel je, da tako prihrani nekaj moči in energije. Ker sva se odločila, da gre tokrat zares, sem odvezovala pritrjene vrvi in jih metala pod steno. Fijuuu, kako so letele. Andrej je spet prifrčal navzdol z oprimkom v roki. To ni res. Še enkrat ... Tokrat mu je uspelo, odlomilo se je samo nekaj stopov, vendar ni bilo kritično. Okoli 18 uri sva bila pod zadnjim, najtežjim raztežajem. Andrej je stavil na prvi poskus. Do detajla čez streho ga je čakalo 15 metrov nič kaj lahke prečke. Na polici pod njim je zataknil nogo in počival, celo »brez rok«. Potem pa je šlo zares. Začel je, šel, šel, dvignil nogo, izvedel neko svojo kombinacijo in fijuuu, obvisel v zraku. Neeee! Ura je bila že sedem zvečer in bližala se je tema. Naštudiral je Markovo kombinacijo, počival in znova poskušal. Tudi če bi mu uspelo preplezati to mesto z rdečim krogom, bi bil menda zadovoljen. Mraz nama je počasi začel siliti pod kožo. Tokrat je Andrej stavil na naslednji poskus. Plezal je, plezal in padel. Ni šlo. Škoda, pa samo teh nekaj metrov od petstotih ... Ja, takšna so pravila igre, prosto je treba preplezati čisto vse ... Ni kaj! V mraku in ob rahlem dežju sem splezala do njega in hitela sva naprej. Čakalo naju je še 200 metrov lažjega plezanja do velike krožne police. Nanjo sva priplezala ob 23.30 v soju lune in brlečih svetilk. Nato sva ob dveh zjutraj pod steno neutrudno in sprva neuspešno iskala iz stene odvržene vrvi. Na koncu se nama je le nasmehnila sreča. Otovorjena sva se odzibala proti avtu in se pred četrto zjutraj zgrudila v spalni vreči. Kakšen dan ...

Andrej je sklenil, da ima dovolj Cin in smeri in krša in ... Smer bo že počakala do naslednjega poletja. A vedela sem, da ga grize, ali bodo tudi vsi ključni oprimki počakali na svojih mestih. Samo poslušala sem ga. Nekako sva si obljubila, da bova šla naslednji konec tedna malo na morje. Zazvonil je telefon; Marko je zagotovil Andreju, da si bo čez dva dni premislil in bo spet hotel v Cine.

Petič: 5. 9. 2004

Sredi tedna so vremenoslovci obljubljali, da bo nedelja dan za dejanja. Pa naj bo: dan za zmago. Andreju je bilo že kar nerodno, da bi me spet prosil za spremstvo. Ni mi bilo težko in spet se je vse ponovilo, le s to razliko, da sva vso soboto počivala ob Vrbskem jezeru in si polnila baterije. Tokrat sva vstala še malo prej, ob 4h. Termometer je kazal 7 °C. Joj, kaj bi dala za spanec ... Kot robot sem šla pod steno. Dnevi so bili že krajši, lune je bilo vse manj in sonce ni več posijalo v steno. Ob šestih sva že plezala. Skala

je bila prav ledena in prsti so potrebovali celo večnost, da so se malo segreli. Spokojen in miren dan se je rojeval za gorami. Vse je šlo kot namazano. Andrej je tokrat plezal dinamično, sunkovito in čisto nepredvidljivo. Včasih se je kar nekam vrgel, včasih je našel daleč najboljšo kombinacijo gibov dotlej. Ves čas je tožil, da pleza preveč na moč, da je preveč porablja, a v isti sapi zagotavljal, da ima neverjetno veliko energije. Najpomembneje pa je bilo, da ves čas plezanja ni priletel navzdol z nobenim zlomljenim oprimkom, čeprav je bil temu nekajkrat prav blizu. Tokrat je vpenjal še manj klinov. Moja tehnika je bila že tako izpopolnjena, da sva kar brzela. Vesela sem bila vsakega preplezanega raztežaja, saj sem vedela, da se nama lahko prosta ponovitev tudi tokrat izmuzne. Ob 15 uri sva bila pod zadnjim težkim raztežajem. Prvi poskus naj bi povedal vse. Spet dolga prečka, nato premor. Andrej je izvedel Markovo kombinacijo; roke so se mi potile, podajala sem vrv; lezel je, lezel, nekaj motovilil, naredil dolg dinamičen gib, spet motovilil ... videla sem, kako ga odnaša, potem pa se je odrinil in nekam skočil. Že sem mislila, da pada – odneslo mu je nogo, vendar je obmiroval. Noro!!! Še en gib, še malo; stiskala sem presneto vrv in mrmrala svojo mantro, ki si jo v takšnih trenutkih vedno ponavljam: »Zlezel bo, zlezel bo!« Še nekaj trenutkov in nato krik sreče. Solze so mi kar vrele iz oči in oba sva tulila kot zmešana. Iz doline nama je nekdo vpil nazaj, pastir je trobil v trobento in vse skupaj je bilo prav posrečeno. Pa je le uspelo! Saj ne vem, kateri izmed naju je bil srečnejši. Teh zadnjih nekaj metrov je res iztisnil iz sebe vse; še dobro, da je tak borec, drugače bi se verjetno še kdaj znašla na drugem koncu vrvi, v isti smeri. Še šest lažjih raztežajev je bilo do police; s koncem dneva sva jo dosegla. Potem pa v dolino na »šnops«! Okoli dveh zjutraj sem pripeljala v Maribor; Andreja je že čez nekaj ur čakal nov naporen delovni teden ... Kar nisem mogla verjeti, da je konec.

Francosko smer sta v spomin na alpinista Jeana Couzyja leta 1959 preplezala Rene Desmaison in Pierre Mazeaud in je veljala za eno najtežjih alpskih smeri svojega časa. Prvo prosto ponovitev je leta 1999 po nekaj letih obiskov opravil Mauro Bole - Bubu in jo, tokrat v smislu prostega plezanja označil za eno najtežjih alpskih smeri. Prosto preplezane raztežaje te 500 metrov visoke smeri je ocenil s VII+, IX+/X-, IX, IX+, X, VIII, VIII-, V+, IX+/X-, IX, IX-, X in III-V do vrha. Letošnje poletje sta smer prosto preplezala Marko Lukić in Andrej Grmovšek.

Zahodna Cina s Couzyjevo smerjo

V smeri Lizard

Ob južni meji

JZ raz Kuželjske stene

✍ in 📷 Suzana in Viktor Relja

Mraz, veter, težki oblaki – konec tedna, ko bo spet treba vpreči bencinske konje in jih usmeriti proti Primorski, potešiti plezalskega duha, ki je od celotedenskega pričakovanja silno nestrpen. A kaj storiti, če ti ni do vrveža, ki ob takšnem vremenu vlada v primorskih stenah? Kam? Gore so v oblakih, mogoče že zasnežene, kdo bi vedel. Za Paklenico in bolj oddaljene kraje, v katere si želi srce, ni časa. Torej? V knjižnici nama je zbudila pozornost zanimiva knjiga Zlatka Smerketa Stijene Hrvatske, v kateri sta opisani Kuželjska stena in smer JZ raz, IV, 180 m. Stena leži le dobrih 800 m nad morjem, ob Kolpi. Zanimivo, tam mimo se vozimo proti Paklenici, kadar se želimo izogniti gneči! Čas je, da si ogledamo nove kraje. Veliko bolje kot čakati v vrsti pod kakim vročim problemom nekje na Primorskem. Tako se je zgodil najin prvi obisk Kuželjske stene. Bilo je pred 15 leti. Že davno sva prenehala šteti dneve, ki sva jih preživela v steni in njeni okolici. Vedno je bilo prijetno, velikokrat zanimivo, včasih zabeljeno in – to nama je bilo najbolj všeč – vedno samotno.

Za dolino Kolpe si je priporočljivo vzeti nekaj več časa, saj se da plezanje kombinirati z različnimi drugimi dejavnostmi, kot so čolnarjenje po Kolpi, gorsko kolesarjenje, planinarjenje, ribarjenje. Navsezadnje je po plezanju prav prijetno končati dan z namakanjem nog v Kolpi ali s piknikom. Če se odločimo za večdnevno potepanje, je na voljo dovolj prenočišč in kampov. Poleg različnih oblik rekreacije so nam v dolini na voljo tudi naravne in kulturne zanimivosti. Na primer grad Kostel, ki je bil prvič omenjen že leta 1313 in v katerem so nekaj časa domovali tudi celjski grofje, ali pa slap Nežica, ki leži blizu vasi Fara, pod njim pa stoji edini delujoči mlin na Kočevskem – Grbac. Veliko naravnih in kulturnih lepot bomo spoznali, če se sprehodimo po Kostelski planinski poti, ki je odlično označena, urejena in primerna za vsakogar. Po-

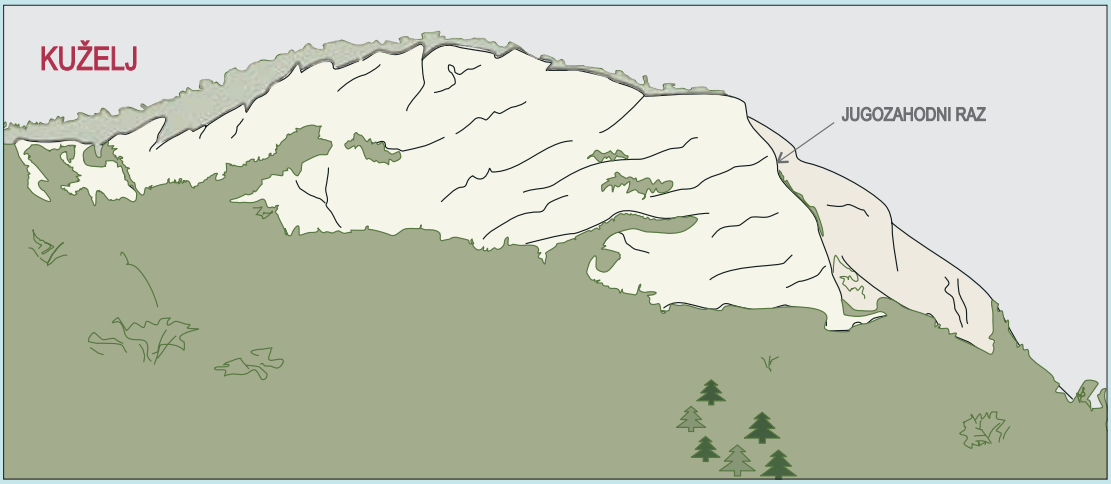

JZ raz in desni del stene, kjer poteka večina smeri.

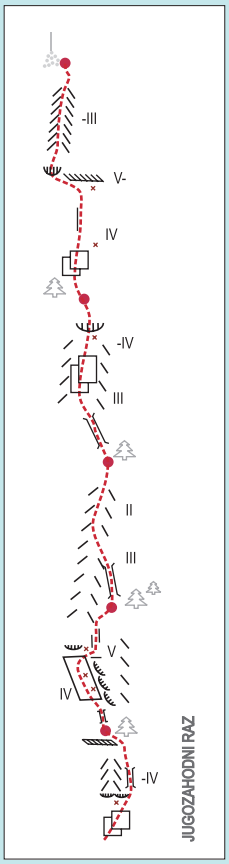
teka po večini po gozdnih poteh ter postreže s čudovitimi pogledi na kostelsko krajino. Pot se začne in konča v vasi Potok, se vzpne mimo vasi Planina na Stružnico, ki je znana po graščini nekdanjega kostelskega graščaka, in se dvigne na vrh Kuželjske stene, ki je hkrati tudi najvišja točka poti. Sledi spust mimo znamenitega naravnega okna v Kuželjski steni v vasico Rake in naprej v Kuželj. Pot se nato povzpne v vas Laze, se nadaljuje do Štajerja in se nato spusti nazaj k izhodišču. Za celotno turo potrebujemo 4–5 ur.

Kuželjska stena (874 m) je obrnjena proti jugu, njen vrh pa se dviga tik nad vasjo Kuželj, po kateri je stena – očitno – poimenovana. Ime vasi izhaja iz nekoč zelo razvite domače obrti, strojenja kož. Ugodna lega stene omogoča plezanje vse leto, le v najbolj vročih dneh jo je bolje opazovati iz osvežujočih tolmunov Kolpe. No, plezati bi se dalo tudi poleti, a je potrebno nekaj previdnosti. Prav lahko se zgodi, da nas preseneti kakšna kača, saj se v steni kaj rade grejejo. Bližnje srečanje s kačo sva doživela tudi sama in pozneje sva novo smer poimenovala Modras. Na srečo sva v steno stopila dovolj zgodaj, ko je sonce še ni ogrelo, in se je vse srečno končalo.

Kot kaže, so steno odkrili hrvaški plezalci, vsaj v literaturi so jo prvi opisali. Prvi znani plezalni obisk je doživela leta 1962, ko je bila preplezana najbolj logična linija, JZ raz, ki je danes klasična smer stene in hkrati najprimernejši cilj za prvi obisk. Preplezali so ga hrvaški alpinisti Stanislav Gilić, Pjero Katalinić in Bruno Paulić. Tudi pozneje so bili najpogostejši obiskovalci

Skica: Barbara Žižič

Skica: Barbara Žižič

stene Hrvati, o slovenskih plezalcih pa žal ni zanesljivih podatkov. Po pripovedi prebivalcev v vznožju stene je ta doživela povprečno obisk ali dva na leto; to velja tudi za današnje dni. Skala je po večini solidna, najdejo pa se tudi krušljiva mesta. Seveda je zaradi lege in skromne nadmorske višine v njej tudi dovolj »kosmatih« odsekov, ki pa resnici na ljubo niso hudo moteči. V večini smeri je varoval malo, največkrat pa nič, torej je treba količino opreme temu prilagoditi. Danes je v steni približno dvajset znanih smeri, verjetno še več. Večina jih poteka v desnem delu stene, po katerem je speljana tudi edina opremljena smer, Lizard (VI+, 120 m). V levem delu stene so znane tri smeri, med njimi je verjetno najtežja Ta leva (VII+, 170 m). Njena avtorja sta Tanja in Andrej Grmovšek, ki sta pri plezanju uporabljala izključno zatiče in metulje. V steni pa je še veliko možnosti za nove projekte.

Najizrazitejša in najpogosteje preplezana smer v steni je JZ raz, medtem ko so druge doživele le ponovitev ali dve, nekatere pa na prvo ponovitev še čakajo. Plezanje v razu poteka po kar dobri skali in v vzorni strmini, ki jo prekinjajo travnate police. Orientacijsko je smer preprosta, preplezati pa se jo da v več variantah. Najtežje plezanje nas čaka, če se raza dosledno držimo, lažji obvozi pa potekajo po večini po njegovi desni strani. Na najtežjih mestih se najde kak klin, za zadovoljivo varovanje pa potrebujemo nekaj metuljev in zatičev. Vsa stojišča so na drevesih in so udobna. Smer ne pripelje na najvišjo točko Kuželjske stene – ta je levo od izstopa, do vpisne knjige na vrhu pa je 5 do 10 minut hoje.

Razlogov za obisk doline Kolpe je torej dovolj. Ko se naš alpski svet že ohladi, se v Kuželjski steni, ki je domačinom nekoč rabila za uro (po legi senc v steni so namreč znali določiti čas), še vedno da pretegovati prste. Pa to ni edina stena, ki je v tistem koncu zanimiva za plezanje: že pogled na mogočno Loško steno, ki leži le malo naprej, ponudi veliko idej. A to je že druga zgodba ...

Dostop: Najprimernejše izhodišče je vas Ograja. Do nje vodi cesta, ki tik pred zaselkom Kuželj zavije na desno. Prevozno sredstvo pustimo pri zadnji hiši, Laze 10, pri kateri se cesta tudi konča. Domačina sta do parkiranja strpna, a vseeno povprašajte za dovoljenje. Gospodar je navdušen lovec in rad pokaže svoje trofeje, velja pa se izogniti njegovi hudi kačji slini, ki prav hitro omehča kolena. Takoj na levi, za hišo, se začne pot do stene. Najprej po strmem kolovozu, nato na levo po stezi do zaobljenega hrbta in po njem, sledeč dobri lovski stezi, ki se vzpenja proti razu, do stene. Hoje je za kako uro.

Sestop: Najbolje ga je opraviti ob vrvi. Desno od JZ raza, gledano navzgor, je dovolj dreves, po katerih se lahko spustimo do vznožja stene. Zadostuje enojna vrv.

Vodniška literatura:

* Smerke Z. Stijene Hrvatske: alpinistički vodič. Varaždin: Planinarsko društvo ravna gora, 1975.

* Spletna stran Suzane in Viktorja Relja: http://www.users.volja.net/relja.

Bubu znova na Sardiniji

Mauro Bole - Bubu je pogost gost plezališč na Sardiniji. Tokrat mu je uspelo prosto preplezati težko tehnično smer iz leta 1998, sprva ocenjeno s 6b+, A4. Smer je speljana v steni, v kateri poteka tudi znana smer Hotel Supramonte. Bubu je pri prostem plezanju ohranil svoja etična načela, ki mu dovoljujejo vrtanje na stojiščih, vmesno varovanje pa ostaja tako, kot so ga uredili prvi plezalci, z morebitnimi dodatki naravnih varoval. Najtežji je sedmi raztežaj z oceno 8b, dva pa imata še oceni 7c+ in 7c. T. J.

Kopica smeri v dolini Yosemite

Dolina Yosemite velja za ameriško meko plezanja v granitu. Meja tehničnega plezanja se je skozi desetletja dvigala, zdaj pa je vse bolj v ospredju plezanje po dolgih prostih smereh. Delček tega so hoteli začutiti tudi trije mladi slovenski plezalci, ki so tam plezali v septembru in oktobru. Nejc in Aleš Česen ter Jure Niedorfer so po ogrevanju začeli s smerjo Regular NW Face Route (VI, 5.9, A2, 600 m) v Half Domu. Smeri so se lotili na klasičen način in zanjo porabili 2 dni.

Sledil je El Capitan s prosto ponovitvijo Free Blasta (5.11b), kakor se imenuje prvih enajst raztežajev Salathe Wall, in lažja, a lepa smer East Butress (5.10b, 400 m). Nejc in Aleš sta nato nadaljevala z znano smerjo Astroman v Washington Columnu (5.11b, 400 m); do proste ponovitve jima je zmanjkalo le nekaj centimetrov na začetku zloglasnega Hardingovega kamina.

Glavni cilj odpravice je bil seveda čim hitreje in čim bolj prosto preplezati katero izmed dolgih smeri v osrednji steni El Capitana. Tako so vsi trije v treh dneh preplezali prvo smer v steni, The Nose (VI, 5.9, A2, 1100 m). V smeri so jih bolj kot težave ovirale počasnejše naveze. Po krajšem počitku sta se Nejc in Aleš lotila še smeri Salathe, ki zaradi zahtevnejšega »obveznega« prostega plezanja velja za nekoliko težjo. Preplezati jima jo je uspelo v dolgih dveh dneh. Med daljšimi smermi so vsi trije pridno plezali tudi po krajših. Prav na koncu je bratoma uspelo preplezati tudi znano poč Separate Reality (5.12a). T. J.

Nova smer v Kitchatni

Gore v področju Kitchatna so med najbolj znanimi plezalskimi območji Aljaske. Plezanje v odličnem granitu pa pogosto kazijo močne nevihte. Stuart McAleese in Mike Twid Turner sta se odpravila proti slovitemu Middle Triple Peaku, a sta zaradi slabih razmer tik pred zdajci spremenila cilj. Odšla sta na ledenik Tatina in tam v gori Nevermore preplezala novo, 1000 m visoko smer The Perfect Storm (E4, A1). T. J.

Huberja dirkata po El Capu

Brata Thomas in Alex Huber sta se v zadnjem času precej ukvarjala s smerjo Zodiac (5.7, A2, 15 raztežajev) v desnem delu El Capitana. Jeseni leta 2003 sta postavila hitrostni rekord v tej smeri z neverjetnim časom 2 uri in 41 minut, kmalu zatem pa sta Zodiac preplezala tudi prosto (8a+). Slutila sta, da bi se dalo to smer preplezati še veliko hitreje, morda celo v manj kot dveh urah. Letos sta prišla v Yosemite prav s tem namenom. V petem poizkusu junija sta z Zodiacom res opravila v neprekosljivem času – 1 uri, 51 minutah in 50 sekundah. T. J.

7. memorial Janeza Jegliča - Johana

Oktobra je v primorskih stenah potekal že sedmi memorial Janeza Jegliča - Johana. Johan je sodil v najožji vrh svetovnih alpinistov. Ukvarjal se je z vsemi oblikami alpinizma na najvišji ravni. Opravil je niz odličnih vzponov v Patagoniji, Himalaji in Alpah, zmagoval na lednih tekmovanjih in v plezališčih obvladoval X. stopnjo. Ponesrečil se je ob prvenstvenem vzponu na Nuptse (7789 m) v Himalaji jeseni leta 1997.

V spomin na velikega alpinista so se tudi letos v hitrostno-težavnostnem tekmovanju pomerili med seboj najboljši slovenski športni plezalci ter plezalke, med katerimi pa ni bilo nobene slovenske reprezentantke. Vodja tekmovanja, dolgoletni Johanov soplezalec Silvo Karo, je tekmo preselil iz Mišje peči in Črnega Kala v steno nad vasjo Osp. To je precej popestrilo dogajanje. Tekmovalci so morali v določenem času preplezati pet smeri s težavami do 7c pri moških ter 7a pri dekletih. Med dvanajstimi plezalci je peto (zadnjo) smer Polnočni kavboj preplezal le Franci Jensterle (AO Kranj), malo niže pa sta končala plezanje drugo in tretjeuvrščeni, Tomaž Valjavec (ŠPO Tržič) in mladi Miha Škof (AO Matica). Med dekleti so jedro tekmovalk sestavljale nereprezentantke. Dve, Betka Galičič (PK Škofja Loka) in Mojca Žerjav (AO Matica) sta vse smeri preplezali do vrha, zato je v prid Galičičevi odločil čas plezanja. Tretjeuvrščena je bila Katja Bajec (Akademski AO). T. J.

Martina Čufar in Marko Lukič uspela v Hotelu Supramonte

Martina Čufar (AO Mojstrana, Slovenska vojska), naša najuspešnejša športna plezalka vseh časov, ob že tako odličnih rezultatih preseneča še s hitrim dvigovanjem svojih meja. Njeni vzponi že dolgo zbujajo pozornost moških plezalcev, prav zadnji dosežki pa so že v domeni najboljših na svetu. Njena pripravljenost se ob železni disciplini športnega

življenja vseskozi izboljšuje in Martina skoraj ne pozna padca forme. Krona njene letošnje sezone je verjetno pred kratkim preplezana smer Hotel Supramonte. Smer, ki je bila preplezana leta 1998, je s svojimi enajstimi raztežaji s težavami do 8b ena najtežjih dolgih športnih smeri na svetu. Martina se je odpravila tjakaj z najboljšim možnim soplezalcem za tovrstne smeri, Markom Lukičem. Že takoj po prihodu sta se odpravila na ogled smeri in preplezala prve tri raztežaje (7b+, 7c+ in 8b), naslednji dan pa sta jih ponovila in spoznala še naslednje tri (8a+, 8b in 7c). Po dnevu počitka je šlo zares. Martina je vodila prve tri, Marko pa druge tri raztežaje. Najtežja raztežaja sta v vodstvu preplezala oba. Zadnjih pet sta se zaradi bližajoče se noči menjavala v vodstvu (7c, 7a+, 7b+, 7b in 7b). Martina je vse raztežaje preplezala brez padca, Marko pa je moral petega ponavljati. »Smer, ki je bila moja dolgoletna želja, sva proti pričakovanjem preplezala zelo hitro. Tako nama je ostalo še nekaj časa za plezanje v številnih plezališčih otoka, ki je pravi raj za plezalce,« je po prihodu domov navdušeno komentirala Martina Čufar. Za nameček je pred nekaj dnevi v Mišji peči preplezala še eno svojih najtežjih smeri, Milenium (8b+). T. J.

Šola v Managu 2004

Prvi oktobrski dan sta se iz nepalske Himalaje vrnila domov dva slovenska inštruktorja alpinizma Boris Strmšek in Miha Larisi, ki sta skupaj z Romanom Robasom, vodjem slovenske ekipe inštruktorjev, pomagala pri izvedbi osnovnega tečaja letošnje gorniške šole v Nepalu. Prvi del šole, v kateri je sodelovalo 33 tečajnikov, 6 nepalskih inštruktorjev in trije slovenski, je bil izveden v Katmanduju, drugi del pa v Manangu pod Anapurnami. Tečaj je spremljalo spremenljivo vreme, ki je nekoliko oviralo izvedbo praktičnega dela tečaja. Gorski del tečaja je bil izveden pri jezeru Tilicho (okoli 5000 m) in na bližnjem ledeniku. Precej težav na letošnjem tečaju je bilo tudi zaradi vodstva tečaja, ki so ga letos prevzeli Nepalci. To se je izkazalo za precej neposrečeno, kar so spoznali tudi na Nepalski gorniški organizaciji (NMA). Na tečaju bi moral sodelovati tudi slovenski zdravnik, vendar se nihče ni odzval na razpis, kar je kasneje pomenilo (ob okrnjenem programu predavanj iz prve pomoči) tudi nekaj zdravstvenih težav med tečajniki ter inštruktorji. Sicer pa se je ob 25. obletnici Gorniške šole v Manangu (Manang Mountaineering School) pojavilo kar precej vprašanj o organizaciji tovrstnih tečajev, o prihodnosti šole, slovenskem sodelovanju, zagotavljanju potrebnih sredstev in drugih pomembnih zadevah, odgovori pa so pogosto precej nejasni. Več o letošnjem tečaju v prihodnjih številkah Planinskega vestnika. Besedilo in foto Boris Strmšek.

Bela noč

Legla bom
v suho strugo potoka.

Pripelji bele sestre, snežinka!

Tesno me objemite,
naj me nihče ne najde ...

Maja Lokar

Roman Robas med predavanjem

Tečajniki med vajami na ledeniku

Potepanje po kolovozih in grebenih Volovje rebri ...

... in razmišljanje o prihodnosti

✍ Darja Jenko

Sončen predpraznični dan, kot naročen za potepanje po krajih okoli Ilirske Bistrice, ki jih sicer bolj malo poznam. Vendar pa sem zadnje čase veliko slišala o Volovji rebri, kjer naj bi stale vetrne elektrarne, s pogorja navzdol pa naj bi vodili daljnovodi. Najbolje, da se odpravim takoj, kajti želim videti še neokrnjeno Volovjo reber, brez hrupnih vetrnic, pa še gibanje utegne biti omejeno, ko bodo le-te že postavljene. Vsekakor pa je doživljanje narave povsem drugačno, ko se tam pojavijo energetski ali kakšni drugačni objekti, s katerimi si postavljamo »spomenike« sodobne civilizacije.

V času po 2. svetovni vojni, ko je potekala intenzivna industrializacija in so ljudje zapuščali kmetije in se odpravljali za zaslužkom v večje kraje, so se travniki in pašniki začeli zaraščati, kajti prevladalo je mnenje, da je to manj oziroma celo nič vredna kraška zemlja. Vendar pa suhi travniki in opuščeni pašniki, ki so ponekod že v fazi zaraščanja, predstavljajo pomembno naravno okolje za številne rastlinske in živalske vrste.

Na tem območju uspeva kar osem rastlinskih vrst, ki so zavarovane z Odlokom o zavarovanju redkih ali ogroženih vrst: bratinski košutnik, brstična lilija, Clusijev svišč, planika, kranjska lilija, žafranska lilija, gorski narcis in gorska logarica. Gorski narcis in gorska logarica pa sta tudi na seznamu strogo zavarovanih rastlinskih vrst po Bernski konvenciji (Konvencija o ohranjanju evropskih prosto živečih rastlin in živali ter njihovih habitatov).

Na širšem območju Volovje rebri se pojavlja kar 31 rastlinskih vrat, ki so kot ranljive ali redke vrste navedene v Rdečem seznamu ogroženih vrst. Med ranljivimi vrstami je dobra tretjina orhidej, predvsem takih, ki uspevajo na pustih travniščih: piramidasti pilovec, bezgova prstasta kukavica, čebeljeliko mačje uho, muholiko mačje uho, stasita kukavica, navadna kukavica, bleda kukavica, škrlatnordeča kukavica, trizoba kukavica, pikastocvetna kukavica, čeladasta kukavica, in navadna oblasta kukavica. Svoj življenjski prostor imajo tu tudi orhideje svetlih gozdov in gozdnih robov: dolgolista naglavka, pegasta prstasta kukavica, navadna splavka. Poleg močno zastopanih orhidej uspevajo tu tudi druge ranljive vrste iz Rdečega seznama: navadni zlati koren, ilirski meček, brstična lilija, navadna potonika, črna čmerika in gorski kosmatinec. Omeniti pa je potrebno tudi redke vrste iz rdečega seznama, ki rastejo na obravnavanem območju. Med nje sodijo navadni ožepek, hrvaška grebenuša, žajbelj, deljenolistna črnobina, Tommasinijeva konjska kumina, in balkanska materina dušica. Nikakor pa ne smemo zanemariti endemičnih vrst, kot so konjiška perunika, ki je kot nezadostno poznana vrsta tudi uvrščena na Rdeči seznam, ter Justinovo in Marchesettijevo zvončico.

Prava neposeljena divjina, le nekaj kolovozov in ne pretirano uhojenih poti. Pri svojem potepanju sem v celem dnevu srečala mlad par, ko pa sem se v poznem popoldnevu vračala navzdol, me je prehitel še en gorski kolesar. Izgleda, da ta dan območje ni bilo pretirano obiskano, pa tudi drugače se verjetno na tem območju ne tare velikih skupin, kajti če bi se, ne bi bil to raj za številne ptičje vrste. Na suhih travniščih opazim več ptičjih gnezdišč.

Pri pregledovanju podatkov Društva za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije (DOPPS) sem zasledila, da je bilo samo na ožjem območju Volovje rebri ugotovljenih 68 vrst ptic, od tega 56 gnezdilk oziroma 41% tistih, ki sodijo v eno od kategorij rdečega seznama ogroženih gnezdilk Slovenije, ter da je Volovja reber kot

del predlaganega posebnega območja varstva za ptice na področju Snežnik–Pivka, ki je opredeljeno kot lokaliteta, bistvena za ohranjanje ugodnega statusa ptičjih vrst. Vsekakor gre za najbolj ohranjeno tovrstno območje na Primorskem, saj je vrstna pestrost ptic na ožjem območju Volovje rebri gotovo med najvišjimi v Sloveniji. Na nacionalnem nivoju je izjemno pomembno odkritje svetlooke penice, kjer gre za edino potrjeno gnezdenje te mediteranske vrste v Sloveniji. Opaženih je bilo veliko gnezdišč poljskih škrjancev, drevesnih cip, slegurja, repnika in rjavega srakoperja. Od sedmih vrst ujed štiri gnezdijo v neposredni okolici območja in se tod pogosto pojavljajo, saj jim predstavljajo suha kraška travišča ugodna lovišča. Med nje sodijo orel kačar, sokol selec, kanja in skobec. Pretežno skalnate travnike naseljuje kotorna, ki v Sloveniji sodi med redke ptičje vrste in običajno gnezdi na nekoliko višji nadmorski višini, pozimi pa se pomakne nižje. V zimskem času je bila pogosto videna v širši okolici Bistriške bajte. Tudi podhujka je precej pogosta ptica teh območij, saj ji obsežne travniške površine in nižje ležeči topoljubni gozdovi nudijo ugodne življenjske pogoje. Večji del populacije globalno ogrožene vrste kosca živi sicer v dolini Pivke in Reke, posamezni teritorialni samci pa so bili opaženi tudi na predlagani trasi daljnovoda pri Kamenščini. Tukaj gnezdijo tudi pisana penica, hribski škrjanec in zelo ogrožena rjava cipa. Ob grebenih Volovje rebri je lovno območje planinskega orla in pomembna selitvena pot za beloglave jastrebe, ki gnezdijo v Kvarnerju.

Poleg številnih ptičjih vrst in več vrst malih sesalcev predstavlja Volovja reber z okolico tudi neposredni in posredni življenjski prostor velikih zveri kot so volk, ris in v manjši meri celo rjavi medved.

Vsekakor pa je vredno omeniti tudi zanimivo zgodovinsko in kulturno dediščino območja Volovje rebri, ki jo predstavlja večje število utrdb, postavljenih po podpisu Rapalske pogodbe, kajti to področje je predstavljalo mejno črto po prvi svetovni vojni med Kraljevino Srbov Hrvatov in Slovencev ter Italijo. Podzemni prostori in hodniki, ki so služili za namestitev in oskrbo vojakov ter skladišča, so še vedno dokaj dobro ohranjeni. Utrdbe so za površne obiskovale dobro skrite, prav tako pa tudi vhodi vanje, veliko bolje pa je opazno naravno okno, do katerega po okoliškem kamenju vodi ozka stezica.

V južni Nemčiji sem videla veliko vetrnih elektrarn, vendar so bile vse postavljene v nižini, na intenzivno obdelanih poljih, kjer gojijo pretežno monokulturne poljščine, torej na območjih, kjer je naravno okolje že v veliki meri uničeno in ni potrebno graditi dodatnih cest in ostale infrastrukture. In tudi v južni Nemčiji je več močnejšega vetra na gorskih grebenih kot pa v nižini. Ali vetrne elektrarne v Sloveniji res potrebujemo oziroma kam jih bomo postavili, je vprašanje s katerim se zadnje čase veliko ukvarja predvsem nevladna iniciativa, odločitve o tem pa se sprejemajo na drugih nivojih. Zavedati pa se moramo tudi, da je smiselno vedeti tako prednosti kot tudi slabosti vetrnic, kajti ko bodo enkrat postavljene in bo krajina degradirana, je ne bo mogoče več vrniti v sedanje stanje.

Vsakič znova se sprašujem ali smo Slovenci res iz dneva v dan večji potrošniki energije, da potrebujemo nove vire. Ali sorazmerno s povečevanjem porabe energije narašča tudi naša delovna storilnost ali pa porabljamo vse več energije, ker smo pogosto malomarni, oziroma, ker je ta še vedno poceni? Kaj ne bi imeli prižgane luči le v prostorih, kjer jih potrebujemo, prižgan le radio, ki ga poslušamo oz. televizijo, ki jo gledamo, ...?

Veliko govorimo o okolju prijaznem turizmu, ekološkem načinu življenja, recikliranju odpadkov, koliko tega pa udejanjamo pa je povsem druga zgodba.

Investitor Elektro Primorska mora za pridobitev gradbenega dovoljenja za Vetrne elektrarne na Volovji rebri pridobiti še Okoljevarstveno soglasje, ki ga izda Agencija RS za okolje. Investitor je za Okoljevarstveno soglasje zaprosil konec avgusta, postopek pa je do 10.11. v fazi javne razgrnitve. Če bo investitor dobil gradbeno dovoljenje, bo na Volovji rebri stala vetrna elektrarna z več deset vetrnimi turbinami in povezovalnim daljnovodom. (Op. ur.)

Alpe za prihodnje generacije

Alpski teden v Kranjski Gori konec septembra 2004

✍ in 📷 Marjeta Keršič – Svetel

V zadnjih desetih letih je bil Alpski forum organiziran že v petih različnih alpskih deželah kot samostojna konferenca Mednarodnega združenja za raziskovanje Alp (ISCAR). Združenje sestavljajo ugledne znanstvene ustanove dežel Alpskega loka, med njimi tudi Slovenska akademija znanosti in umetnosti. Sestanek v Kranjski Gori z naslovom Alpe bodoče generacije, ki je potekal od 22. do 25. septembra letos, pa pomeni prelomno točko v tej tradiciji. Že na Forumu leta 2002 v Alpbachu (Avstrija) je vzniknila ideja, naj bi naslednji sestanek presegel dotedanje okvire srečanj, ki so bila čisto akademske narave, in posvetil večjo pozornost reševanju aktualnih problemov. Zato so se tri organizacije, ki posegajo v delovanje in odločanje v okviru Alp – CIPRA International, Zveza alpskih mest in Mreža zaščitenih območij v Alpah – odločile, da bodo skupaj z ISCAR organizirale mednarodno konferenco. Tako so se v Kranjski Gori prvič na skupnem posvetovanju srečali tako znanstveniki, specialisti za preučevanje Alp, kakor tudi predstavniki alpskih občin in naravovarstvenih ustanov.

»Letošnje srečanje v Kranjski Gori ima zelo velik pomen,« je o posvetovanju povedal dr. Anton Brancelj, strokovnjak za biologijo alpskih jezer, ki je prevzel organizacijsko vodstvo posvetovanja (posvet so soorganizirali slovenski gostitelji - SAZU in pa vodstvo ISCAR v Švici...). »V geografskem pogledu je Kranjska Gora le nekaj kilometrov oddaljena od točke, v kateri se stikajo tri velike kulture in jezikovna območja v Evropi – germansko, romansko in slovansko. Stoletno sobivanje omenjenih kultur v alpskem prostoru je dragocena izkušnja tudi za prihodnost v letu 2004 razširjene Evropske skupnosti.«

Kakšne bodo Alpe, ki jih bomo zapustili prihodnjim rodovom? To je bilo temeljno vprašanje večdnevnega posveta, ki se ga je udeležilo več kot 120 uglednih strokovnjakov in predstavnikov prebivalcev Alp.

Seveda se je treba najprej vprašati, kaj nam Alpe pomenijo danes. Posvetovanje v Kranjski Gori je zelo jasno pokazalo, da se že dandanes

Je miniranje v TNP dovoljeno?

kažejo v zelo različnih podobah: od velikih alpskih mest do samotnih gorskih kmetij; od območij neokrnjene gorske divjine do obsežnih športnih poligonov; od turističnih središč s hoteli in zabavišči do stoletja stare kulturne krajine z dragocenimi spomeniki ljudskega stavbarstva; od industrijskih območij do prostranih gozdov, od večpasovnih prometnic do mogočnih gorskih ostenj ... Razgibano gorovje s strmimi gorami, številnimi dolinami, mnogoterimi vrstami rastlin in živali, neštetimi krajevnimi kulturnimi posebnostmi in narodnostnimi manjšinami je prava prispodoba naravne in kulturne pestrosti, ki nima le lokalnega, ampak tudi evropski in celo svetovni pomen. Nobenega dvoma ni, da bodo Alpe prihodnjih generacij drugačne od današnjih – pa saj tudi mi dandanes doživljamo Alpe, ki so precej drugačne od tistih pred stoletji. Gre za dinamično okolje, ki se spreminja – spreminjajo pa se tudi vrednote, potrebe in način življenja, tako prebivalcev kot obiskovalcev Alp.

Nobenega dvoma ni več, da lahko pričakujemo velike spremembe podnebja in vremenskih razmer, ki bodo močno vplivale na življenje v Alpah. Že danes postaja jasno, da bo čista pitna voda v prihodnosti redka in dragocena dobrina

Do kam še? Avto na Planini pri Jezeru
Tomaž Rusimovič

– kakršni koli razvojni načrti v Alpah bodo morali torej upoštevati predvsem to, da so Alpe vir pitne vode za milijone prebivalcev Evrope. Strašanski problem Alp je že dandanes promet – zaradi njega je ozračje ponekod že nevarno onesnaženo, nekatere doline pa so se spremenile v avtocestno betonsko džunglo. Naravna dediščina Alp z vso svojo biotsko pestrostjo in ostanki divjine je tako pomembna, da o njeni usodi nikakor ne morejo odločati le lokalne skupnosti. Nemogoče je tudi pričakovati, da bo vse breme ohranjanja naravne in kulturne dediščine padlo le na domačine.

V obdobju svetovnega gospodarstva in neizprosne konkurence na trgu so alpski kraji zaradi težavne dostopnosti, pomanjkanja infrastrukture in tudi neugodne strukture prebivalstva v zelo velikih težavah. Kako najti gospodarske dejavnosti, ki so lahko kljub vsem težavam alpskega prostora konkurenčne? In kako izkoristiti alpske posebnosti kot izrazito tržno prednost? Odgovorov na ta vprašanja je zelo veliko – težko pa je poiskati najboljšo razvojno pot za posamezne kraje v Alpah. Poti razvoja so namreč lahko zelo raznovrstne: od tega, da posamezne predele prepustimo temu, da se povrnejo v stanje nove »divjine«, do graditve velikih turističnih in rekreacijskih središč; od razvijanja kmetijskih dejavnosti na tradicionalnih temeljih z visokokakovostnimi pridelki do najsodobnejše industrije.

Posebno pozornost so na posvetovanju namenili različnim oblikam in načinom ohranjanja naravne, kulturne in duhovne dediščine Alp; vse to lahko pomeni izrazito razvojno prednost za domače prebivalstvo. Pri tem imajo lahko izjemno pomembno vlogo zavarovana območja. Ta namreč ne pomenijo ovire za razvoj, pomenijo pa odločitev za povsem svojevrstne oblike razvoja, ki morajo temeljiti predvsem na ohranjanju krajevnih posebnosti.

Srečanje v Kranjski Gori je jasno pokazalo, da je za pravilno odločanje o razvoju v Alpah potrebno zelo veliko znanja najrazličnejših strok. Številne znanstvene ustanove izvajajo množico raziskovalnih programov o Alpah, tako da tega znanja nikakor ni malo – treba pa bo bolje poskrbeti, da bodo znanstvena spoznanja zares uporabljali tisti, ki odločajo o razvojnih odločitvah.

Pismo Nade Kostanjevic

V 10. številki PV sem prebrala članek Iztoka Tomazina o višinski bolezni in da se pojavlja pri višini 2500 m. Leta 1954 sem se udeležila zvezne planinske šole na Durmitorju. Izbrani smo bili po »republiški kvoti«; Slovenci se tega tabora niso hoteli udeležiti. Imeli smo le alpinističnega inštruktorja iz Slovenije, ki pa je bil silno domišljav in nesposoben (z nami je bil le dva dni) in je od nas deklet (bilo nas je le šest) zahteval, da mu pripravimo ležišče iz smrekovih vejic in mu strežemo. A ne nameravam pisati o tem. Sama sem skupaj s tremi fanti zastopala Hrvaško. Vojvodino pa je zastopal fant, čigar imena se ne spominjam in ki smo mu rekli »Cile« (civilist), saj ni imel nobene planinske oprave in verjetno ni bil še nikoli v hribih. Pri hoji je bil vzdržljiv in discipliniran. Prvih nekaj dni smo se gibali v višini do 1800 m. Ko pa smo prišli nekoliko više, mu je postalo slabo. Ker sem bila na vrhu, ki smo ga »osvajali« – bil je dvatisočak – že pred dvema letoma z reškimi planinci, so določili mene in nekega starega profesorja, ki se je tudi udeležil šole, da ga spremiva v dolino. Cileta sicer ni bilo treba podpirati, vendar je stopal kar precej negotovo. Hodili smo po navadnih planinskih poteh, na katerih se ni bilo treba nikjer prijeti z roko. Kakor hitro smo prišli do gozdne meje – domnevam, da smo bili na višini približno 1600 m (tam je gozdna meja precej višja) – je Cileta vsa slabost minila. Naslednje dni ni bil nič več bolan, tudi dvodnevnega izleta se je udeležil, a više ni šel nikoli več.

Nada Kostanjevic

Varno na grebenu

Spoštovani g. Andrej Stritar, bojim se, da so vaši dvomi o varnosti gostov na sliki iz PV 9, str. 28 nekoliko prenagljeni in precej posplošeni. Poskušal vam bom na kratko pojasniti delovanje vodniške naveze na grebenu.

Zeleniške špice so šolski primer vodenja po izpostavljenem grebenu s težavnostjo do II. stopnje. Težavnost ni velika, se pa strinjam z vami, da se na takem terenu skrivajo nevarni odstavki; eden takih je po vašem mnenju tudi na naši fotografiji. Moram vas potolažiti, da je bil posnetek narejen na kraju, ki je sicer res nekoliko izpostavljen, a je ocenjen z I (to je težavnost, pri kateri začnemo uporabljati roke). Po mojem mnenju je na sliki prikazana povsem normalna, varna naveza, ki se giba po grebenu. Na sliki je vidna le polovica naveze (zadnji na sliki ne sodi zraven), druga polovica se skriva za skalnim robom, ki bi preprečil morebiten zdrs (ta ni viden na sliki). Na izpostavljenih grebenih pri napredovanju za varovanje po navadi uporabljamo naravne danosti, roglje, stolpiče, razčlembe itn. Čeprav je ocena I nizka ocena težavnosti, položaja nisem podcenjeval in sem varoval na povsem primeren način.

Mislim, da ste v svojem prispevku o varnosti na grebenu, ko omenjate učne ure alpinistike pod Turncem, nehote pomešali gibanje enakovredne naveze dveh alpinistov z gibanjem vodniške naveze. Gibanje obeh sicer poteka po istem terenu in tudi cilj je isti, je pa velika razlika v izbiri vrvne tehnike. Pri gibanju navzgor držimo vodniki vedno napeto kratko vrv do vodenega pod nami. Tako ob morebitnem zdrsu vodenega sunek sile ne bi bil tolikšen, da ga vodnik ne bi mogel zadržati. Pri gibanju enakovredne alpinistične naveze seveda ni tako. Če pade prvi v navezi, pridobi med prostim padcem, preden se vrv napne, toliko hitrosti, da se sunka sile ne da vzdržati brez ustreznega varovanja. Gibanje vodniške naveze na izpostavljenem grebenu pa poteka po zelo kratkih raztežajih, od roglja na rogelj, tako da je videti, kot da tekoče napreduje. In ker so takšni grebeni zelo razgibani, se tudi tehnika varovanja nenehno spreminja.

In še nekaj je nehote imelo svojo vlogo. Sama slika. Vsak fotograf si želi, da bi bila njegova slika čim bolj zanimiva, drugačna, boljša. Zato si izbiramo neobičajne položaje, da bi bili zorni koti čim bolj nenavadni, izpostavljeni. Moram priznati, da sem pri tej fotografiji uporabil manjši trik – nekoliko sem nagnil fotoaparat in izpostavljenost povečal. Očitno mi je uspelo.

Predlagam vam, da se odpravite na turo, ki ji sami niste kos, z gorskim vodnikom in se sami prepričate o naši profesionalnosti. Prepričan sem, da boste presenečeni. Želim vam obilo gorskih užitkov še naprej.

Gorski vodnik Zvonko Požgaj

Pismo bralca

Prav lepo pozdravljam celotno uredništvo Planinskega vestnika. Revijo prebiram že četrto leto. Moram vas pohvaliti, nova oblika Vestnika mi je zelo všeč. Zelo uporabni se mi zdijo opisi poti tujih gora. Tako sem letos s pomočjo tega opisa obiskal 3068 m visoki Säuleck v Avstriji in nisem imel večjih težav. Upam, da bo še več takšnih opisov vzponov na tritisočake v Avstriji, pa tudi v Dolomitih. Še naprej vam želim veliko uspeha pri urejanju te priljubljene revije. Pošiljam vam sliko, ki sem jo posnel pri vrhu Menine planine, ko sem naletel na »kopalnico«, v kateri se je treba za nadaljevanje poti primerno urediti.

Stanko Polič

PISMA BRALCEV

Dober dan, sonce

Ko se zjutraj prikaže žarek sončne topline, kako nam (planincem, popotnikom in vsem) dobro de. Jesen je prišla med nas. Človek naj bi se iz spoštovanja odkril soncu v pozdrav: Dober dan, sonce. Sončni žarek naznanja, da se dela lep dan. Kadar pa gre sonce za goro spat, pohitimo, da pridemo na cilj, preden se znoči. Teh naukov marsikdo »ne potrebuje«; pa vseeno ponavljam, da se dan v jesenskem času hitreje spremeni v noč.

Sopotnica, gospodična Luna, pa je drugačna žoga. Sveti nam na pot pod nogami, hkrati pa je »zvitorepka«, lisičje obarvana. Posebno otroške oči so ob njeni svetlobi na stezi videvale razne oblike strašil, ki so prihajale bliže in bliže. Bila pa je le senca kakega predmeta v naravi. Otroci ne hodijo k sosedom po mleko, kot smo nekoč mi po naročilu staršev. Hodili smo ob zadnji večerni molži, tako da se je včasih že znočilo. Strici pa so medtem pripovedovali strašilne bajke. Otroški svet naših doživljajev ne razume, sodobnost pa tega ne komentira. Tudi v vojnih razmerah so vedeli povedati o luni kaj usodnega ali rešilnega. V gorništvu pa se marsikaj dogaja tudi v deževnih in meglenih urah. Megla človeka zapelje na tuja pota, da tava okoli svoje osi, cilja pa ni in ni. Bodimo previdni. Tudi drugače. Nezavarovani jaški ob poteh, ki so jih prerasle trave, so mogočne pasti. Okrogli kamni, podobni srednje velikim krompirjem, spodvijajo gležnje, pa tudi padci čez korenine so lahko usodni. Če se le da, jih odstranimo, da preprečimo zlo! Želja nas vseh je, da se vrnemo nepoškodovani domov, in srečno, kamor koli greste! V uredništvo pa lep planinski pozdrav.

Janko Mlakar

Zahvala

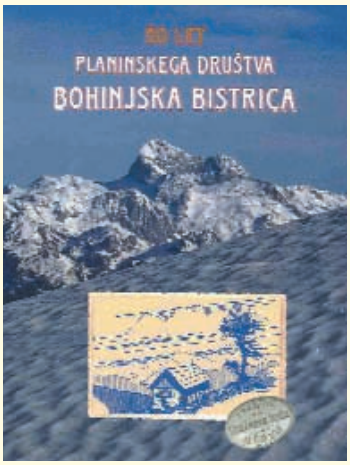
Iskreno se zahvaljujem neznanemu najditelju mojega dnevnika Poti kurirjev in vezistov NOV, ki sem jo izgubil letos poleti. Lepa hvala!

Planinski pozdrav!

Aljoša Remškar

Pol stoletja v Bohinjski Bistrici

50 let planinskega društva Bohinjska Bistrica, zbornik, Lojze Budkovič in PD Bohinjska Bistrica, PD Bohinjska Bistrica, 2004.

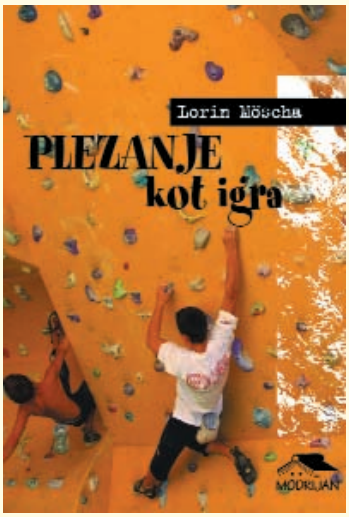

Bohinj je tako zelo obdan z gorami, da sta v dolini kar dve planinski društvi. PD Bohinjska Bistrica letos praznuje petdesetletnico ustanovitve, ki so jo dostojno obeležili – z novo Orožnovo kočo na planini Za Liscem in z zbornikom, v katerem je prikazana prehojena pot društva. Kot večina planinskih društev je tudi to imelo svoje boljše in slabše čase, enako pa velja tudi za zgodovinsko gradivo – o nekaterih obdobjih obstaja veliko zapisov, o drugih skoraj nič. V zborniku, ki ima slabih sto strani, je zbrana kronika društva, podkrepljena s številnimi črnobelimi fotografijami, predstavljeni so nekateri »stebri društva« (predsedniki, zaslužni člani) ter mladinski in alpinistični odsek in njune dejavnosti; mladi se predstavljajo celo z barvnimi fotografijami. Sledi nekaj zabeležk z izletov v tuje gore, predstavitev Bohinjske planinske poti in preko četrt stoletja zgodovine turnega smuka Rodica – Suha. Posebej zanimivo in lepo so opisane planinske koče v okolici Bohinja – zapis je prispeval pokojni Tine Mihelič; v njemu svojstvenem slogu. Zbornik zaključujeta dva prispevka o Orožnovi koči ob 110-letnici odprtja te prve koče SPD, skupaj s fotografskim gradivom; tako iz zgodovine kot o gradnji nove koče. Četudi je PD Bohinjska Bistrica »mlado« v primerjavi s častljivimi »stoletniki«, pa je njegova zgodovina dovolj bogata, da je lahko nastal spodoben zbornik, ki pokaže za današnje čase prav neverjetno požrtvovalnost, navdušenje in prostovoljno delo, kar je bilo v preteklosti značilnost večine društev. Sodobnost spreminja vse, vendar kaže, da je mogoče tudi zdaj. Lep primer je prav nova Orožnova koča, ki jo je relativno majhno društvo postavilo pokonci prav z veliko zagnanostjo. Škoda le, da z zbornikom niso počakali toliko, da bi vanj dali tudi fotografije nove koče.

Marjan Bradeško

Plezanje kot igra

Plezanje kot igra, Lorin Mooscha, Založba Modrijan, Ljubljana, 2004.

»Priročnik, napisan z ljubeznijo – do otrok in plezanja. To je prvo kar sem začutila, ko sem ga začela prebirati. Iz njega veje ustvarjalnost in poznavanje značilnosti otrok, ki si vedno želijo kaj novega.

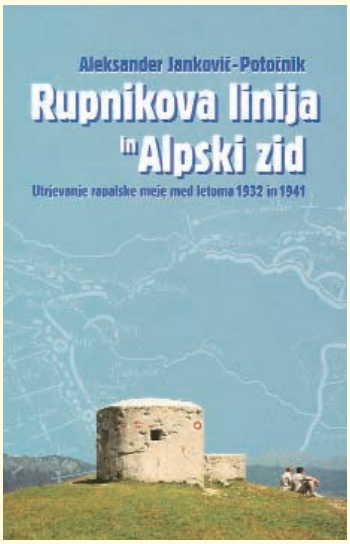
V tem priročniku je veliko iger, ki bodo otrokom popestrile plezanje, jih naučile izboljšati zbranost, se sprostiti in jim tako omogočile večji užitek v lahkotnem gibanju proti vrhu plezalne smeri. Plezalne igre in igre misli pa ne koristijo le začetnikom, temveč tudi nam, vrhunskim tekmovalcem,« je v spremni besedi knjige Plezanje kot igra zapisala Martina Čufar, do danes najuspešnejša slovenska športna plezalka. Njene besede v marsičem povedo veliko o knjigi, o kateri teče beseda, kot tudi o stanju športnega plezanja dandanes.

V svetu in pri nas vsak mesec narašča število umetnih plezalnih sten in vsako leto lahko izbiramo med vedno več odlično opremljenimi, očiščenimi in zavarovanimi naravnimi plezališči na vseh kontinentih sveta – z izjemo Antarktike. Vsak dan pa se tudi povečuje število otrok, mladine in odraslih, ki jim športno plezanje postaja pomembna oblika preživljanja prostega časa, vsakodnevna rekreacija ali celo šport, ki se mu bodo popolnoma posvetili – športno plezanje marsikomu postaja način življenja.

Za tako raznovrsten šport, kot je plezanje, v slovenščini pravzaprav primanjkuje literature. V prevodu lahko beremo odlično delo Učinkovito skalno plezanje avtorjev Goddard-Newman. Fakulteta za šport Univerze v Ljubljani je izdala knjigo Osnove športnega plezanja, različnih avtorjev. Preberemo pa lahko še kakšen ducat diplomskih nalog, ki se neposredno nanašajo ali samo obrobno obravnavajo športno plezanje. Tudi zato je Plezanje kot igra knjižno delo, ki je razveselilo športne plezalce, inštruktorje športnega plezanja, športne pedagoge in trenerje športnega plezanja ter tekmovalce. Vsi našteti bodo lahko pri svojem delu ali vsakodnevni vadbi črpali ideje in jih uporabili v praksi.

Dobrih 145 strani debela knjiga ni obsežna, je pa vsebinsko zelo bogata. Jedro priročnika je več kot 50 primerov iger in nalog, ki so plod ustvarjalnosti avtorja in prepričanja drugih vaditeljev, da je mogoče plezanje poučevati skozi igro. Osnove športnega plezanja bogatijo telesne in miselne vaje, gibalne naloge in igre, s katerimi lahko s sistematičnim delom in vztrajnostjo pri otrocih pomagamo oblikovati gibalne vzorce. Igre so primerne tako za začetnike kot tudi za tiste, ki se s plezanjem ukvarjajo že dalj časa in jih je njihov način vadbe pripeljal do nemotiviranosti in utrujenosti. Vsekakor dobrodošla novost v obliki uporabnega priročnika in knjige, ki ne bo zaprašena obležala na knjižnih policah.

Silvij Morojna

Rupnikova linija

Rupnikova linija in Alpski zid, Utrjevanje rapalske meje med letoma 1932 in 1941, Jankovič Potočnik Aleksander, Galerija 2, Vrhnika, 2004. 224 str.

Svet, kjer prebivajo Slovenci, leži tako na geografskem »prepihu« kakor tudi na »prepihu« interesov različnih narodov, ki so tu vodili mnogo različnih spopadov in vojn. Radi se spominjamo Napoleonovih zmag in porazov, predvsem pa prve svetovne vojne, ki se je odvijala v našem visokogorju. Zato tudi vso tovrstno literaturo uvrščamo na planinsko področje. Obstajajo lepi spomeniki iz tega časa, med njimi tudi mnogi ohranjeni, kot so Ruska kapelica na Vršiču ali pa cerkev sv. Duha na planini Javorca nad Tolminom. Tudi za spomine iz druge svetovne vojne, predvsem partizanskega bojevanja, je dokaj dobro poskrbljeno, nikdar pa nismo posebej poudarjali, da so se ti boji odvijali, če že ne v naših gorah, pa vsaj v hribih.

Povsem pozabljena pa je bila do nedavnega arhitekturna dediščina vojaških utrdb Rupnikove linije. Po prvi svetovni vojni so velesile z Rapalsko pogodbo določile razmejitveno črto med Italijo in Jugoslavijo, s čimer je mnogo Slovencev na Primorskem ostalo pod Italijo. Nasprotja med narodi pa so ostala, saj sta predvsem fašistična Italija in nacistična Nemčija ponovno grozili sosednim narodom. Italija se je želela zaščititi z obse-

Navodila avtorjem obvestil in novic

Večkrat se dogaja, da društva ali posamezniki za rubriko Novice in obvestila pošiljate predolge prispevke. Ko jih v uredništvu zaradi prostorske stiske v glasilu krajšamo, pride včasih do hude krvi, tudi zamer ... Temu se seveda želimo izogniti. Zato vam še enkrat posredujemo poglavitne zahteve pri objavljanju člankov:

Poročila naj obsegajo vse podatke, ki so potrebni za objavo: kdaj, kje in kaj se je dogajalo. Poročila o društvenih izletih naj vsebujejo podatke o tem, kdaj je bil izlet, kam se je šlo ter koliko je bilo udeležencev. Obvestila naj bodo kratka in jedrnata (do tisoč petsto znakov brez presledkov). Če vaše društvo izdaja svoje društveno glasilo, vas prosimo, da nam ga prav tako pošljete na naš naslov. Zanimive članke bomo z vašim privoljenjem objavili tudi v Planinskem vestniku.

Uredništvo Planinskega vestnika

Iz knjigarne Konzorcij, Mladinska knjiga

David Aeschimann, Konrad Lauber, Daniel Martin Moser, Jean-Paul Theurillat: Flora Alpina

Prvi popolni atlas alpskih rastlin predstavlja referenčno delo, ki so ga poklicni in amaterski botaniki že dolgo težko pričakovali. Alpe zaobjemajo regijo, ki jo odlikuje izjemna biološka raznovrstnost, ki je izjemno pomembna za ohranjanje naših genetskih virov: v Alpah je doma okoli 4.500 vrst cevnic ter več kot tretjina vseh evropskih cvetnic in praprotnic. Vsaka od izvornih vrst (ter izbor priseljenih vrst) je predstavljena s podrobno in večjezično nomenklaturo, opremljena z opozorili na dodatno strokovno literaturo, biološkimi in ekološkimi informacijami kot tudi s karto razširjenosti ter barvnimi fotografijami.

Michael Palin, Basil Pao: Inside Himalaya (Weidenfeld Nicolson Illustrated)

Več kot 300 čudovitih fotografij, ki so nastale med avanturo po človeku najneprijaznejšem terenu od puščav Afganistana do Mount Everesta, pričara resnično vzdušje popotovanja po sedmih deželah. Na fotografijah so mojstrsko zabeleženi magični čari tega dela sveta, neskončna slikovitost pokrajine, kulture in ljudi, ki tu živijo.

žnimi utrdbami, imenovanimi Alpski zid (Vallo Alpino), ki je z vzhodnim delom segal tudi na Primorsko. V odgovor na to pa je Jugoslavija že leta 1935 pričela graditi vzporedni obrambni sistem, imenovan Rupnikova linija, sestavljen iz lahkih in težkih bunkerjev ter drugih utrdb različnih tipov. Večinoma je meja potekala po našem hribovitem svetu, zato ga večkrat neopravičeno zamenjujemo z ostanki utrdb iz prve svetovne vojne. Rupnikova linija je bila razdeljena na šest sektorjev. Tako naj bi prvi sektor branil glavni vstopni koridor vzdolž ceste in železnice Trst – Ljubljana. Drugi sektor naj bi Italijanom preprečil vdor v Dalmacijo. Tretji sektor je potekal od Škofje Loke mimo Logatca do Vrhnike in po grebenih Porezna, Blegoša in Žirovskega vrha. Četrti sektor je zapiral Selško dolino ter greben od Soriške planine do Ratitovca, utrdbe pa najdemo tudi v Lescah, Radovljici in drugod na Gorenjskem.

Ker so ti objekti vredni arhitekturni spomeniki naše zgodovine, vidni ob mnogih planinskih poteh, je prav, da planince opozorimo na različna obdobja in različne namene, za katere so bili zgrajeni. Če bi največje in najbolj ohranjene obnovili in namenili za muzejske zbirke ali turistične točke, bi slovensko podeželje lahko še kaj pridobilo na zanimivosti.

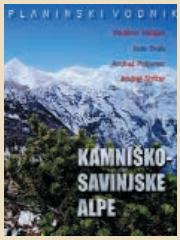
Ciril Velkovrh

Iz Planinske založbe

Pravkar izšlo: Pit Schubert, Nevarnosti v gorah (varnost in tveganje v skali in ledu).

Učbenik na 272 straneh (format PV) predstavlja izsledke raziskav varnosti Nemškega planionskega društva. Knjiga je že v prodaji na PZS.

V mesecu novembru bo Planinska založba pri Planinski zvezi Slovenije izdala **vodnik Kamniško-Savinjske Alpe**. Vodnik obsega 304 strani, 58 barvnih fotografij.

Vodnik bo možno naročiti na sedežu PZS, Dvoržakova 9, 1000 Ljubljana, tel. 01/43-45-684 ali po e-mailu: planinska.zalozba@pzs.si.

Tečaj za markaciste na Šmohorju

Leta 1974 je bil organiziran prvi tečaj za markaciste v Kamniški Bistrici pod vodstvom Stanka Kosa. Sodelovalo je 42 tečajnikov iz 26 PD (PV 74:556–557, 1974). Letos bo tako Komisija za planinske poti že trideseto leto delovala na področju usposabljanja markacistov. V tem času je bilo 44 tečajev (podatek KPP). V septembru in oktobru je bil izveden tečaj za usposabljanje markacistov, ki ga je organiziral Odbor za planinske poti Zasavja. Prijavilo se je 25 kandidatov iz 7 PD. Na prvi del jih je prišlo 17 (68 %), na drugega pa 16 (64 %). Vsi so ga uspešno končali. Uspeh pisnega dela je bil 96 %. Tako je planinska organizacija pridobila 16 novih markacistov pripravnikov, ki bodo po dveletnem uspešno opravljenem pripravništvu – znanje bodo pokazali na petem dnevu usposabljanja – postali markacisti PZS ali po programu usposabljanja za opravljanje strokovnega dela v športu na področju planinstva strokovno-organizacijski delavci 1: vodje, organizatorji in izvajalci športnih prireditev, markacisti Planinske zveze Slovenije. Ta program je potrdil KVIZ in nato še Strokovni svet za šport RS.

Božo Jordan

Srečanje mladih planincev pod Grmado

Pokrajinski odbor Mladinskih odsekov Savinjskega MDO vsako leto zadnjo soboto v septembru organizira srečanje osnovnošolskih planincev. Tako so se letos mladi, skupaj z vodniki in mentorji jih je bilo skoraj 150, zbrali pri planinski koči na Grmadi (620 m). Druženje so popestrile zabavne igre, v katerih so udeleženci iz MO PD Dramlje, Gornji Grad, Celje Matica, Polzela, Slivnica, Vransko, Zabukovica in Žalec tako tekli med planinskimi nahrbtniki kot tudi preizkušali svoje spretnosti v žvižganju, vse to na travniku ob 120 let starem kozolcu – toplarju Čebelica, ki je vzbudil kar precej pozornosti tudi med najmlajšimi. Najvztrajnejši planinci so se odpravili še na vrh Grmade, se ob križu razgledovali po okoliških hribih in pogledovali proti ta dan precej narasli Savinji. Udeleženci so bili ob koncu srečanja deležni sladkih nagrad, gospa Agica in gospod Franc Šinko pa sta skupaj s svojimi »sodelavci« iz PD Grmada Celje pripravila čaj za vse in kosilo za najbolj lačne. Za to jima tem mestu izrekamo posebno zahvalo.

Petra Gregorc

Mladi pri koči na Grmadi

Uspešen vzpon metliških planincev na Mont Blanc

Sedem članov PD Metlika je 3. avgusta letos skupaj s štirimi vodniki PD Novo mesto opravilo vzpon na najvišji vrh Centralnih Alp – 4807 m visoki Mont Blanc. Na vrh se je povzpelo pet članov PD Metlika in dva člana PD Novo mesto. Prvega avgusta smo se s kombijem in osebnim avtomobilom odpeljali skozi Italijo. V zgodnjih jutranjih urah naslednjega dne smo prispeli v Chamonix in se še istega dne povzpeli do koče Goûter (3817 m). Najprej smo se peljali z gondolo, nato pa presedli na zobato železnico, ki nas je pripeljala do višine 2372 m. Od tam smo oprtani s težkimi nahrbtniki in drugo opremo peš nadaljevali vzpon proti koči. Najprej smo se povzpeli do koče Tête Rousse, se okrepčali, zatem pa nadaljevali pot do področja Grand Coulair. Čeprav do koče Aig du Goûter, ki smo jo imeli venomer pred očmi, ni bilo daleč, je ta del poti zaradi padajočega kamenja zelo nevaren, posebno v popoldanskih urah. V koči smo se udobno namestili in opravili še zadnje priprave za jutranji vzpon na vrh Evrope. Opremljeni z vso potrebno

opremo smo ga začeli ob 3. uri. Dobro uhojena gaz nas je varno vodila do bivaka Vallot. Tu smo iz treh navez naredili eno, ker nekateri člani zaradi zdravstvenih težav niso mogli nadaljevati poti in so se vrnili v dolino. Ob 5. uri smo uzrli prve sončne žarke, ki so obsijali bele vrhove in pot pred nami. Do vrha smo imeli manjše težave z dihanjem, vendar so bile te ob 8. uri, ko smo stali na vrhu Evrope, pozabljene. Na vrhu nas je s svojimi žarki nagradilo tudi sonce, zato je bil užitek toliko lepši. V lepem, jasnem vremenu in ob čudovitem razgledu smo se na vrhu zadržali približno pol ure, nato pa sestopili po isti poti. V dolini smo nazdravili svojemu uspehu, saj je bil to prvi vzpon članov PD Metlika na najvišji vrh Evrope. Zvečer smo si ogledali še mesto Chamonix, nato pa prenočili v avtokampu. Zjutraj smo se poslovili od novomeških vodnikov; ti so nadaljevali pot v italijanske Dolomite, mi pa smo se odpravili nazaj v Slovenijo. V Metliko smo se vrnili v sredo, 4. avgusta, v poznih večernih urah. Kljub pozni uri nas je ob prihodu pričakala velika množica planincev, prijateljev in domačih ter nam čestitala za uspešen vzpon in srečno vrnitev. Z metliško črnino in ob belokranjski pogači, s katero so nam postregli ob prihodu, smo nazdravili in se vsi skupaj do jutranjih ur veselili doseženega uspeha.

Jože Kozjan (PD Metlika)

Srečanje na Mrzlici

V nedeljo, 19. septembra, je na Mrzlici (1122 m), vrhu med Zasavjem in Savinjsko dolino, potekalo

tradicionalno srečanje Zasavcev in Savinjčanov. Udeležilo se ga je kakih tisoč udeležencev z obeh strani tega priljubljenega vrha. Vsakoletno srečanje vsako tretjo nedeljo v septembru izmenjaje organizirajo zasavske občine Hrastnik, Trbovlje in Zagorje ter savinjski občini Žalec in Prebold. Letošnjo organizacijo srečanja je imela na skrbi občina Zagorje ob Savi. Navzoče je najprej pozdravil predsednik PD Trbovlje Vili Treven, osrednji govor pa je imel namesto zagorskega župana Matjaža Švagana direktor uprave občine Zagorje Brane Omahne. Ta je na kratko orisal pomen tradicionalnega srečevanja občanov z obeh strani Mrzlice in izrazil optimizem glede nadaljnjega ohranjanja in krepitve vezi med občinami in občani na tem območju. Navzoče je v imenu župana občine Žalec pozdravila njegova pooblaščenka. V programu srečanja je sodelovala pihalna godba Svea iz Zagorja, predstavil se je tudi majhen harmonikar, za dobro voljo pa ja poskrbel trio iz Zagorja Najlepši cvet. Za oskrbo sta se potrudila oskrbnik planinskega doma in PD Trbovlje. Za promocijo Trbovelj je poskrbelo Turistično društvo Trbovlje z raznim promocijskim gradivom in okrepčili. Predstavniki omenjenih občin so se že pred leti dogovorili, naj se na teh srečanjih ne bi govorilo o politiki. Nastopajoči ta dogovor po večini spoštujejo. Številni udeleženci srečanja, ki so dan izkoristili za izmenjavo misli in pogledov v sproščenih pogovorih, so se ob zelo lepem, sončnem vremenu do poznih ur zadrževali na območju Mrzlice.

Tine Lenarčič

Srečanje planincev na Medvednici

V soboto in nedeljo, 25. in 26. septembra letos, so se na Medvednici zbrali planinci iz Kopra, Pleternice in Zagreba. Planinci veterani iz Zagreba so koprske planince pričakali že na mejnem prehodu Bregana. Srečanje je bilo na Hunjki v hotelu Janica. Hotel ima posebno planinsko sobo s skupnimi ležišči. Ne glede na slabe vremenske razmere so planinci obiskali več planinskih postojank: Puntjarka, Runolist in Grafičar, pa tudi vrh Medvednice (Sljeme) ter še nekatere zanimive točke. Bili so tudi pri sv. maši ter gostje župnika, ki je bil zelo vesel druženja hrvaških in slovenskih planincev. Na skupni večerji je bilo kar 63 planincev. Na koncu srečanja smo dobili povabilo, da se spet snidemo pri Tumovi koči na Slavniku. Z veseljem smo ga sprejeli.

Josip Sakoman

Pohod na Smrekovec v znamenju varstva narave

Športna zveza Šoštanj že nekaj let uspešno pripravlja Dneve rekreacije, v program katerih sodi tudi planinski izlet na Smrekovec (1577 m), najvišji vrh občine Šoštanj. Pohoda se udeleži vsako leto več ljudi, letos se nas je pri gostišču Grebenšek v Belih Vodah zbralo že 127, končno število pohodnikov pa je bilo 193. Pri izvedbi pohoda sodelujemo člani PD Šoštanj, Občina Šoštanj, Športna zveza Šoštanj in Lovska družina Smrekovec. Letošnji 4. pohod je bil priložnost za predstavitev projekta Ohranimo Smrekovec. Gre za projekt ozaveščanja obiskovalcev o naravnih vrednotah Smrekovškega pogorja, ki obsega Savinjsko-Šaleško in Koroško regijo. Pogorje je biser slovenske pokrajine, njegova ekološka vrednost pa sodi že na mednarodno raven. Zavzemanje za ohranitev naravne dediščine Smrekovškega pogorja je privedlo do vzpostavitve delovanja Projektne skupine civilne družbe za ohranitev Smrekovca. V njej delujejo predstavniki PD Šoštanj, LD Smrekovec, KS Bele Vode, gozdarji ter posamezni lastniki zemljišč. Na dan pohoda so bile ob cesti na Smrekovec postavljene obveščevalne table. Z njimi želimo opozoriti obiskovalce na posebnosti tega območja in jih pozvati k upoštevanju potreb njegovih gozdnih prebivalcev. Na dan pohoda je izšla tudi zloženka Ohranimo Smrekovec. Podaja informacije o posebnostih Smrekovškega pogorja, ki je enkratno tako v slovenskem kot v mednarodnem merilu, ter hkrati opozarja na njegovo ogroženost. Pogorje namreč vse bolj pestijo preobremenitev z neurejenim motoriziranim prometom, kršenje prepovedi vožnje z motornimi sanmi, motorji za kros in motornimi štirikolesniki ter pretirano nabiranje borovnic in brusnic. Zloženka je izšla v slovenščini, nemščini in angleščini. Sporočilo naravovarstvenih prizadevanj in projekta Ohranimo Smrekovec je jasno: Bodimo prijazni do narave! S kulturnim odnosom do nje bodimo zgled vsem drugim. Po aktiviranju spletnih strani (20. oktobra) bomo začeli deliti zloženke na sosednjih društvih in krajevnih skupnostih pod Smrekovškim pogorjem ter turističnoinformacijskih središčih, želimo pa jo predstaviti tudi v osnovnih šolah ter na občinah Šoštanj, Ljubno ob Savinji in Črna na Koroškem.

Martina Pečnik

Planinski izlet

Nekega toplega pomladnega dne smo se učenci izbirnega predmeta Šport za sprostitev odpravili na izlet. Naš cilj sta bila Čaven in Kucelj. Do našega izhodišča pod Čavnom nas je po sivi cesti pod hribi, griči in drugimi vzpetinami varno pripeljal avtobus, naprej pa smo se, po ogledu informativne table, odpravili peš. Po s suhim listjem pokritih tleh, ki so spominjala na jesen, in pod s sveže zelenimi listi poraslimi vejami, ki so oznanjale prebujajočo se pomlad, smo kmalu prispeli na vrh Čavna. Tam smo si odpeli nahrbtnike in se lačni zagrizli v sendviče; ti so se nam pod toplim soncem in med pihljanjem vetra zdeli sanjsko dobri. S pijačo smo si potešili žejo, kmalu pa smo spet zaslišali ukaz, naj gremo naprej. Po potki, preraščeni s

travo, smo se odpravili na Kucelj. Pot nas je vodila skozi gozd, poln storžev. Le-ti so nam prišli prav za nagajanje sošolcem. Zagledali smo strmino, po kateri je vodila stezica na vrh vzpetine, ki je resnično spominjala na narobe obrnjeno črko V. Na vrhu smo iz nahrbtnikov spet vzeli pijačo, si tešili žejo in ob lahnem vetrcu ter ob čudovitem razgledu na Vipavsko dolino pomislili na bližajoče se poletne počitnice. Nanje nas je spomnilo morje, ki ga je zakrivala megla; videti je bilo, kot bi ga hotela prikriti in malce zavarovati pred prihajajočo turistično sezono, češ, naj še malo počiva, saj bo poleti deležno velikega obiska. Iz premišljevanja o tisoč in zagotovo še kakšni stvari, ki se nam je pletla po glavi, nas je zbudil učitelj Bogdan in nas naučil nekaj orientacije z zemljevidom. Razdelili smo se na skupine, vsaka je dobila kompas in poiskali smo smeri, v katerih ležijo razni hribi, griči, kraji – med njimi seveda naš domači kraj, Žiri. Po poti, ki nas je vodila nazaj pred planinsko kočo na Čavnu, nam je učiteljica Barbara – tokrat planinska vodnica – povedala nekaj uporabnih nasvetov za izlete v gore. Med spustom je nekaj naših planincev za stavo opravljalo preizkus molčečnosti, preostali pa smo se jim smejali, klepetali in jim povzročali skomine. Ko smo prišli do kombija, smo prijetno utrujeni posedli in pomislili, da je bil ta dan, za katerega se moramo zahvaliti učiteljicama Poloni Maček in Barbari Peternel ter učitelju Bogdanu Erznožniku, zelo lep.

Nina Istenič, OŠ Žiri

Na planin'cah sončece sije ...

V Varstveno-delovnem centru Ajdovščina že nekaj let zagnano planinarimo. Naši varovanci – osebe z motnjami v razvoju – komaj čakajo, da se odpravimo na pohod. Že od vsega začetka aktivno sodelujemo s PD Ajdovščina, v tem letu pa se je naše sodelovanje še bolj poglobilo. Vodnika PZS – g. Franc Rupnik in g. Drago Ergaver – nam pomagata, da varno izvedemo načrtovane pohode za dve skupini varovancev. Pohodniški skupini smo oblikovali glede na telesno pripravljenost, zdravstvene težave in podobne interese varovancev. Z vsako enkrat na mesec izvedemo pohod – že Vipavska dolina sama nam daje odlična izhodišča za manj zahtevne planinske pohode, včasih pa se odpravimo tudi kam drugam (na Snežnik, Krim, Slavnik, Tamar, Triglavska jezera ...). Ob pomoči društva Sožitje nam uspe izpeljati tudi zahtevnejše projekte. Tako vsako poletje kot vrhunec svojih pohodov izpeljemo dvo- ali tridnevno turo in tudi prenočimo v kočah. Za eno skupino smo letos organizirali pohod h Krnskim jezerom, toda potres v Posočju dan pred načrtovanim pohodom je sesul naše načrte. Za nadomestek smo se odpravili na enodnevni pohod na Slivnico in namesto Krnskega jezera občudovali Cerkniško. Nato smo se zapeljali še h gradu Snežnik in si v Polharskem muzeju ogledali lovsko zbirko živali, ki živijo v snežniških gozdovih. Z drugo skupino smo se z vlakom zapeljali do Bohinjske Bistrice. V Stari Fužini smo si oprtali nahrbtnike in se odpravili na dvodnevni »potep«. Čez planini Blato in Krstenica ter čez Jezerski preval (1950 m!) smo prispeli do Vodnikovega doma in v njem prenočili. Drugi dan smo prečkali Studorski preval in planino Konjščico ter se prek Uskovnice vrnili v Staro Fužino. Pot je bila kar dolga in zahtevna, tudi vročina nam ni prizanašala. Še dobro, da je bilo Bohinjsko jezero tako prijetno hladno ... Naši pohodi so nam vedno znova šola za strpnost, medsebojno pomoč in spoštovanje. Kljub naporom nam ne poidejo moči za pogovor in smeh. Za nas vedno velja: dobra volja je najbolja, to si piši za uho ...

Vtise in doživetja varovancev, ki se že več let udeležujejo planinskih pohodov v VDC, smo strnili v kratkem intervjuju:

– Je v redu v hribih. Rad grem hodit. Spomnim se krav po planinah in pašnikih. Tudi planinski vodič je v redu. So bile fajn punce. Všeč mi je bilo pri slapu Savica. Tudi prijatelji so v redu. (Uroš J.)

– Rad grem v hribe, da si izboljšam kondicijo, da kaj vidim. Rad grem v naravo na svež zrak. In ko se šalimo, mi je všeč. Sem vesel, da sta šla z nami na dvodnevni pohod tudi tata in mama. Všeč mi je bilo tudi pri Bohinjskem jezeru. Všeč mi je, da gre tudi Katja zraven. In da imamo take fajn mentorice. (Matej Ž.)

– Fajn se mi zdi, da se premagam, da grem ven, da hodim. Zadovoljen sem, ko pridem na vrh hriba, čeprav sem utrujen. Ponosen sem, da sem prišel skozi kaverne na Sveti gori. Do Vodnikove koče je bila strma pot, bilo mi je težko hoditi. Bil sem ves poten in sem komaj zmogel. A potem sem bil zelo vesel. Smo imeli srečo, da nismo imeli dežja med potjo. Ko se je ulil, smo bili že tik pod Vodnikovo kočo. Enkrat bi si želel priti še na Triglav. (Marko)

– Rada hodim. Plezam. Nekateri ne morejo hoditi tako hitro kot jaz. Tam je lep razgled. Vpišemo se v knjigo in žigosamo. Pozvonimo na zvonček. Prijatelji. Sneg, kepanje. Smeti ne mečemo na tla. (Katja P., gluha)

– Meni je fajn zaradi Uroša, ki je tako zabaven. Da grem proč iz gneče v VDC. Spoznaš nove poti in tudi nove kraje. Najbolj sem si zapomnil prenočevanje v koči na Planini pri jezeru. Fajn mi je bilo, ko smo se peljali z vlakom. Ali pa lani, ko smo se škropili z vodo v Tamarju. (Sašo)

– V hribe sem hodil že prej s sestro. Grem rad v hribe, je lepo, se sprostiš. Z vsemi se dobro razumem, me imajo radi. Tridnevni pohod je bil fajn. Smo spali v koči. Se spomnim krav, ki so bile na planini. Tudi vožnja z vlakom je bila dobra. Mi ni težko hoditi. (Matej F.)

Mentorice planinskih skupin VDC Ajdovščina
Terezija, Mateja, Katarina

Zasedanje Sveta UIAA in Generalne skupščine UIAA

Letošnje jesensko zasedanje Sveta UIAA in Generalno skupščino UIAA je gostila Indijska gorska fondacija, Indian Mountaineering Foundation (IMF) v New Delhiju. Svet UIAA je pozdravil odhajajoči predsednik UIAA Ian McNaught Davis. Svet je sprejel dopolnitve pravil o nadzorovanju dopinga (UIAA ima zdaj eno samo telo za nadzorovanje dopinga za vse športne panoge. V sezoni letošnjega svetovnega pokala so bili trije športni plezalci pozitivni, eden izmed njih mladoleten.) Potrdil je sestavo vseh komisij UIAA za naslednje mandatno obdobje. Od predstavnikov PZS sta bila imenovana Klemen Medja (Gorniška komisija) in Zdenka Mihelič (Mladinska komisija). Športni direktor UIAA Roger Payne je poročal o svojem delu v zadnjem letu. Pred slabima dvema letoma ga je predsedstvo UIAA zaposlilo z namenom, da bi spodbudil povezovanje UIAA z Mednarodnim olimpijskim komitejem, IUCN, OZN, FAO ter zbiranje sredstev za UIAA od sponzorjev. Pri zbiranju sredstev se ni ravno izkazal. Payne je posebno poudaril težave pri komuniciranju z ICC UIAA (Svetom za športno plezanje). Payne pa je veliko pripomogel k temu, da se je zaščitna znamka UIAA (Oznaka skladnosti s standardi UIAA) precej uveljavila, in tako je bil dohodek iz tega vira lani večji. Svet UIAA je predlagal generalni skupščini UIAA, naj zaradi neplačevanja izključi organizacije iz Izraela, Arabskih emiratov, Filipinov in Ria de Janeira. Na novo so bili v članstvo UIAA predlagani Plezalna zveza Rusije, Portugalska zveza planincev in plezalcev ter Plezalna zveza Indonezije. Množica plezalnih zvez iz Južne Amerike se pripravlja na članstvo v UIAA. Izšla je nova številka glasila UIAA, novi urednik je Peter Farkas iz Madžarske, tudi prelom in tisk se opravita na Madžarskem, tako da so stroški zdaj trikrat nižji. Sledilo je finančno poročilo za prvih devet letošnjih mesecev. Zaradi prihodkov od na novo včlanjenih zvez se je finančna situacija nekoliko utrdila (svoje so prispevali tudi prihodki od sponzorjev in zaradi zaščitne znamke), tako da je do konca leta pričakovati uravnoteženje sredstev. Svet je obravnaval kandidatne liste za predsedstvo in sveta. Pojavil se je nov kandidat za generalnega sekretarja (Jan Bonding iz Danske, konkurent Lindi McMilan iz ZDA). Naslednje zasedanje Sveta UIAA bo spomladi 2005 na Nizozemskem. Zasedanje Sveta UIAA se je končalo s sprejemom, ki ga je priredil in obiskal indijski minister za šport in izobraževanje.

Generalne skupščine UIAA v New Delhiju se je udeležilo 55 članic, 40 s pravico do glasovanja (UIAA ima 79 članic, od tega 67 s pravico do glasovanja). Po uvodnih pozdravih je sledilo poročilo športnega direktorja, tekmovalnih svetov in komisij. V nasprotju z burnim dogajanjem na Svetu UIAA je na skupščini UIAA vse potekalo zelo gladko. Predsedniki komisij so po večini predstavljali svoje načrte za prihodnja štiri leta. Vsi si prizadevajo, da bi imeli v svojih komisijah čim več članov, povsod so dobrodošli tudi dopisni člani. Komisija za varnost je pripravila slikovno gradivo, ki prikazuje preizkušanje plezalne opreme, tako da bi planinci bolje vedeli, kaj pomeni oznaka UIAA. Po usklajevanju na Svetu UIAA je bil sprejet finančni načrt, tako da je zagotovljeno financiranje stroškov predsednikov komisij. Poročilo delovne skupine za reorganizacijo UIAA je skupščina sprejela s pripombo, da je treba poskrbeti za intergracijo vseh treh vej UIAA (planinstvo, tekmovalno turno smučanje in plezanje) z enim proračunom in enotnim načinom pridobivanja sponzorjev. Poleg tega naj bi razmislili o velikosti in oblikovanju Sveta UIAA v prihodnje. Predstavniki FASI in CAI so ponudili, da se sedež UIAA preseli iz Berna v Torino, saj bi bilo mogoče v okviru olimpijskega komiteja dobiti nekajletno brezplačno delovno silo in prostore. To pobudo je izrecno podprla italijanska predstavnica v MOK Manuella di Centa (večkratna zmagovalka v smučarskih tekih), ki je lani celo osvojila vrh Mt. Everesta. Sledile so volitve predsedstva in Sveta UIAA. Za predsednika je bil izvoljen Alan BLACKSHAW (British Mountaineering Council). Kot predstavnik kontinentov je bil v Svet UIAA izvoljen Tomaž Vrhovec, predstavnik PZS – Alpine Association of Slovenia.

Tomaž Vrhovec

Brezplačni planinski izlet

Planinski vodniki PD Pošte in Telekoma Ljubljana so skupaj s sindikatoma v obeh podjetjih že tretjič organizirali brezplačni planinski izlet za družine zaposlenih. Letos nas je pot vodila po prelepih predelih Logarske doline. Na izletu je bilo 150 udeležencev, med njimi 25 otrok.

Zjutraj smo se s tremi posebnimi avtobusi Ljubljanskega potniškega prometa odpeljali iz Ljubljane v Logarsko dolino. Razdelili smo se po skupinah in se odpravili na več različnih izletov. Posamezniki so lahko izbirali smer izleta glede na zahtevnost poti. Družine z manjšimi otroki so se v spremstvu lokalnih vodnikov sprehodile prek vse doline pod slap Rinka, drugi smo se odpravili na malo daljšo pot do Koče na Klemenči jami, tretji so krenili proti Okrešlju in četrti na še malo zahtevnejši vzpon na Olševo. Vsi pa smo vedeli, da nas bo po koncu izleta na trati pred planšarsko brunarico čakal »oglarski golaž«. Proti Klemenči jami pod Ojstrico je odšlo 44 pohodnikov. Pot iz Logarske doline se je vila strmo navkreber. Kamni na gorski poti so bili sveže oprani od dežja minulega dne in ponekod je po skalah še curljala voda. Naši koraki so bili strumni in odločni, planinski zrak nam je polnil utrujena pljuča, nebo nad

nami pa je bilo nebeško modro. Misli so se razpredale in popolnost bi se skoraj ujela. Med vzponom smo koračili skozi krajši skalni predor; prijeli smo se za roke in otroci so vreščali. A kaj, ko je bila po nekaj korakih svetloba onkraj predora že pred nami. Preden smo dosegli svoj prvi cilj pri koči, so bila naša čela že potna, usta žejna, prilegla bi se tudi kakšna udobna klop. Vendar sta naša zanesljiva planinska vodnika, Marina na čelu in Mile na koncu skupine, določila varen in daljši počitek prav pri Koči na Klemenči jami; tam je bil za nas pripravljen topel čaj in drugo – po želji ... Dobro smo se okrepčali in odpočili, otroci pa so odkrili gugalnico in ograjo za kočo, v kateri so se pasle domače živali. Ogledali smo si tudi razkošni zaščiteni macesen na Klemenči jami, ki je star 200 let in več. Po svoje so macesnovo deblo premerile sklenjene otroške roke Maje, Andraža, Mihe, Nejca, Klemna in Eme. Prepričajte se.

Marija Cvetka Murovec

16. festival gorniškega in avanturističnega filma v Gradcu

»Naj bo letos drugače!« sem si dejal pred mesecem dni, ko sem se tako mimogrede spomnil na november. Že več kot desetletje in pol nas ljubitelje gora, narave, divjih živali, drugačnih kultur in planince, plezalce ter alpiniste naši avstrijski sosedje sredi novembra prijetno razveselijo. V času, ko je sezona obiskov gora v glavnem mimo in v visokogorju pritisne jesenski mraz, se lahko obiskovalci nekoristnega sveta odpravimo v širna prostranstva nekoliko drugače. Iz udobnega sedeža Graškega kongresnega centra lahko v treh dneh, kolikor traja festival, stopimo v svet, ki ga mogoče nikoli ne bomo videli na svoje lastne oči, ampak samo na filmskem platnu. Številne projekcije včasih potekajo kar v treh dvoranah hkrati blizu graškega Casina. Festivalske novosti, množica odličnih filmov in številni znani gostje pa žal ne pritegnejo gledalcev iz Slovenije. Vsako leto me preseneča, da Slovenci enkratne priložnosti, ki se nam ponuja tako rekoč pred nosom, ne izkoristimo tako, kot bi jo lahko. Obiskovalce iz dežele na sončni strani Alp lahko vedno preštejem na prste, pa še ti so tam skoraj po službeni dolžnosti. V treh dneh festivala imajo številni gledalci na filmskem platnu kaj videti. Od 11. do 13. novembra si bomo lahko v Graškem kongresnem centru ogledali več kot 45 filmov, ki se bodo potegovali za nagrade. Zlate kamere bodo v soboto zvečer, na zadnji dan festivala, podelili v petih kategorijah: gorniškem dokumentarnem filmu, filmu o plezanju v skali in ledu, pustolovskem oz. avanturističnem filmu, filmu o naravi in okolju ter kategoriji Alpske in tuje kulture. Torej bo za vsakogar nekaj. Tako kot zadnjih nekaj let bodo sedeži za vse predstave zagotovo že nekaj dni pred uradnim odprtjem festivala razprodani. Zato si je najbolje rezervirati vstopnice kar prek Interneta. Zdaj ko oziroma če berete te vrstice, je pravzaprav skrajni čas, da si nabavite kakšno vstopnico; najlaže jo naročite na www.mountainfilm.com. Rezervacije so namreč obvezne, prostih sedežev pa zelo hitro zmanjka. Se vidimo letos v Gradcu?

Silvij Morojna

Opravičilo

Ob predstavitvi letošnjega dneva planincev je prišlo do neljube tehnične napake, za kar se bralcem PV in obema intervjuvancema iskreno opravičujemo. Ob tekstualnem delu sta bili zamenjani fotografiji predsednika PD Maribor Matice dr. Andreja Korena in člana PD Maks Meško Ormož, Cirila Meška.

Prodam Planinske vestnike

Prodam Planinske vestnike letnik 1939, 1940, 1946, 1947, 1948 in od 1953 do 1958 (niso kompleti). Informacije na telefon: 041/540 000.

Blaž

Andreji Rački v spomin

Nikoli več

Nikoli več ne boš prestopila
praga gorskega sveta,
ki si ga imela tako rada,
ne boš videla tropa gamsov
sredi zelenih gorskih
travnikov
in ne slišala bučanja
skritega slapu.

Nikoli več tvoj smeh ne bo
odmeval od gora,
tvoja dobra volja se ne bo
prenašala na druge,
tvoje mlado, vitko telo
ne bo več metalo sence na
skalne previse.

Nikoli več ne boš bivakirala
v gorah,
opazovala zvezd in polne
lune,
se zjutraj umila v rosi trave
in
pričakala sončnega vzhoda
visoko na vrhu gore.

Nikoli več ti ne bomo podali
roke, ti čestitali za vzpon
in se veselili s teboj po uspešno opravljeni turi.
In nikoli, res nikoli, te ne bomo pozabili,
S seboj te bomo v srcih
pogorah nosili.

Jože Drab in tvoji
gorniški prijatelji

Treking
na najvišji vrh Grenlandije – 2005

Najvišji vrh največjega otoka na svetu je Gunnbjorn fjeld, 3693 m. Leži v bližini vzhodne obale, 300 km južno od naselja Scoresby Sund. Odhod bo 15. maja 2005 prek Reykjavika do Akureyra na Islandiji, od tam pa z najetim letalom naravnost v bazni tabor pod Gunnbyorn fjeldom. Sledilo bo 10 dni hoje, smučanja in plezanja (po želji) po okoliških vrhovih in ledenikih. Vsi pristopi in vzponi bo-

do prve slovenske ponovitve. Z letalom se bomo vrnili do inuitskih vasi na Scoresby Landu, v katerih bomo v štirih dneh spoznali lovce, ribiče in pasje vprege. Nato se bomo vrnili z redno letalsko linijo prek Islandije. Vreme je v tem času po navadi stabilno, s povprečnimi temperaturami okoli 0 °C. Treking je primeren tudi za manj izkušene planince. Cena 3-tedenskega trekinga za 10 udeležencev je pribl. 6000 EUR na osebo.

Informacije in prijave:
gorski vodnik
Stane Klemenc
041 66 70 70
e-pošta:
stane.klemenc@siol.net

Kako poznamo naše gore?

Katera gora je na sliki?

Rešitve pošljite na Uredništvo PV, p. p. 214, 1001 Ljubljana ali na pv@pzs.si.

Rešitev iz septembrske številke:

Pri prejšnji uganke sem naredil napako, zaradi katere sem bralcem dolžan opravičilo. Na napako so opozorili Samo Jemec, Anton Knavs in Igor Strle - Citronček. Spraševal sem po dveh gorah, v resnici pa je na sliki le ena, Kotova špica, slikana s poti na Jalovec nad Kotovim sedlom. Na sliki sta res videti dve gori druga za drugo. Brez da bi kaj preverjal, se mi je zato zdelo, da sta to Kotova špica in pa V Koncu špica, ki je pač prva gora severno za njo. Vendar pa pogled na zemljevid 1 : 10.000 potrjuje, da ima Kotova špica (2376 m) izrazit južni predvrh (2359 m), V Koncu špica pa je nižja od obeh (2350 m). Zato imajo bralci popolnoma prav, na sliki je Kotova špica, V Koncu špica je skrita za njo. Kot pravilen odgovor pa smo upoštevali tudi, če ste navedli obe gori.

Kotovo špico so prepoznali še Franci Benedik, Valentina in Franc Bijol, Niko Burnik, Jure Golob, Branko Jaklič, France Kozjek, Leopold Kržišnik, Branko Lombar, Franc Markun, Ljubo Meden, Stane Poljak, Franci Potočnik, Alenka in Jože Rožič, Janez Šeme, Bor Šumrada, Matevž Šuštar, Polde in Luka Taler in Janez Tobias. Boris Bertoncelj pa nam je še omenil, da je pod Kotovo špico pred leti našel zanimiv mejni kamen, ki ga v 60 letih ni nihče prevrnil ali kakor koli poškodoval. Na eni strani je bila vklesana črka I, na drugi D, spodaj pa letnica 1942. Zanimivo, kako hitro, še med vojno vihro, so takratni oblastniki hoteli »zabetonirati« mejo med novima imperijema.

Po zaključku redakcije prejšnje številke sta nam pravilno rešitev uganke v septembrski številki poslala še Leopold Kržišnik in Pavla Vižin.

Andrej Stritar

"NOVO"

" Kako preživi severni medved! "

"Ujemi toploto in jo znova uporabi ... in tako poskrbi za udobje, zdravje in varnost pri športu!"

Ste se kdaj sprašcevali, kako lahko severni medved preživi tako nizke temperature? Sposoben je zadrževati telesno toploto; niti stopinje ne oddaja v okolje. Narava je torej poskrbela za severnega medveda; kako pa se lahko pozimi ogreje športnik in kako je lahko aktiven brez občutka mraza, vročine in brez potenja?

"Presenetljivo"

Kadar smo aktivni se naše telo zelo segreje in si prizadeva, da bi se sprostil ohlajalo, zato se znojimo. Oblačila Outlast omogočajo prevzemanje odvečne telesne toplote, posledica česar je, da se bistveno manj potimo in telo se ne pregreje.

"Kako je to mogoče?"

Material, iz katerega so izdelana oblačila Outlast, je na gosto posejan z mnogimi milijoni krogljic oz. kapsul nano velikosti. V notranjosti kapsul je gelu podobna snov, ki ima sposobnost, da pod vplivom spreminjanja temperatur, spremeni svoje agregatno stanje.

"Trdno hladi, tekoče greje"

Kadar se naše telo močneje segreje, lahko nano kapsule v oblačilih prevzamejo odvečno telesno toploto in gel se utekočini. Ker se telo ohlaja, se toplota shrani za hladne trenutke. Kadar se temperatura telesa zniža, se začne gel v notranjosti kapsul zopet strjevati, pri tem pa postopno oddaja toploto, ki telo zopet segreva. Zaradi tega nam med aktivnostjo v oblačilih Outlast ni ne prevroče in ne prehladno.

"Vendar pozor!"

Outlast oblačila grejejo in hladijo popotnike, planince, plezalce, smučarje in vse druge športnike,... Tudi tu obstajajo meje. Vrnjeno dobite le tisto, kar Outlast tudi prejme. Torej najprej gibanje, potem počitek. In najbolje je, da si gibanje in počitek sledita v krajših intervalih.

"Preizkusi in se prepričaj"

Vsakdo lahko nova športna oblačila iz družine Outlast tudi brezplačno preizkusi, preden se odloči za nakup. Za več informacij o tem pokličite *080 11 66* ali se oglasite v naši najbližji trgovini.

"Še nekaj ..."

Za vsa Outlast in druga oblačila iz naše ponudbe velja petletna garancija kakovosti. V tem času skupaj z vami skrbimo za brezhibnost vaših oblačil in popravimo vse morebitne poškodbe.

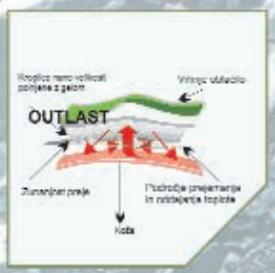
17% promocijski popust

dodatnih 5% pri nakupu dveh predstavljenih izdelkov

Samo za bralce Planinskega vestnika je akcija podaljšana do 30. novembra 2004.
Popusti veljajo le s prinešenim oglasom!

SPORT EXTREME d.o.o, Bračičeva 13, Ljubljana

V trgovinah SPORT EXTREME
Ljubljana / BTC / Emporium, sp. etaža
Maribor / CITY CENTER, 2. nadstropje
Nova Gorica / MERCATOR CENTER
Slovenj Gradec / MERCATOR CENTER
Kamnik / MERCATOR CENTER
Novo mesto / TPC HERERA
Kranj / MERCATOR CENTER
Jesenice / MERCATOR CENTER
Split / MERCATOR CENTER

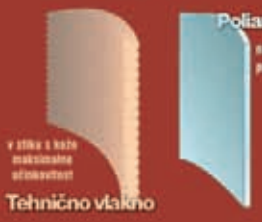
MAYA MAYA
www.mayamaya.net

TREKKING EXTREME COOLMAX

Lorpen

Innovative Technical Socks

2 PLASTI

DVOJNA ZAŠČITA

PLOŠČAT ŠIV NA PRSTIH

brez izboklin.
brez žuljev.

10 %

LYCRA

Razporejena po vsej nogavici.
Maksimalna prilagodljivost.
Maksimalna elastičnost.

COOLMAX®